19 ވަނަ ރައްޔިތުންގެ މަޖިލި ސް
ރައްޔިތުންގެ މަޖިލިސް
ރައްޔިތުންގެ މަޖި ލީހުގެ ކޮމިޓީ ޔައުމިއްޔ
ސްޓޭޓް އޯ ންޑް އެންޓަރޕް ރައިޒަސް ކޮ މިޓީގެ 10 ވަނަ ބައްދަލުވުން
7 މ ރިޗް 2023
ބައްދަލުވުން ބޭއްވުނު ތަ ން: ރައްޔިތުންގެ މަޖިލީހުގެ އައު އިމ ރ ތް (ކޮމިޓީ ކުރ ކޮޓަރި)10
ފެށުނު ގަޑި: 11:00

ސްޓޭޓް އޯންޑް އެންޓަރޕްރައިޒަސް ކޮމިޓީގެ 10 ވަނަ ބައްދަލުވުން 7 މާރިޗް 2023
}ރިޔާސަތުގައި އިންނެވީ ކޮމިޓީގެ މުޤައްރިރު ؛ ހުޅުދޫ ދާއިރާގެ މެންބަރު އިލްޔާސް ލަބީބް{
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
.` އެސް.އޯ.އީ ކޮމިޓީގެ މި އަހަރުގެ 10 ވަނަ ބައްދަލުވުމަށް ކޮމިޓީ މެންބަރުންނަށް މަރުޙަބާ ދަންނަވަން.
މިއަދު އޮތީ ޕްރައިވަޓައިޒޭޝަން އެންޑް ކޯޕަރަޓައިޒޭޝަން ބޯޑުގެ 2022 ވަނަ އަހަރުގެ އަހަރީ ރިޕޯޓާ ގުޅޭގޮތުން އެ
ބޯޑުގެ ބޭފުޅުންނާ ބައްދަލުކުރުން. މިއަދު އަޅު ގަނޑުމެން އިއްޔެގައި ބައްދަލުވުމުގައި މި ރިޕޯޓާ ބެހޭ ގޮތުން
މަޝްވަރާކުރިން. އަޅުގަނޑުމެން މަޝްވަރާކުރުމަށްފަހު އެ ބޭފުޅުންގެ އެދުމުގެ މަތީން ޕްރެޒެންޓޭޝަނެއް ދިނުމަށް
ހަމަޖެހިފައިވަނީ. އެ ބޭފުޅުން ވަޑައިގެން އެބަ ތިއްބެވި. އެހެންވީމާ، އެ ބޭފުޅުންނަށް ދަންނަވައިދެއްވާ.
(ވަގުތުކޮޅަކަށްފަހު) އައްސަލާމްޢަލައިކުމް. ޕްރައިވަޓައިޒޭޝަން އެންޑް ކޯޕަރަޓައިޒޭޝަން ބޯޑުގެ 2022 ވަނަ އަހަރުގެ
އަހަރީ ރިޕޯޓާ ގުޅޭ ގޮތުން މި ބޯޑުން އަޅުގަނޑުމެންނަށް ހުށަހަޅުއްވައިދެއްވާ ޕްރެޒެންޓޭޝަނެއް މިއަދު އޮތީ.
އެހެންވީމާ، އަޅުގަނޑުމެން ފުރަތަމަ ތި ބޭފުޅުންނަށް ފުރުޞަތުއަރުވަން ޕްރެޒެންޓޭޝަނާއިގެން ކުރިއަށް ވަޑައިގެން
ދެއްވުމަށް. ދެން އެއަށްފަހު އަޅުގަނޑުމެންގެ ސުވާލުތައް އޮތިއްޔާމުން އަޅުގަނޑު މެންބަރުންނަށް ފުރުޞަތުއަރުވާނަން
އެ ސުވާލުތަކާއިގެން ކުރިއަށް ގެންދިއުމަށް. ބައެއް ބޭފުޅުން އެބަ ވިދާޅުވޭ ޕްރެޒެންޓޭޝަން ދެއްވަމުންދާއިރު
އަޅުގަނޑުމެންނަށް ސުވާލުކުރުން ކިހިނެއްވާނެތޯ. ތި ބޭފުޅުންނަށް އުނދަގޫފުޅު ނޫނިއްޔާމުން އަޅުގަނޑުމެންނަށް
އެގޮތް ވެސް މައްސަލައެއް ނެތް. އެކީ ޕްރެޒެންޓޭޝަން ނިންމައިލާފައި ސުވާލުކުރައްވާނީ ދެއްތޯ. އާދެ! އެހެންވީމާ،
ޕްރައިވަޓައިޒޭޝަން އެންޑް ކޯ ޕަރަޓައިޒޭޝަން ބޯޑުގެ ރައީސަށާއި ނައިބު ރައީސަށާއި ބޯޑު މެންބަރަށް އަދި ބޯޑުގެ
ސެކްރެޓޭރިއޭޓު ގެ ބޭފުޅުންނަށް އަޅުގަނޑުމެން ސްޓޭޓް އޯންޑް އެންޓަރޕްރައި ޒަސް ކޮމިޓީއަށް މަރުޙަބާ ދަންނަވަން.
އެހެންވީމާ، ޕްރެޒެންޓޭޝަނާއިގެން ކުރިއަށް ވަޑައިގެންދެއްވުމަށް އަޅުގަނޑު ދަންނަވަން. ފުރަތަމަ ފުރުޞަތުއަރުވަން
ބޯޑުގެ ރައީސް އަލްފާޟިލް ޢާޞިމް މުޙައްމަދަށް.
ޕްރައިވަޓައިޒޭޝަން އެންޑް ކޯ ޕަރަޓައިޒޭޝަން ގެ ރައީސް، ޢާޞިމް މުޙައްމަދު ވާހަކަދެއްކެވުން:
.` އާދެ! ވަރަށް ބޮޑަށް ޝުކުރިއްޔާ އިނގޭތޯ އަޅުގަނޑުމެންނަށް މި ފުރުޞަތު ދެއްވި ކަމަށް ޓަކަ އި. ދެން
ދެން އަޅުގަނޑުމެންގެ އެނުއަލް ރިޕޯޓަކީ ގާނޫނީ ގޮތުން އަޅުގަނޑުމެން ގާނޫނުގައި ބަޔާންކޮށްފައިވާ އިދާރާތަކަށް
ހުށަހަޅަންޖެހޭ ރިޕޯޓެއް. ދެން އަޅުގަނޑު އެގޮތުން ގާނޫނުގައި ބަޔާންކުރާ ތިން އިދާރާއަށް ހުށަހަޅާފައި ދެން
ރައްޔިތުންގެ މަޖިލީހަށް ސްޓޭޓް އޯންޑް އެންޓަރޕްރައި ޒަސް ކޮމިޓީއަށް ހުށަހެޅި ރިޕޯޓު އަޅުގަނޑުމެން
ޕްރެޒެންޓްކުރުމުގެ ފުރުޞަތަކަށް އެދުނީ. ދެން މި އަހަރު އަޅުގަނޑުމެންގެ ތަފާތު ގޮންޖެހުންތަކެއް ވެސް ހުރުމާ
1

ސްޓޭޓް އޯންޑް އެންޓަރޕްރައިޒަސް ކޮމިޓީގެ 10 ވަނަ ބައްދަލުވުން 7 މާރިޗް 2023
އެއްކޮށް އަޅުގަނޑުމެންގެ ހުށަހެޅުން ތަންކޮޅެއް ގާތުން ތި ބޭފުޅުންނަށް އަޅުގަނޑުމެންގެ ހުރި ކޮންސަރންސްތަކާއި
ރިޕޯޓުގައި ހުރި މައިގަނޑު ކަންތައްތައް ހަމަ އަޅުގަނޑުމެން ފަރާތުން ހުށަހަޅައިދިނުމުގެ ބޭނުމުގައި އެ ފުރުޞަތަކަށް
އެދުނީ. އެހެންވީމާ، ވަރަށް ބޮޑަށް ޝުކުރިއްޔާ އެ ފުރުޞަތު ތި ބޭފުޅުން ކޮމިޓީން ދެއްވި ކަމަށް ޓަކައި.
އެހެންވީމާ، ކޮމިޓީގެ މުޤައްރިރު އަދި ނައިބު މުޤައްރިރު، އެހެނިހެން މެންބަރުންނަށް ވެސް ވަރަށް ބޮޑަށް ޝުކުރު
ދަންނަވަން އިނގޭތޯ. ދެން އަޅުގަނޑުމެން ބޮޑަށް ވިސްނާފައި އޮތީ ހަމަ މި ރިޕޯޓު އަޅުގަނޑުމެންގެ ޓީމުން ހުށަހަޅާ
ގޮތަށް. ރިޕޯޓު އެކުލަވަ އިލާ އެކި ބައިތަކުގައި ފަންނީ ގޮތެއްގައާއި އެކި ފެންވަރުގައި މަސައްކަތްކޮށްފައި މިވަނީ
އަޅުގަނޑުމެންގެ ހަމަ ފުލް ޓީމުން. ދެން މިހާރު މި ތިބީ އިނގޭތޯ އަޅުގަނޑުމެންގެ ޓީމް. ބޯޑުގެ ދެ މެންބަރަކު ދެން
މިއަދަކު ހާޒިރުނުވެވޭ މަސައްކަތުގެ ގަޑީގެ ގޮތުން. އެހެންނަމަވެސް، ސެކްރެޓޭރިއޭޓުގައި މަސައްކަތްކުރައްވާ
ސެކްރެޓަރީ ޖެނެރަލްގެ އިތުރުން އަނެއް ތިން ބޭފުޅުން މި ތިއްބެވީ. ދެން ހުރިހާ ކަމެއް ވެސް ކުރައްވަން މި ވަގުތު
ތިބި ބަޔަކީ ހަމަ މި. އެހެންވީމާ، އަޅުގަނޑުމެން އެހެންނަމަވެސް، އަޅުގަނޑުމެން ތިބި ބަޔަކު އަޅުގަނޑުމެންގެ ވެސް
އެގްޒެކެޓި ވް މެންބަރުންގެ ވެސް ފުދޭވަރެއްގެ ހިއްސާއާ އެއްކޮށް މި ރިޕޯޓު އެކުލަވައި ލާ މުއްދަތަށް ހުށަހެޅިފައި
ތައްޔާރުކުރެވިފައި މިވަނީ. ދެން މި އަޅުގަނޑުމެންގެ ފަރާތރުން ކުޑަ ތަޢާރަފަކަށްފަހު އަޅުގަނޑު ހަމަ ކުރިއަށް
ގެންދާނަން އިނގޭތޯ. އަޅުގަނޑު ދެން ތި ބޭފުޅުންނާ އެކި ފަހަރު މަތީން ދިމާވެފައި ހުރީ ދެއްތޯ.
ޕްރައިވަޓައިޒޭޝަން އެންޑް ކޯ ޕަރަޓައިޒޭޝަން ބޯޑުގެ ރައީސް، ޢާޞިމް އިނގޭތޯ. ދެން އަޅުގަނޑުމެންނާ ފަހުން
ގުޅިވަޑައިގެންނެވި އަޅުގަނޑުމެންގެ ނައިބު ފިރާޟް މި އިންނެވީ އިނގޭތޯ. ދެން ބޯޑު މެންބަރު ޝަރީފް،
އަޅުގަނޑުމެން ބޯޑު ފުރަތަމަ އައްޔަނު ކުރެވުނު ހިސާބުން ފެށިގެން ވެސް މަސައްކަތްކުރައްވަމުން ގެންދަވާ. ދެން
މިދިޔަ އަހަރު އަޅުގަނޑުމެންނާއި ގުޅިވަޑައިގެން ކުރީ ގެ ސެކްރެޓަރީ ޖެނެރަލް އޮބްވިއަސްލީ މިނިސްޓްރީއަށް
ބަދަލުވެވަޑައިގަތުމާ އެއްކޮށް ސިވިލް ސަރވިސް ކޮމިޝަންގެ ޕްރޮސެސްގެ ތެރެއިން އަޅުގަނޑުމެންނާ ގުޅިވަޑައިގެން
ސެކްރެޓަރީ ޖެނެރަލް ޔާމީން މި އިންނެވީ. ދެން އަޅުގަނޑުމެންގެ ކަނާތްފަރާތުގައި ފައިނޭންޝަލް އެނަލިސްޓް.
ބޮޑަށް ފައިނޭންޝަލް މަސައްކަތްތައް، މޮނިޓަރިންގ އިވެލުއޭޝަންގެ ފައިނޭންޝަލް ރިވިއުސް، ކުއަރޓަލީ ރި ވިއުސް
ހައްދަވާ ސަނާ ދެން މި އިންނެވީ އިނގޭތޯ. ދެން ވަ އަތްފަރާތުން ދުރުގައި އިންނެވީ މިހާރު ގަވަރނަންސް ރިވިއު އާއި
ޕްރޮކިއުމަންޓް އަޅު ގަނޑުމެން ޕޮލިސީ ގައިޑްލައިންސްތަކުގެ ރިވިއު ހައްދަވާ، އަނެއްކާ ވެސް އަޅުގަނޑުމެންނާ އަލަށް
ގުޅިވަޑަ އިގެންނެވި އަރްޝީ އިނގޭތޯ. ދެން ރަނގަޅު މަސައްކަތްތަކެއް އަޅުގަނޑުމެންގެ ޓީމާ އެއްކޮށް
މަސައްކަތްކުރައްވާ. ދެން ކަނައަތުން ދުރުގައި އިންނެވީ އަޅުގަނޑުމެން ކުރީއްސުރެ ސެކްރެޓޭރިއޭޓު ގަ އި
މަސައްކަތްކުރައްވާ އިނާދު އިނގޭތޯ، އެކައުންޓެންޓް. އެހެންނަމަވެސް، އަޅުގަނޑުމެންގެ އޮނިގަނޑު މިހާރު
2

ސްޓޭޓް އޯންޑް އެންޓަރޕްރައިޒަސް ކޮމިޓީގެ 10 ވަނަ ބައްދަލުވުން 7 މާރިޗް 2023
ހަމަޖެހިފައި އިން ގޮތުން އަދި އަޅުގަނޑުމެން ޖޮއިންކުރި ހިސާބުން ފެށިގެން ވެސް އަޅުގަނޑުމެންގެ ބޯޑުގެ ހުރިހާ
ކަންތައްތަކެއް ސެކްރެޓޭރިއަލް ސަޕޯޓް ދެއްވާ ބޭފުޅަކީ އިނާދު. އެހެންވީމާ، އަޅުގަނޑު ހިތަށްއެރީ އަޅުގަނޑުމެން
އެއްކޮށް އަޅުގަނޑުމެންގެ ޕްރެޒެންޓޭޝަން ހުށަހަޅުއްވައި ދެއްވާފައި ތަޢާރަފަކާ އެއްކޮށް ކުރިއަށް ގެންދެވިއްޔާ
ރަނގަޅުވާނެ ކަމަށް. ދެން އެނގިވަޑައިގަންނަވާނެ މި ގާނޫނުގައި ކަނޑައެޅިފައި އޮތް ވަކި މާއްދާއެއްގެ ތެރެއިން
މިހާތަނަށް އަޅުގަނޑުމެންގެ މި ރިޕޯޓު ހުށަހެޅިފައި މި އޮތީ. ދެން ގާނޫނުގައި ސްޓެޓިއުޓަރީ ގޮތެއްގައި ތިން
ވައްތަރެއްގެ ރިޕޯޓެއް އެބަ އޮވޭ. ދެން އޭގެ ތެރެއިން މިހާތަނަށް އަޅުގަނޑުމެންނަށް އަޅުގަނޑުމެން ޖޮއިންކުރި
ހިސާބުން ވެސް އަންޑަސްޓޭންޑްވާ ގޮތުގަ އި ގާނޫނުގެ 12 ވަނަ މާއްދާގެ ދަށުން ހުށަހެޅިފައި އޮތް ރިޕޯޓެއް
މިހާތަނަށް ހުށަހެޅިފައި އޮތީ. އެހެންނަމަވެސް، އެހެން މާއްދާއަށް މާލީ ބަޔާންތަކާ ގުޅޭ މާއްދާގައި ވެސް އޮވޭ ވަ ކި
ރިޕޯޓެއް ހުށަހަޅަން. އެކަމަކު މިހާތަނަށް ރެކޯޑުތަކުންނާއި މިދިޔަ އަހަރު އަޅުގަނޑުމެން ޖޮއިންކުރިއިރު ވެސް
ކުރެވުނު މަޝްވަރާތަކުގައި އެ ރިޕޯޓު ހުށަހެޅިފައެއް ނެތް. ދެން އެހެންނަމަވެސް، މި އަހަރު އަޅުގަނޑުމެން
ކޮންމެވެސް ވަރަކަށް އަލުން އެ ރިވިއުކޮށްފައި ސެކްރެޓަރީ ޖެ ނެރަލްގެ ވެސް ލަފައާ އެއްކޮށް ، އެ ދެ މާއްދާ އެއްކޮށް
ހިމެނޭ ގޮތަކަށް މި އަހަރުގެ ރިޕޯޓު ބޮޑަށް އެކުލަވާލެވިފައި މި އޮތީ އަދި އޭތި އެންމެ ފުރިހަމަ ނޫން ގޮތެއްގައި
ނަމަވެސް. އެހެންވީމާ، އިދާރީ ގޮތުން ބޯޑުން ކުރަން ހުރި ކަންތައްތަކާ އެ ބައި އަޅުގަނޑު ހަވާލުކޮށްލައިދޭން
އަޅުގަނޑުމެންގެ ސެކްރެޓަރީ ޖެނެރަލަށް އެ ބައި ހުށަހަޅައިދެއްވުމަށް. ދެން އެއަށްފަހު އަޅުގަނޑުމެން އެކި ބައިބައި
އެކި މެންބަރުން ހުށަހަޅުއްވަ އިދޭނީ. އޭރުން ޑައިރެކްޓްލީ އެ ބައިތަކަށް ޖަވާބުދޭން ވެސް ފަސޭހަވާނެ. ދެން
އަޅުގަނޑުމެން އެކަމަކު ޕްރެޒެންޓޭޝަން ރާވައިލާފައި އިން ގޮތަކީ އަސްލު ކިއު އެންޑް އޭ އެންމެފަހަށް ގެނެސް
އިނީ އިނގޭތޯ. ދެން އެއްގޮތަކީ މީގެ ތެރެއިން ގެންދިއުން. އެކަމަކު އަޅުގަނޑަށް ހީވަނީ އަޅުގަނޑުމެން
ޕްރެޒެންޓޭޝަން ނިންމައިލާފައި ކަންނޭނގެ ފަސޭހަ ވާނީ ދެއްތޯ ވަގުތު ސަލާމަތްކުރުމުގެ ގޮތުންނާ. ދެން
އަޅުގަނޑުމެން ރީވިޒިޓްކުރެވިދާނެ ދެއްތޯ އެކިއެކި ތަންތަނަށް ، އެކިއެކި ބައިތަކަށް އަޅުގަނޑުމެން އިރާދަކުރެ އްވިއްޔާ
އަޅުގަނޑުމެންގެ އަތުގައި ހުންނާނެ ކަންނޭނގެ އެ މެޓީރިއަލްސް. ދެން އަޅުގަނޑުމެން މުޤައްރިރުގެ އިޒުނައާ
އެއްކޮށް އަޅުގަނޑުމެން އެ ބޮޑަށް ތައްޔާރުވެގެން މި އައީ މި ރިޕޯޓު ޕްރެޒެންޓުކުރަން. އެހެންވީމާ، އޭގެ ތެރެއިން
އަޅުގަނޑުމެންނަށް އެވެއިލަބަލް މަޢުލޫމާތުގެ ތެރެއިން އަޅުގަނޑުމެންނަށް ޖަވާބުދެވިދާނެ އިނގޭތޯ. ދެން އެހެން
ތަންކޮޅެއް ފުންކޮށް އެހެން ދާއިރާތަކެއް ހުރެއްޖިއްޔާ އަޅުގަނޑުމެން ތި ބޭފުޅާ ގެ އިޒުނައަށް އެދިލާނަން
އެހެންވެއްޖިއްޔާ ބޮޑަށް ތައްޔާރުވެލަންޖެހޭ އެ ކަހަލަ ކަމެއް ހުރެއްޖެ ކަމަށް ވަންޏާ އިނގޭތޯ. ހަމަ އެގޮތަށް.
3

ސްޓޭޓް އޯންޑް އެންޓަރޕްރައިޒަސް ކޮމިޓީގެ 10 ވަނަ ބައްދަލުވުން 7 މާރިޗް 2023
އެހެންވީމާ، ފުރަތަމަ ރިޕޯޓުގެ ތަޢާރަފަކާ އެ އްކޮށް ކުރިއަށް ގެންދަން އަޅުގަނޑުގެ ސެކްރެޓަރީ ޖެނެރަލަށް
ހަވާލުކޮށްލާނަން އިނގޭތޯ. ޝުކުރިއްޔާ.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
އާދެ! ކުރިއަށް ގެންދަވާ.
ޕްރައިވަޓައިޒޭޝަން އެންޑް ކޯ ޕަރަޓައިޒޭޝަންގެ ސެކްރެޓަރީ ޖެނެރަލް، އަޙްމަދު ޔާމީން ވާހަކަދެއްކެވުން:
އާދެ! ޝުކުރިއްޔާ ރައީސް. ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރުން.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ކޮންމެ ބޭފުޅަކު ވެސް ވާހަކަ ފައްޓަވާއިރު އެ ބޭފުޅުންގެ ނަން ވިދާޅުވެފައި ގެންދަވާތި. އެއީ އަޅުގަނޑުމެން
ޔައުމިއްޔާ ލިޔާއިރު ނަން އިނީމަ ފަސޭހަވާނެ އަޅުގަނޑުމެންނަށް ޔައުމިއްޔާ ކުރަމުންގެންދާ އިރު.
ޕްރައިވަޓައިޒޭޝަން އެންޑް ކޯ ޕަރަޓައިޒޭޝަންގެ ސެކްރެޓަރީ ޖެނެރަލް، އަޙްމަދު ޔާމީން ވާހަކަދެއްކެވުން:
އާދެ! ޝުކުރިއްޔާ. އަޅުގަނޑުގެ ނަމަކީ އަޙްމަދު ޔާމީން، ޕީ.ސި.ބީގެ ސެކްރެޓަރީ ޖެނެރަލް އިނގޭތޯ. އަޅުގަނޑު
ކުރިއަށް ގެންދާނަން ބޮޑަށް އިދާރީ ގޮތުން އަޅުގަނޑުމެން ކުރަމުންދިޔަ މަސައްކަތްތަކާ އަދި މި ރިޕޯޓުގައި އިދާރީ
ގޮތުން ކުރެވިފައި ހުރި މަސައްކަތްތަކާ ގުޅޭގޮތުން އަޅުގަނޑު މަސައްކަތްކުރާނަން އިނގޭތޯ. އަޅުގަނޑުމެން މި ރިޕޯޓު
ކުރިން ރައީސް ފާހަގަކުރި ގޮތަށް އަޅުގަނޑުމެން ރިޕޯޓު ތައްޔާރުކޮށްފައި މި އިންނަނީ ޕީ.ސީ.ބީގެ ގާނޫނުގެ 12 ވަނަ
މާއްދާގެ (ޒ) ގެ 14 ވަނަ ނަންބަރުގެ ދަށުންނާއި އަދި 53 ވަނަ މާއްދާގެ ދަށުން އަޅުގަނޑުމެން ތައްޔާރުކުރަންޖެހޭ
ދެ ރިޕޯޓު އޮންނާތީ، އެ ދެ ރިޕޯޓު އެއްކޮށް އެއް ރިޕޯޓެއްގެ ގޮތުގައި ހުށަހެޅުމަށް މި ފަހަރު އަޅުގަނޑުމެން ބޯޑުން
ނިންމާފައިވާތީ އެގޮތުގެމަތީން އަޅުގަނޑުމެން މި ރިޕޯޓު ތައްޔާރުކޮށްފައި މިވަނީ. ދެން ރިޕޯޓުގެ މައިގަނޑު ގޮތެއްގައި
އަޅުގަނޑުމެން ހިމަނާފައި ހު ންނާނީ ޕީ.ސީ.ބީގެ ގާނޫނުގެ ދަށުން ޕީ.ސީ.ބީއަށް މަތި ކޮށްފައި ހުރި ޒިންމާތައް
އަދާކުރުމުގެ ގޮތުން އަޅުގަނޑުމެން ކޮށްފައި ހުރި މަސައްކަތްތައް މައިގަނޑު ގޮތެއް ގައި ހުންނާނީ. ދެން އޭގެ
ތެރެއިން ވެސް ރިޕޯޓުގައި ހުރި ހުރިހާ އެއްޗެއް އަޅުގަނޑުމެން ނުއެއްހިމަނަން މި ޕްރެޒެންޓޭޝަންގައި.
އެހެންނަމަވެސް، ޖުމުލަ ގޮތެއް ގައި މައި ގަނޑު ކަންކަން އަޅުގަނޑުމެން ހިމަނާފައި ހުންނާނީ. މިހާރު އަޅުގަނޑުމެން
4

ސްޓޭޓް އޯންޑް އެންޓަރޕްރައިޒަސް ކޮމިޓީގެ 10 ވަނަ ބައްދަލުވުން 7 މާރިޗް 2023
މިވަނީ އަޅުގަނޑުމެންގެ އަ އު ތަސައްވުރަކާއި އަޅުގަނޑުމެންގެ ވިޝަން، މިޝަން އަދި އަޅުގަނޑުމެންގެ ކޯ
ވެލިއުސް، ދެން އޭގެ އިތުރަށް އަޅުގަނޑުމެންގެ ސްޓްރެޓެ ޖިކް އެކްޝަން ޕްލޭންގެ މަސައްކަތް ވެސް ފަށައި ގެން
ގޮސް ގާތްގަނޑަކަށް މިހާރު ނިމުމަކާ ހަމައަށް ގޮއްސަ. އަޅުގަނޑުމެން މި އު އްމީދުކުރަނީ މާރިޗު މަހުގެ ތެރޭގައި،
މި މަހުގެ ތެރޭގައި އަޅުގަނޑުމެންގެ ސްޓްރެޓެޖިކް އެކްޝަން ޕްލޭން އެއްކޮށް އެޕްރޫވްވެގެން އަންނާނެ ކަމަށް.
އެހެންވީމާ، މިހާރު އަޅުގަނޑުމެން ތަސައްވުރުގައި ކަނޑައެޅިފައި އޮތް ގޮތް މިއީ. ދައުލަތު ގެ ވިޔަފާރި ކުރާ ތަންތަނަކީ
ދެމެހެއްޓެނިވި ނަތީޖާއަށް މަސްލަހަތުވެރިންނަށް ފޯރުކޮށްދެވުމާއެކު، ޤައުމީ ތަރައްޤީގެ މުހިންމު ހިއްސާއެއްވާ
ތަންތަން ކަމުގައިވުން. އެއީއޭ އަޅުގަނޑުމެންގެ ތަސައްވުރަކީ. ދެން އޭގެ އިތުރުން އަޅުގަނޑުމެން އަމާޒުގެ ގޮތުގައި
ކުންފުނީގެ ޑިރެކްޓަރުންގެ ބޯޑުގެ މެންބަރުންނަކީ ނަޒާޙަތްތެރި، ގާބިލު، ހިންގުންތެރި ބަޔަކަށް ހެދުން. އަދި ގާނޫނާއި
ގަވާއިދުތަކަށް ފުރިހަމައަށް ބޯލަނބާ، ހާމަކަންބޮޑު ގޮތެއްގައި ކުންފުނިތައް ހިންގުމާއެކު ، ރައްޔިތުންގެ އިތުބާރު
ހޯދުން. ސަރުކާރުގެ ކުންފުނިތަކުގަ އި ރައްޔިތުންގެ ބައިވެރިވުން އިތުރުކުރުން. ވަސީލަތްތައް ހެޔޮގޮތުގައި ބޭނުންކޮށް،
ރައްޔިތުންނަށް ފައިދާކުރާނެ ދެމެހެއްޓެނިވި ގޮތެއް ގައި މުދަލާއި ޚިދުމަތް ކުންފުނިތަކުން ފޯރުކޮށްދިނުން. ތަޢުލީމާއި
ހުނަރު ލިބިފައިވާ ޒަމާނީ ޚިޔާލާއި ވިސްނުން ހުރި ގާބިލު، އިންސާނީ ވަސީލަތް ކުންފުނިތަކުގައި އުފެއްދުން.
ޓެކްނޯލޮޖީގެ އެހީގައި އިތުރަށް ކުރިއަށް ދެވޭނެ މަގު ހުރިހާ ގޮތަކުން ހޯދަ އި އެ ކަންތައްތައް ތަންފީޒު ކުރުން.
ދައުލަތުގެ އެހީތެރިކަމާއި ސަބްސިޑީއަށް ކުންދުނިތަކުން ބަރޯސާވާ މިންވަރު ކުޑަކުރުން. މިއީ އަޅުގަނޑުމެންގެ
މައިގަނޑު އަމާޒުތައް ގޮތުގައި ކަނޑައަޅާފައި މިހާރު މި ހުރީ. ދެން އަޅުގަނޑުމެންގެ ކޯ ވެލިއުސް ނުވަތަ
އަގުކުރުންތަކުގެ ގޮތުގައި އަޅުގަނޑުމެން ހިމަނާފައި މި އިނީ ހާމަކަންބޮޑު ސިޔާސަތުތަކެއް ކުންފުނިތަކުގައި،
އަޅުގަނޑުމެންގެ މަސައްކަތުގެ ތެރޭގައި ވެސް، ކުންފުނިތައް ހިންގުމުގައި ވެސް އަޅުގަނޑުމެން ގެންގުޅުން. އަދި
އެއާއެކު ޒިންމާދާރުކަން ބޮޑުކޮށް ނަޒާހަތްތެރިކަން އިސްކޮށްގެން ވަށައިގެންވާ ވެއްޓަ ށް ދޭ އަހައްމިއްޔަތުކަން
އަޅުގަނޑުމެން ވީހާ ވެސް ބޮޑަށް ލިބޭ ގޮތަށް ޓެކްނޯލޮޖީއަށް އަހުލުވެރި ކަން އިތުރުކޮށް، އަޅުގަނޑުމެންގެ މި
އެސް.އޯ.އީސްތައް ހިންގުން ހަރުދަނާކުރުމުގެ މަސައްކަތް ކުރިއަށް ގެންދިއުން. މިހާރު ޕީ.ސީ.ބީގެ ބޯޑު އެކުލެވިގެންވާ
ގޮތަށް ބަލާއިރު 7 މެންބަރުން ޕީ.ސީ.ބީގެ ބޯޑުގައި ގާނޫނު ބުނާ ގޮތުން މި އޮންނަނީ. 7 މެންބަރުންގެ ތެރެއިން
މިހާރު ބޯޑުގައި މި ތިއްބެވީ 5 މެންބަރުން. އޭގެ ތެރެއިން އަޅުގަނޑު ފާހަގަކޮށްލަން ބޭނުން އަޅުގަނޑުމެންގެ ނައިބު
ރައީސް އަޅުގަނޑުމެންނަށް ވަރަށް ގިނަ ދުވަސް މަޤާމު ހުސްކޮށް އޮތުމަށްފަހު ގުޅިވަޑައިގެންފައި މި ވަނީ 2022
ވަނަ އަހަރުގެ އޮކްޓޫބަރު މަހުގެ ތެރޭގައި. ދެން ގާނޫނީ ދާއިރާގެ ބޭފުޅުން، މެންބަރުން އަޅުގަނޑުމެންނަށް މަޤާމު
ހުސްވެފައި މި އިންނަނީ 2022 ވަނަ އަހަރުގެ ޖަނަވަރީ މަހުގެ ތެރޭގައި ހުސްވެފަ. އޭގެ ފަހުން އަޅުގަނޑުމެންނަށް
5

ސްޓޭޓް އޯންޑް އެންޓަރޕްރައިޒަސް ކޮމިޓީގެ 10 ވަނަ ބައްދަލުވުން 7 މާރިޗް 2023
އަދި މެންބަރަކު އެ ދާއިރާއަށް އައްޔަނުކުރެވިފައެއްނުވޭ. ފައިނޭންސް އެންޑް އެކައުންޓްސް ދާއިރާގެ މެންބަރު
އަޅުގަނޑުމެންގެ ހުރި މެންބަރު 2023 ވަނަ އަހަރުގެ ޖަނަވަރީގައި ވަނީ ވަކިވެވަޑައިގެން، ވަ ކިކުރައްވާފައިވަނީ
ދެއްތޯ. އެހެންވީމާ، މިހާރު އަޅުގަނޑުމެން ކިރިޔާ ބޯޑުގެ ކޯރަމް ހަމަވާވަރަށް މިހާރު މެންބަރުން ތިބީ. އެހެންވީމާ،
ބައެއްފަހަރަށް އަޅުގަނޑުމެން ބޭނުންވާ މިންވަރަށް މީޓިންގތައް ވެސް ނުބޭއްވޭ. ބައެއްކަހަލަ ހާލަތްތައް ދިމާވޭ ބައެއް
ބޭފުޅުން ޗުއްޓީއަށް ދިއުމާއި އެ ކަހަލަ ކަންކަން. ދިމާވެގެން ބޯޑުގެ ވަރަށް ގިނަ މީޓިންގތައް ކެންސަލްވާ ހާލަތްތައް
ވެސް އެބަ ދިމާވޭ. އެ ކަން ހަމަ އަޅުގަނޑު ފާހަގަކޮށްލަން އިނގޭތޯ. ޕީ.ސީ.ބީގެ އިދާރީ އޮނިގަނޑު މިހާރު
ކަނޑައެޅިފައި އޮތްގޮތަކީ މިއީ އިނގޭތޯ. މިހާރު 2022 ވަނަ އަހަރުގެ ޑިސެންބަރު މަހުގެ ތެރޭގައި ޕީ.ސީ.ބީގެ
ބޯޑުން ފާސްކޮށްފައި އޮތް ޕީ.ސީ.ބީގެ އޮނިގަނޑު. އެގޮތުން މިހާރު މި އޮތީ ފަސް ސެކްޝަނެއް. އެއީ ލީގަލް
ރިސަރޗް އެންޑް ޕޮލިސީ ޑިވެލޮޕްމަންޓް ސެކްޝަނަކާއި ޓްރެއިނިންގ އެވެއަރނަސް އެންޑް އިންޓަރނޭޝަނަލް
ރިލޭޝަން ސެކްޝަނަކާ އި ދެން މޮނިޓަރިންގ އިވެލުއޭޝަން ސެކްޝަނަކާއި ޕްރައިވަޓައިޒޭޝަން ސެކްޝަނަކާ. ދެން
އޭގެ އިތުރަށް އިދާރީ ބޯޑު، އެ ބޯޑުގެ އިދާރީ ކަންކަން ބަލަ ހައްޓާ އިދާރީ ސެކްޝަނެއް މި އޮތީ އިނގޭތޯ. ދެން މި
ސެކްޝަން މިގޮތަށް އަޅުގަނޑުމެން އަތުރާލާފައި އަޅުގަނޑުމެން ވާނީ ސިވިލް ސަރވިސް ކޮމިޝަނަށް
އަޅުގަނޑުމެންގެ އިދާރީ އޮނިގަނޑު އެންޑޯޒްކުރުމަށް ޓަކައި 2022 ވަނަ އަހަރުގެ ތެރޭގައި ހުށަހަޅާފަ. މިގޮތުން
އަޅުގަނޑުމެން ހުށަހަޅައިގެން 2023 ވަނަ އަހަރުގެ ތެރޭގައި ސިވިލް ސަރ ވިސް ކޮމިޝަނުން ވަނީ އަޅުގަނޑުމެންގެ
އިދާރީ އޮނިގަނޑު އެންޑޯ ޒްކޮށްފައި އިނގޭތޯ. އަދި ހަމަ އެއާއެއްކޮށް ފިނޭންސް މިނިސްޓްރީއަށް ދެން
އަޅުގަނޑުމެންގެ އިދާރީ ކަންކަން ބަލަހައްޓަމުން އަންނަނީ ފިނޭންސް މިނިސްޓްރީ ކަމަށްވާތީ، ފިނޭންސް
މިނިސްޓްރީއަށް އަޅުގަނޑުމެންގެ އެޗް.އާރު ފަންކްޝަނެއް ނީނދޭ. ފިނޭންސް މިނިސްޓްރީގެ އެޗް.އާރު އިން
އަޅުގަނޑުމެންގެ ކަންކަން ބަލަހައްޓަނީ. އެހެންވީމާ، ފިނޭންސަށް އަޅުގަނޑުމެން ވާނީ ހުށަހަޅާފައި އަޅުގަނޑުމެންގެ
މި ސިވިލް ސަރ ވިސް އިން ހުށަހަޅާފައި އިން އޮނިގަނޑު އެންޑޯޒް، ސިވިލް ސަރވިސްގެ ސިޓީގައި އޮތް
ގޮތުގެމަތީން އެ އިންނަ ޕޯޓަލްއަށް އަޕްލޯޑްކުރުމަށް ޓަކައި. އެހެންނަމަވެސް، އަދި މި މަސައްކަތް ކުރިއަކަށް ނުދޭ.
ކޮންމެވެސް ސަބަބަކާ ހުރެ މި އޮނިގަނޑުގެ ކަންތައް އޮތީ މަޑުޖެއްސިފައި އޮތީ. ދެން އަޅުގަނޑުމެންނަށް މިހާރު މި
އޮނިގަނޑާއެކު އަޅުގަނޑުމެންނަށް ލިބިގެން އެބަދޭ 21 މަޤާމު އިނގޭތޯ. އެއީ އަޅުގަނޑުމެން ރަނގަޅަށް އެންމެ
އެކަށީގެންވާ ގޮތެއްގައި ފަންކްޝަން ކުރެވޭ ގޮތަށް އަޅުގަނޑުމެން ވަރަށް ބޮޑަށް ބަލާފައި މުވައްޒަފުންނަށް ވީހާ
ވެސް ބޮޑަށް ލޯޑް ބޮޑުނުވާ ގޮތަށް އަޅުގަނޑުމެންނަށް އެ އޮތް ގާނޫނުގައި ހުރި މެންޑޭޓުގައި، ގާނޫނު ކަނޑައަޅާފައި
އޮތް ގޮތުގެމަތީން އެ އޮތް މުއްދަތުތަކަށް މަސައްކަތްތަކެއް ކުރެވޭ ގޮތަށް އަޅުގަނޑުމެން މި އޮނިގަނޑު
6

ސްޓޭޓް އޯންޑް އެންޓަރޕްރައިޒަސް ކޮމިޓީގެ 10 ވަނަ ބައްދަލުވުން 7 މާރިޗް 2023
ތައްޔާރުކޮށްފައި މި އޮތީ. އެހެންނަމަވެސް، އެގޮތަށް މި ދެންނެވީ އަދި އަޅުގަނޑުމެންނަކަށް މަޤާމުތަކެއް ލިބޭ
ގޮތެއްނުވޭ. ދެން މިހާރު އަޅުގަނޑުމެންނަށް މި އޮތީ ޖުމުލަ 8 މަޤާމު މިހާރު އޮނިގަނޑު އޮތް ގޮތުން އޮތީ. އޭގެ
ތެރެއިން އަޅުގަނޑުމެންނަށް މިހާރު ލިބިފައި މި އޮތީ 4 މުވައްޒަފުން، އަޅުގަނޑު ވެސް ހިމެނޭ ގޮތަށް މި ތިބީ 4
މުވައްޒަފުން. އަނެއް 4 މަޤާމުގެ މަސައްކަތް ރެކްރޫޓްމަންޓުގެ މަސައްކަތް މިހާރު ވެސް ފިނޭންސް މިނިސްޓްރީ
ތެރޭގައި ކުރިއަށް އެބަދޭ. އެ ކަން ހަމަ އަޅުގަނޑު ފާހަގަކޮށްލަން. ދެން އަޅުގަނޑު ފާހަގަކޮށްލާނަން ގާނޫނީ ގޮތުން
ހުރި ޒިންމާތައް. ދެން މީގައި ގާނޫނުގައި ހުރި ކަންކަން މައިގަނޑު ގޮތެއްގައި. ދެން އޭގެ ތެރެއިން އެންމެ ބޮޑު
ކަމަކަށް ގާނޫނުގައި މައިގަނޑު ގޮތެއްގައި މި އޮންނަނީ ޕްރައިވަޓައިޒް ކުރުމާއި ކޯޕަރަޓައި ޒްކުރުމުގެ މަސައްކަތް. އެ
މަސައްކަތް އެންމެ އެކަށީގެންވާ ގޮތުގައި ކުރިއަށް ނުދޭ. އެއީ އަޅުގަނޑުމެންގެ ކޮންޓްރޯލްގައި ނެތް ކަންކަން މީގެ
ތެރޭގައި މި އޮންނަނީ. އޭގެ ތެރެއިން ހަދަންޖެހޭ ގަވާއިދުތަކާއި އެއްޗެހި ހަދައި އަޅުގަނޑުމެން ވާނީ
ރައީސުލްޖުމްހޫރިއްޔާ އޮފީހަށް ގެޒެޓުކުރުމަށް ޓަކައި ފޮނުވާފަ. އެހެންނަމަވެސް، އެ މަސައްކަތް ވެސް އޮތީ ވަކި
ހިސާބަކުން ހުއްޓިފައިކަން އަޅުގަނޑު ފާހަގަކޮށްލަން. ދެން އޭގެ އިތުރަށް ޕްރައިވަޓައިޒް ކުރަންޖެހޭ ކުންފުނިތަކާއި
ނުވަތަ ކޯޕަރަޓައި ޒްކުރަންޖެހޭ ކުންފުނިތަކާއި މި ކަންކަމާ ގުޅިގެން ތައްޔާރުކުރަންޖެހޭ ލިސްޓެއް ތައްޔާރުކޮށް
އަޅުގަނޑުމެން ވާނީ އެ ވެސް ރައީސުލްޖުމްހޫރިއްޔާ އޮފީހަށް ހިއްސާކޮށްފައި އިނގޭތޯ. ދެން އޭގެ އިތުރަށް ހަމަ މި
އޮތީ ސަރުކާރު ކުންފުނިތަކުގެ ބޯޑުތަކަށް މެންބަރުން އައްޔަނުކުރުމާއި ވަކިކުރުން. ދެން ސަރުކާރު ކުންފުނިތަކުގެ
މާލީ ހާލަތު މޮނިޓަރކުރުން އަދި ކުންފުނިތައް ހިންގުން ހަރުދަނާކުރުމުގެ ގޮތުން ކުންފުނިތަކުގެ ހިންގުން
މޮނިޓަރކުރުން. ދެން ކުންފުނިތަކުގެ ހިންގުމާ ގުޅޭ އުސޫލުތައް، ގައިޑްލައިންތައް އެކުލަވާލައި ރިވިއުކޮށް ލަފާދިނުން.
ދެން އޭގެ އިތުރަށް ފައިދާ ނުލިބޭ ކުންފުނިތަކާމެދު ފިޔަވަޅުއެޅުމާއި އޭގެ ނަތީޖާ ދިރާސާކުރުން. ދެން އެންމެފަހު
ކަމެއްގެ ގޮތުގައި ދައުލަތުގެ ކުންފުނިތަކުގެ ޑޭޓާބޭސްއެއް އެކުލަވައިލުމުގެ މަސައްކަތް. މިއީ މައިގަނޑު ގޮތެއްގައި
ހުރި ކަންކަން. މީގެ އިތުރުން ވެސް ބައެއް ކަންތައް ހުންނާނެ ގާނޫނުގެ ތެރެއިން. އެހެންނަމަވެސް، މައިގަނޑު
ގޮތެއްގައި ގާނޫނުގައި ހުރި މައިގަނޑު ކަންތައް އަޅުގަނޑުމެން މިތާނގައި ހިމަނައިލާފައި މި ހުރީ. ދެން މީގައި
އަޅުގަނޑުމެން މި މެންޑޭޓުގައި މި ހުރި ކަންކަން ހާސިލުކުރުމުގެ ގޮތުން ކުރެވުނު މައިގަނޑު މަސައްކަތްތައް
ހުށަހަޅުއްވައިދެއްވާނީ އަޅުގަނޑުމެންގެ ރައީސް. ރަ އީސަށް އަޅުގަނޑު ފުރުޞަތުއަރުވާނަން. ތެންކިއު.
ޕްރައިވަޓައިޒޭޝަން އެންޑް ކޯ ޕަރަޓައިޒޭޝަން ގެ ރައީސް، ޢާޞިމް މުޙައްމަދު ވާހަކަދެއްކެވުން:
7

ސްޓޭޓް އޯންޑް އެންޓަރޕްރައިޒަސް ކޮމިޓީގެ 10 ވަނަ ބައްދަލުވުން 7 މާރިޗް 2023
ވަރަށް ބޮޑަށް ޝުކުރިއްޔާ އެސް.ޖީ ޔާމީން. އާދެ! އަޅުގަނޑު ދެން ހަމަ މި ބަލާލަނީ މެންޑޭޓުގެ ތެރެއިންނާއި
ގާނޫނީ ގޮތުން އަޅުގަނޑުމެންގެ މައްޗަށް މި ގާނޫނުގައި އެ ހުރި ކަންތައްތަކުގެ ތެރެއިން މިވީހާ ތަނަށް ކުރެވުނު
މަސައްކަތްތަކުގެ ތެރެއިން މިދިޔަ އަހަރަށް އަޅުގަނޑުމެންނަށް ބޮޑަށް މި ނަތީޖާއެއް ނެރެވުނު ކަހަލަ ބޮޑެތި
ކަންތައްތަކަށް މިތާ މި ބަލާލަނީ އިނގޭތޯ. ގާނޫނުގައި ބަޔާންކުރޭ ޑޭޓާބޭސްއެއް ހެދަންޖެހޭނެކަމާއި މި
އެސް.އޯ.އީސްތަކާ ބެހޭ ޑޭޓާބޭސްއެއް ބެލެހެއްޓެންޖެހޭނެ ކަމަށް. ދެން އެ މަސައްކަތް ޕަބްލިކް ސެކްޓަރ ރިފޯމް
އެޖެންޑާގެ ދަށުން ޓެކްނިކަލް އެސިސްޓެންސްގެ ދަށުން އަޅުގަނޑުމެން ޖޮއިންކުރިއިރު ވެސް ކޮންމެވެ ސް ވަރަކަށް
ކުރެވެން ފަށާފައި އޮތީ. ދެން މިދިޔަ އަހަރު އަޅުގަނޑުމެންނަށް އެސް.އޯ.އީ ގޭޓްވޭ ނަމުގައި ލައިވްކުރެވުނު. ދެން އެ
މިހާރު އޭގަ އި ހުންނާނެ ވަރަށް ގިނަ ޑޭޓާތައް އެއްކުރަމުން އާދޭ. ދެން އަޅު ގަނޑުމެން އެ ޑޭޓާބޭސް އެ ޕޯޓަލް
މިނިސްޓްރީ އޮފް، އިކޮނޮމިކް މިނިސްޓްރީގެ އެ ބޮލި ޕޯޓަލްއާ ގުޅުވާލެވޭނެ މަސައްކަތްތަކެއް އެބަ ކުރަން. އޭރުން
ޑައިރެކްޓްލީ އެއް ސޯސްއަކުން އެ މަޢުލޫމާތުތައް އިދާރާތަކަށް ލިބިގެންދާނެ ކުންފުންޏާ ބެހޭ މަޢުލޫމާތުތައް. ދެން
އެއީ އިންޑިޕެންޑެންޓް އެސް.އޯ.އީ ގޭޓްވޭ އަކީ އޮޓޮނޮމަސްކޮށް، އިންޑިޕެންޑެންޓްކޮށް އިންނަ ޕޯޓަލްއެއް ގޮތަށް އަދި މި
މުއައްސަސާއަށް، ޕީ.ސީ.ބީ އަދި ކޮންމެ ކަހަލަ ބަދަލެއް އައިކަމުގައި ވިޔަސް އެ މަޢުލޫމާތު އެއްތަނެއްގައި
ބެލެހެއްޓެމުންދާނެ ގޮތަށް. ދެން އަޅުގަނޑުމެން ފެށުނީއްސުރެ އަޅުގަނޑުމެންގެ އަމިއްލަ ވެބްސައިޓެއް ނީންނާތީވެ އެ
މަޝްވަރާތައް ކުރަމުންދިޔަ. ދެން އެއީ ފިނޭންސް މިނިސްޓްރީގައި އިންނަ ޕޭޖެއްގެ ތެރޭގައި އަޅުގަނޑުމެންގެ
މަޢުލޫމާތު ހުންނާތީވެ އަޅުގަނޑުމެން ކުރާ މަސައްކަތް އެހާ ސާފުކޮށް އާންމުންނަށާއި އަދި އެކްސެސް،
ހާމަކަންބޮޑުގޮތެއްގައި އެކްސެސްވެވެން ނުހުންނާތީވެ އަޅުގަނޑުމެންގެ އަމިއްލަ ވެބްސައިޓެއް ފަރުމާކޮށް އެ
ވެބްސައިޓް ވެސް އޮންލައިންކުރެވުނު މިދިޔަ އަހަރު. އޭގައި އޮންނާނެ ދެން އަޅުގަނޑުމެން ބޮޑަށް މި ރިޕޯޓުކުރާ
ގާނޫނީގޮތުން ޕަބްލިޝްކުރާ ރިޕޯޓުތަކާއި އަ ޅުގަނޑުމެންގެ ބޯޑުން ކުރާ މަސައްކަތްތަކާ ބެހޭ ކަންތައްތައް. ދެން
ފިނޭންސް މިނިސްޓްރީއަށް އޮބްވިޔަސްލީ އެ ބޭފުޅުންގެ އަމިއްލަ ވެބްސައިޓު އެ ބޭފުޅުން ގެންގުޅުއްވާނެ. އެއީ ދެން
އެ ބޭފުޅުންގެ މަސައްކަތްތައް. ދެން އަޅުގަނޑުމެންގެ ވެބްސައިޓަށް، ވެބްސައިޓުގައި އިންނަ ވަކި ބަޓްންއަކުން މި
އެކްސެސްވެވޭނެ އެސް.އޯ.އީ ގޭޓްވޭއަށް. ދެން އަޅުގަނޑުމެން އެ ޕޭޖު ބައި ޕޭޖު ޑިވެލޮޕްކުރަމުންދާއިރު ދެން އެންމެ
މުހިންމު ކަމެއްގެ ގޮތަށް އަޅުގަނޑުމެން މިހާރު ވެބްސައިޓުގައި އެންމެ ފަހުން ޑިވެލޮޕްކުރެވުނު ވިސލްބްލޯރކުރެވޭނެ
ސީދާ އެސް.އޯ.އީސްގެ ކަންތަކާ ބެހޭ ޝަކުވާ ހުށަހެޅޭނެ ނިޒާމެއް ވެސް އަޅުގަނޑުމެން ވެބްސައިޓުގައި މިހާރު ވާނީ
ގާއިމުކޮށްފައި އެނގޭތޯ. ދެން ކުރިން އެސް.ޖީ ފާހަގަކުރެއްވި ސްޓްރެޓެޖިކް ޕްލޭން އެކްޝަންގެ މަސައްކަތް އެބަ
ކުރިއަށްދޭ. ދެން އިރާދަކުރެއްވިއްޔާ މި އަހަރު އަޅުގަނޑުމެން އޭތި ނިމުމަކަށް ގެންނާނަން. ދެން އަޅުގަނޑުމެން
8

ސްޓޭޓް އޯންޑް އެންޓަރޕްރައިޒަސް ކޮމިޓީގެ 10 ވަނަ ބައްދަލުވުން 7 މާރިޗް 2023
އެންމެ މުހިންމު ކަމަކަށް ކުރެވުނު އަނެއް ކަމަކީ ކުންފުނިތަކުގެ ޑިރެކްޓަރުން ބޯޑަށް ޑިރެކްޓަރުން ޢައްޔަންކުރުމާއި
ވަކިކުރުމުގެ އުސޫލު ބަޔާންކުރުމުގެ ގަވާއިދެއް އެކުލަވަ އިލުން. އެއީ މިހާރު އޮންނާނީ އުސޫލެއް. އިންޓަރނަލީ
އަޅުގަނޑުމެން ބޭނުންކުރާ އުސޫލެއް. އެ އުސޫލުގެ ތެރެއިން މިހާރު ވެސް އެޕޮއިންޓްމަންޓުތައް ހެދެމުން ދަނީ. ދެން
އެ އިތުރަށް ހަރުދަނާކޮށް އެ ތަންކޮޅެއް ހާމަކަންބޮޑުގޮތެއްގައި އާންމުންނަށް ފެންނަ ގޮތަކަށް އެ ކަން ކޮށް އަދި
އެއަށް އިތުރު ކަންތައްތައް ހިމަނައިގެން އެ ކަން ކުރުމުގެ މަޤުޞަދުގައި އަޅުގަނޑުމެން ގަވާއިދެއް އެކުލަވަ އިލުމުގެ
މަސައްކަތް ފެށީ. ދެން އެ ގަވާއިދުގައި ވެސް ފުރަތަމަ ޑްރާފްޓް އެކުލަވައިލާ އެ ގަވާއިދު ވެސް އެއީ
އަޅުގަނޑުމެންގެ ސްޓޭކްހޯލްޑަރުންނާ މަޝްވަރާކުރެވިގެން އެކުލަވައިލެވުނު ޑްރާފްޓެއް. ދެން އެއަށް ބައެއް
އިންޕުޓްތައް މިހާރު ވެސް އެބަ ލިބެމުންދޭ އެނގޭތޯ. ދެން އަޅުގަނޑުމެން އެންމެ މުހިންމު ކަމެއްގައި ކޯޑު އޮފް
ކޮންޑަކްޓެއް އެކުލަވަ އިލުމުގެ މަސައްކަތް ޑްރާފްޓް ސްޓޭޖުގައި ނިންމާލެވުނު މިދިޔަ އަހަރުގެތެރޭގައި. ދެން މިކަމަކީ
ޙަޤީޤަތުގައި ސްޓްރެޓެޖިކް އެކްޝަން ޕްލޭންގައި އަޅުގަނޑުމެންނަށް މަތިކޮށްފައި އޮތް ކަމެއް އެނގޭތޯ އާމާޒެއްގެ
ގޮތުގައި ޕީ.ސީ.ބީގެ މެންޑޭޓުގައި ހިމެނޭ ގުޑް ގަވަރނަންސް އަދި އެކައުންޓަބަލް ސްޓޭޓްގެ މި ސިޔާސަތުގެ ތެރޭގައި
ހުރި ހަރަކާތްތަކުގެ ތެރޭގައި އެބަ އޮވޭ ހަމަ ވަރަށް ސާފު އިބާރާތުން ކޯޑު އޮފް ކޮންޑަކްޓެއް ހުރިހާ
އެސް.އޯ.އީސްތަކަށް ހަދަންޖެހޭނެ ކަމަށް. އެއީ މި އަހަރަށް އަޅުގަނޑުމެން ޑެލިވަރކުރަންޖެހޭ އެއްޗެއް. އެހެންވީމާ،
މިދިޔަ އަހަރު އެ މަސައްކަތް އެ އޮތީ އަޅުގަނޑުމެންގެ ސައިޑުން ނިންމާފަ. މިހާރު ގެޒެޓްކުރަން ވެސް އެ ގަވާއިދު
މިހާރު ވީ ފޮނުވިފަ. ދެން މީގެން ލިބިގެންދާނެ، އިތުރު ހިންގުމަށް ލިބިގެންދާނެ ކަންތައްތަކަކީ ކުންފުނިތަކުގެ ބޯޑު
އެކައުންޓަބަލް ކުރެވޭނެ ސާފު ނިޒާމެއް އޭގެ ތެރޭގައި ގަވާއިދުގައި އެކުލެވިގެންވާނެ. މިހާރު އޮތް ސިޔާސަތުގައި ހަމަ
އެޕޮއިންޓްކޮށްފައި ވަކިކުރެވޭނީ. ދެން އެ ސުލޫކީ މިންގަނޑާއި ކޯޑު އޮފް ކޮންޑަކްޓަށް ޢަމަލުކުރަންޖެހޭނެ ގޮތާއި
ގްރީވަންސްއާ ވަކިކުރެވޭނެ އެ އޮނިގަނޑު ތަފްސީލުވެގެން މިހާރު ކޯޑު އޮފް ކޮންޑަކްޓުގައި އަންނާނެ އެނގޭތޯ. ދެން
އަޅުގަނޑުމެން ހަމަ މިއީ ވެސް އަނެއްކާ ސްޓްރެޓެޖިކް އެކްޝަން ޕްލޭންގައި މި އަހަރަށް ޑެލިވަރކުރަން، މިދިޔަ
އަހަރަށް ޙަޤީޤަތުގައި އިން ކަމެއް މިއީ. އެހެންނަމަވެސް، ބޯޑަށް އައި ބަދަލުތަކާއި ރިސޯސް ލިމިޓޭޝަންތަކާ
އެއްކޮށް އެ މަސައްކަތް އަޅުގަނޑުމެންނަށް ކޮންމެވެސް ވަރަކަށް ބޯޑުގައި މަޝްވަރާކުރެވުނު ކަމަށް ވިޔަސް ޢަމަލީ
މަސައްކަތެއް ފެށިފައި ނެތް ކަމެއް އެއީ ކުންފުނިތަކަށް އަމާޒުކޮށް ސީ.އެސް.އާރު ސިޔާސަތެއް އެކުލަވަ އިލުން
އެނގޭތޯ. ދެން އަޅުގަނޑުމެން މަދަނީ ޖަމްޢިއްޔާއަކާ ވާހަކަދައްކައިގެން ގުޅިގެން އެ ބޭފުޅުންގެ ލަފައާއެއްކޮށް މިހާރު
ކޮންމެވެސްވަރެއްގެ ޑްރާފްޓެއް އަޅުގަނޑުމެންނާ ޝެއަރކޮށްފި. ދެން އެހިސާބުން އެ ބޭފުޅުންގެ އެ ޑްރާފްޓު
މަސައްކަތް ނިމި ދެން އަޅުގަނޑުމެން އެ ޑްރާފްޓު އިތުރަށް ޑިވެލޮޕްކޮށް ސްޓޭކްހޯލްޑަރުންގެ އިމްޕުޓާއެއްކޮށް ދެން މި
9

ސްޓޭޓް އޯންޑް އެންޓަރޕްރައިޒަސް ކޮމިޓީގެ 10 ވަނަ ބައްދަލުވުން 7 މާރިޗް 2023
އަހަރު އިރާދަކުރެއްވިއްޔާ އަޅުގަނޑުމެން އާންމުކުރެވޭތޯ މަސައްކަތްކުރާނަން. ދެން ބޮޑަށް އަޅުގަނޑުމެން މި
މަސައްކަތްކުރަމުންދިޔަ އަމާޒަކީ ގަވަރނަންސްގައި މަސައްކަތްކޮށްފައި ޕަބްލިކް ކޮންސަރންގައި މި އެސް.އޯ.އީއާމެދު
މި އޮންނަ ކަންތައްތަކަށް އަމާޒުކުރަމުން ދިޔައީ ގާނޫނުގެ ތެރެއިން. ގަވަރނަންސް ވަރުގަދަކުރުމަށް މި ކޯޕަރޭޓް
ގަވަރނަންސް ކޯޑު 2019ގައި ލޯންޗުކުރެވުނުފަހުން ދެން އަޅުގަނޑުމެން ހާމަނައިޒް ޕްރޮކިއުމަންޓް ގައިޑްލައިން
ލޯންޗުކުރީ ދެއްތޯ 2021 ގައި. ދެން ހަމަ އެއާ ގުޅިގެން އޭގެ އެއްބައެއް އެއީ އަޅުގަނޑުމެން ޖޮބް ކްލެސިފިކޭޝަން
ފްރޭމްވަރކް ވެސް ލޯންޗް ކުރީ. އެހެންނަމަވެސް، ޕަބްލިކް ކޮންސަރންގައި އެންމެ ބޮޑު އެއްކަމަކީ އަޅުގަނޑުމެންނަށް
ވެސް އައިޑެންޓިފައި ވަނީ އެކި ކުންފުނިތަކުގެ އެޗް.އާރު ޕްރެކްޓިސަސްއަށް މި ހުންނަ ތަފާތު ގޮތްގޮތް ދެއްތޯ އެ
ބަޔަކު ބޭނުންގޮތަކަށް އެ ކަން ކުރުމާއި ބަދަލުކުރުމާއި މިކަހަލަ ކަންތައް. އެ އެއްހަމައަކަށް ގެނައުމަށް
ހާމަނައިޒްކުރުމަށް ކޮންސަލްޓަންސީ މަސައްކަތެއް ކުރިން ވެސް ފަށާފައި އޮތް. އަނެއްކާ ވެސް އެހެންނަމަވެސް އެ
މަސައްކަތުގައި ހަވާލުވެހުރި ފަރާތް ސެކްރެޓޭރިއޭ ޓް ދޫކޮށްފައި ދިއުމާއެއްކޮށް އެ ހުއްޓިފައި އޮވެފައި އަޅުގަނޑުމެން
އަނެއްކާ މި އަހަރު ޕްރޮކިއުމަންޓެއްގެ ދަށުން ކޮންސަލްޓަންސީއެއްގެ ދަށުން ވަކި ކޮންސަލްޓަންޓެއް ޢައްޔަންކޮށް އެ
މަސައްކަތް މިހާރު އެބަދޭ ފުދޭވަރަކަށް ބާރަށް. އިރާދަކުރެއްވިއްޔާ މި އަހަރުތެރޭގައި އެއަށް ހާމަނައިޒް
ކޮމްޕްރިހެންސިވް ބެސްޓް ޕްރެކްޓިސް އެޗް.އާރު މެނުއަލްއެއް އަޅުގަނޑުމެންނަށް ލިބޭނެ ކަމަށް އަޅުގަނޑުމެން މި
ބަލަނީ އެނގޭތޯ. ކުންފުނިތަކުގެ 2021 ވަނަ އަހަރުގެ ފައިނޭންޝަލް ރިވިއު ދެންމެ އާންމުކޮށް އަޅުގަނޑުމެން ކުރާ
މަސައްކަތް، ކުއަރޓަލީ ރިވިއު ނިންމުމަށްފަހު އެނުއަލް ފައިނޭންޝަލް ރިވިއު ހަދާނެ. ދެން މިދިޔަ އަހަރު ތަންކޮޅެއް
ފަހަތުގައި މި މަސައްކަތް އުޅުނީ. މީގެ ކުރިން ވެސް ފާހަގަކުރިހެން ހަމަ މެދުތެރެއިން ކަހަލަ ގޮތަކަށް ސެކްރެޓަރީ
ޖެނެރަލްގެ ޕޮޒިޝަން ހުސްވުމާއި ސެކްރެޓޭރިއޭޓް މި ދެބައިވެގެންދިއުމާއި އަޅުގަނޑުމެންނަށް ހަތަރުވަރަކަށް
މުވައްޒަފުން ބާކީތިބުމާއި ޑެޑްލައިނަށް ކަންތައްތައް ނިންމުމުގައި ވަރަށް ބޮޑެތި ގޮންޖެހުންތަކެއް ހުރި. އެހެންވީމާ،
ކުއަރޓަލީ ރިޕޯޓުތަކާއި ގަ ވަރނަންސް ރިވިއު ރިޕޯޓު ވަރަށް ތަންކޮޅެއް ފަހަތުގައި އުޅެނީ. އެކަމަކު މިހާރު
އަޅުގަނޑުމެން މި ޓީމް ބިލްޑްވާވަރަކުން އެ މަސައްކަތްތައް ކެޗްއަޕްކުރަމުން މި ދަނީ. ދެން ކުއަރޓަލީ ރިޕޯޓުގައި މި
ވާގޮތަކީ މެނޭޖުމަންޓު ރިޕޯޓުތަކަކަށް ބަލާފައި ކުއާ ޓަލީ ރިޕޯޓު އަޅުގަނޑުމެން ޕަބްލިޝްކުރަން. އެހެންވީމާ، އަހަރެއްގެ
ތެރޭގައި ޙަޤީޤަތުގައި ކުރެވޭނީ މިދިޔަ އަހަރުގެ ކުރީ އަހަރުގެ ލާސްޓް ކުއާ ޓަރ، ކުއާ ޓަރ 4 އާއި ހިނގަމުންދާ
އަހަރުގެ ކުއާޓަރ 1 އާއި ކުއާޓަރ 2 އާ ދެއްތޯ. ދެން އަނެއްކާ ވެސް ކުއާ ޓަރ 3 ފޯލް ވާނީ ހަމަ އެ އަހަރު
ނިމެން އުޅެނިކޮށް ނޫނީ އަނެއް އަހަރު ފަށާތަނުގައި. އެހެންވީމާ، 4 ކުއާޓަރ އެ އަހަރުގެ ތެރެއަކު ނާންނާނެ އެ
އަންނަ ގޮތުން. ދެން އެނުއަލް ފައިނޭންޝަލް ރިވިއު ވެސް އަންނާނީ މިދިޔަ އަހަރުގެ އެތި އަންނާނީ މި އަހަރުގެ
10

ސްޓޭޓް އޯންޑް އެންޓަރޕްރައިޒަސް ކޮމިޓީގެ 10 ވަނަ ބައްދަލުވުން 7 މާރިޗް 2023
މާރިޗް އެ ހިސާބުގަނޑަށް ދެއްތޯ އެ ރިޕޯޓް ލިބެން ފަށާނީ. ދެން އަޅުގަނޑު ޕަބްލިޝްކުރެވޭތޯ އަމާޒަކީ ޖޫން. ދެން
ހަމަ އެގޮތަށް ކޯޕަރޭޓް ގަވަރނަންސް ރިވިއުގައި ވެސް އަޅުގަނޑުމެން ބަލަނީ އޮ ކްޓޫބަރަށް އެ މަސައްކަތް ނިންމައި
އަހަރު ނިމުމުގެ ކުރިން އެ ޕަބްލިޝްކުރެވޭތޯ. ދެން މިދިޔަ އަހަރު އަނެއްކާ ވެސް ކޯޕަރޭޓް ގަވަރނަންސް ގައި
މަސއްކަތްކުރަމުންގެންދިޔަ ސެކްރެޓޭރިއޭޓް ސްޓާފް ވަކިވުމަށްފަހު އަޅުގަނޑުމެންނަށް އަރްޝީ ގުޅިވަޑައިގެން
ހިސާބުން އޭގެ މަސައްކަތް އަލުންބަލުން ފަށައިގެން ވަރަށް ބާރަށް އެބަ މިހާރު ކުރިއަށްގެންދަން. ދެން ގާނޫނުގައި
ސްޓްރެޓެޖިކް ރިޕޯޓެއް އެއީ ޕްރޮގްރެސް ރިޕޯޓު ދެއްތޯ. މަސައްކަތް ކުރިއަށްދާ މިންވަރު އަންގައިދޭ ރިޕޯޓެއް. އެއީ
އަހަރަކު ދެފަހަރު ޕަބްލިޝްކުރަންޖެހޭ ރިޕޯޓެއް. އެހެންވީމާ، ފުރަތަމަ ޖޫން ނިމުނީމަ އެ ރިޕޯޓު އެ އަހަރުތެރޭ
ޕަބްލިޝްކުރެވޭނެ. ދެން ޑިސެންބަރު ޖެހިގެން އަންނަ އަހަރު ފުރަތަމަ މަސްދުވަހުގެ ތެރޭގައި އާންމުވެގެންދާނެ. ދެން
އަޅުގަނޑުމެން މިދިޔަ އަހަރު ހިންގި މުހިންމު ހަރަކާތަކީ ކޯޕަރޭޓް ގަވަރނަންސް ކޯ ޑުގައި ހުންނަ ވަކިވަކި
ކަންތައްތައް ތަންފީޒު ވެފައިހުރި މިންވަރުތައް ބަލަމުންގެންދިޔައިން. ދެން ބޯޑުގެ ޕަރފޯމަންސްއާއި ފައިނޭންޝަލް
ދާއިރާގެ ޕަރފޯމަންސްތަކަށް ބަލައި އެ ހުންނަ މައްސަލަތައް ފާހަގަކޮށް މިނިސްޓްރީން ނެރެފައި އޮންނާނެ އޮޑިޓް
ކޮމިޓީ، ދައުލަތުގެ އޮޑިޓު ކޮމިޓީގެ ލަފާގެމަތީން ސީ.އެފް.އޯއާއި އިންޓަރނަލް އޮޑިޓަރުންގެ ހުންނަންވާ އަސާސީ
މިންގަނޑުތަކެއް ތަޢުލީމާއި ތަޖުރިބާއަށް ބަލާފަ. އެ މިންގަނޑުތަކަށް ކޮންކޮން ކުންފުންޏެއްގައިތޯ މި މުވައްޒަފުން
ތިބީ ސީ.އެފް.އޯއާއި އިންޓަރނަލް އޮޑިޓަރުންނާ. އެ ކަން ބަލާފައި ނެތް ކަންތައްތަކަށް، ނެތް ކުންފުނިތަކަށް އެ
ކަންކަން ފުރިހަމަކުރުމަށް އަޅުގަނޑުމެން އަންގަމުންގެންދިޔައިން. އަދި ވަރަށް ގާތުން މަސައްކަތްކޮށް ވަރަށް ގިނަ
ކުންފުނިތަކުން ކަންކަން ރަނގަޅުކުރޭ. އަދި މިހާރު ވެސް އެބަ ރަނގަޅުކުރަމުންދޭ. އަދި އެކަމަކު އެހެންނަމަވެސް
ބައެއް ކުންފުނިތައް އަދިވެސް އެބަހުރި. ދެން ކުންފުނިތަކުގެ ބޯޑު މެންބަރުން 5 އިން 7 އަށް އިތުރުކުރުމުގެ
އަޅުގަނޑުމެން ޕޭޕަރެއް ތައްޔާރުކޮށް ސްޓޭކްހޯލްޑަރަށް ލަފާއަރުވާފައިވީ. މިގޮތަށް އަޅުގަނޑުމެން ބޯޑުން މި
މަސައްކަތްކުރަން ނިންމުނު، ފެނުނު ސަބަބަކަށް އަޅުގަނޑުމެން މި ހިއްސާކޮށްލަނީ ބޯޑުގެ ގަވަރނަންސް ކޯޑުގައި
ވަރަށް ބޮޑަށް ލާޒިމްކުރެ އެބަ ނޫނީ ބަޔާންކުރޭ އެބަ ބޯޑުގެ ކޮމްޕޮޒިޝަން އަދި ޚާއްޞަކޮށް އިންޓަރނަލް އޮޑިޓް
ކޮމިޓީގެ ޗެއަރއަކަށް ހުންނަންވާނީ ވަކި ޝަރުތެއް ހުންނަ އޮޑިޓް ކޮމިޓީގެ މަސައްކަތް ރަނގަޅަށް ކުރެވޭ އަދި
އޮޑިޓް ، އިންޓަރނަލް އޮޑިޓް ފަންކްޝަން އެ ކޮމެޓީއަކަށް ޖަވާބުދާރީކުރެވޭނެވަރުގެ ފައިނޭންޝަލީ ކަންތައްތައް
ރީޑްކުރެވޭނެ ކޮލިފައިޑް މީހެކޭ. ދެން މި ކަންތައް އަޅުގަނޑުމެން ހަމަ ސްޓޭކްހޯލްޑަރާ ވާހަކަދައްކައިގެން އެ ކަން
ކޮމްޕޮޒިޝަނަށް ހަމަކުރެވޭތޯ އެ މަސައްކަތްކުރަމުންގެންދަން. އެހެންނަމަވެސް، ދެން ދިމާވާ ޗެލެންޖަކީ އެ މީހަކު
ވާންޖެހޭ އަދި ނަން-އެގްޒެކެޓިވް އިންޑިޕެންޑެންޓް ޑިރެކްޓަރަކަށް ވެސް. ދެން 5 މެންބަރުން ތިބޭ ތަންތަނުގައި
11

ސްޓޭޓް އޯންޑް އެންޓަރޕްރައިޒަސް ކޮމިޓީގެ 10 ވަނަ ބައްދަލުވުން 7 މާރިޗް 2023
މެންބަރުން ހަމަނުވަންޏާމުން އަނެއްކާ އެއްކަލަ އޮޑިޓް ކޮމިޓީއަށް މެންބަރަކު އެ ބަޔާންކުރާފަދަ މެންބަރަކު ލުން އެބަ
ޗެލެންޖަކަށްވޭ. ޗެއަރއަކަށް ނީނދެވޭނެ. ދެން ބައެއް ތަންތަނުގައި 2 އެގްޒެކެޓިވް މެންބަރުން އެބަ ތިބޭ.
އެހެންވީމާ، ބާކީ ތިބޭ 2 މެންބަރުން ތެރެއިން 1 މެންބަރަކު ނުހުރެދާނެ. ދެން އަޅުގަނޑުމެން އިމްޕެކްޓަށް ބަލާފައި،
ފައިނޭންޝަލް އިމްޕެކްޓަށް ބަލާފައި އޭގެން ލިބޭ ސޭވިންގްސް ލޯންގް ޓަރމް ރިޓަރން އިންވެސްޓްމަންޓް
ރަނގަޅުވާނެ ކަމަށް ބަލާފައި ޕޭޕަރެއް ހަދާފައި 5 މެންބަރުން ތިބި ބޮޑެތި ކުންފުނިތަކުގެ ބޯޑަށް 7 މެންބަރުން
އިތުރުކޮށްގެން ނަމަވެސް އެ ފަންކްޝަން ގާއިމުކުރުމަށް އަޅުގަނޑުމެން ބާރުއެޅީ. ދެން ފާހަގަކޮށްލަން ބޮޑެތި
ކުންފުނިތަކުގެ ތެރޭގައި 5 މެންބަރުންނާއެކު ހިންގާ ކުންފުނިތައް އެބަހުރި، ސްޓެލްކޯ . ހަމަ އޮޑިޓުގެ ފަންކްޝަން
ތަންކޮޅެއް ވީކްކޮށް އުޅެނީ. ވެމްކޯ އެބަހުރި. އެހެންވީމާ، އެގޮތަށް ހުރި ބޮޑެތި ތަންތަން ބަލާފައި 7 މެންބަރުންނަށް
ބަދަލުކޮށްގެން ނަމަވެސް އެކަން ރަނގަޅުކުރުމަށް އަޅުގަނޑުމެން މަސައްކަތްކުރަމުން ގެންދިޔައިން. ދެން
އަޅުގަނޑުމެންގެ އަމިއްލަ ބޯޑުގައި ހިންގާ ގަވާއިދާ އެކިއެކި ކޮމިޓީއާއި ޕޮލިސީތަކުގެ ބައެއް ކޮމިޓީތަކުގެ ޕޮލިސީ
އެކުލަވައިލާ ތަންފީޒުކުރެވެމުން އެބަދޭ. ދެން ކުންފުނީގެ މެނޭޖިންގ ޑިރެކްޓަރ އަދި ޗެއަރމަން، ކޮމްޕެނީގެ
ސެކްރެޓަރީއާ ބައްދަލުކުރުން. އެވެސް ދެން ގަވަރނަންސް ސައިޑުން އަޅުގަނޑުމެން އެ ބޭފުޅުންނަށް އެންގޭޖުވެ
ޕަރފޯމަންސްގައި ހުރި ވީކްނަސްތައް ކޮމިއުނިކޭޓްކޮށްދީ ލަނޑުދަނޑިތަކެއްދީ މި ކަންކަން ރަނގަޅުކުރުމަށް
މުހުލަތެއްދިނުމުގެ ގޮތުން އަނެއްކާ ވެސް ހަމަ ކައިރިން އެންގޭޖުވެ، ގިނަފަހަރަށް އެމް.ޑީއާއި ޗެއަރއާ އި ކޮމްޕެނީ
ސެކްރެޓަރީއާ މުޅިން މިއީ ވަރަށް ސޯލޯކޮށް މި މަސައްކަތްކުރާއިރުގައި ކަލެކްޓިވްކޮށް އަޅުގަނޑުމެން މި ފާހަގަކުރާ
އެއް ޗެހި އެއްބަޔަކު އަނެއްބަޔަކާ ކޮމިއުނިކޭޓްކުރެވިފައެއްނުހުރޭ. އެހެންވީމާ، އަޅުގަނޑުމެން އެ ބޭފުޅުން އެއް
ފޯރަމަކަށް ގެނެއްސަ މި ފާހަގަކުރަނީ މިއީއޭ އަޅުގަނޑުމެންނަށް ފާހަގަވާ ކަންތަކަކީ. މި ބޭފުޅުން އެމް.ޑީ ވެސް،
ޗެއަރ ވެސް އަދި ޚާއްޞަކޮށް ކޮމްޕެނީ ސެކްރެޓަރީ ވެސް ދެން ތިބި މެންބަރުން ވެސް އެ ބޭފުޅުންގެ ފިޑުޝި އަރީ
ރެސްޕޮންސިބިލިޓީ އެބަޖެހޭ ފުރިހަމައަށް އަދާކޮށްގެން މި ލަނޑުދަނޑިތައް ހާސިލުކުރުމަށް މަސައްކަތްކުރަން
އެނގޭތޯ. ދެން އެކަހަލަ ކަމުގައި ބޭނުމުގައި އަޅުގަނޑުމެން ފުދޭވަރަކަށް ގާތުން އެނގޭޖުވަން. ދެން މިހާރު
ޖުމުލަކޮށް ހަމަ ހުރިހާ ކުންފުންޏެއްގެ ބޯޑާއި ޗެއަރއާ އަދި ކޮމްޕެނީ ސެކްރެޓަރީއާ ވަކިވަކިން ބައްދަލުކުރެވިފައިވީ.
ދެން ބައެއް ކުންފުނިތައް އެބަހުރި އެކިއެކި ސަބަބުތަކާ ހުރެ އަޅުގަނޑުމެންނަށް އަދި ޗެއަރއާ ހިސާބަށް ނުދެވޭ
ކުންފުނިތައް. ދެން އޮޑިޓް ނުނިމިހުރި ކުންފުނިތަކާ ބައްދަލުކޮށް ގޮންޖެހުންތައް ދެނެގަނެވިފަ. އަދި އެ އީ އޮޑިޓް
ރިޕޯޓުތަކަށް ބަލައި އަޅުގަނޑުމެން ކުރަމުންގެންދާ މަސައްކަތެއް. ހަމަ އެގޮތަށް މީރާއިން ވެސް އަޅުގަނޑުމެން ލިބުނު
މަޢުލޫމާތުތަކާއި ޓެކްސް ކޮމްޕްލެއިންސްގައި ހުރި ގެޕްސްތަކާ ބެހޭގޮތުން ވެސް ކުންފުނިތަކާ ބައްދަލުކޮށްފައިވީ. ދެން
12

ސްޓޭޓް އޯންޑް އެންޓަރޕްރައިޒަސް ކޮމިޓީގެ 10 ވަނަ ބައްދަލުވުން 7 މާރިޗް 2023
އެންމެ ފަހު ޕޮއިންޓަކަށް އަޅުގަނޑުމެން ކުރިން އެސް.ޖީ ވެސް އެ ފާހަގަކުރެއްވި އަޅުގަނޑުމެންގެ ޕީ.ސީ.ބީގެ
އަލުން އެކުލަވައިލެވުނު އިދާރީ އޮނިގަނޑެއް ސިވިލް ސަރވިސް ކޮމިޝަނުން ފާސްކޮށްގެން އެއަށް ހަމަ. އެ
އޮނިގަނޑާ އެއްގޮތަށް މެންބަރުން، މުވައްޒަފުން ހަމަކޮށްގެން ކުރިއަށްގެންދިއުމުގެ މަސައްކަތް އެބަ ކުރެވޭތޯ. ކުރަން.
ދެން މިހެން ދިމާވި މައިގަނޑު ސަބަބަކީ މިނިސްޓްރީ ތެރޭގައި އެސް.އެސް.އެމް.ޑީ ވަކި ސެކްޝަނެއް އުފެދި
އަޅުގަނޑުމެންގެ ސެކްރެޓަރީ ދެބައިވެގެން ދިޔައިރު ވަރަށް ބޮޑަށް ހީނަރުކަމެއް އައި. ދެން އަޅުގަނޑުމެންގެ
ރެކޯޑުތަކުން ބޯޑުގެ އަސްލު ފާސްކޮށްފައި އިން އިދާރީ އޮނިގަނޑެއް އަޅުގަނޑުމެންނަކަށް ނުފެނުނު ދެން މިހާރު މި
މަސައްކަތްކުރަމުންދިޔަ ކަމުގައި ވިޔަސް. އެހެންވީމާ، އަޅުގަނޑުމެން ބޯޑުން ނިންމީ އޯކޭ! އަޅުގަނޑުމެން ބޯޑުން
ގާނޫނަށް ފެތޭގޮތަށް އޮނިގަނޑެއް ހަދައިގެން ސިވިލް ސަރވިސް ކޮމިޝަނަށް ހުށަހަޅައިގެން ފާސްކޮށްގެން ގެންދާނީ.
އެހެންވީމާ، އެ މަސައްކަތް. އެހެންވީމާ، ޖުމުލަ ގޮތެއްގައި އަޅުގަނޑަށް ހީވަނީ މިދިޔަ އަހަރުގެ މައިގަނޑު
ހައިލައިޓްސް އަކީ އެއީ ކުރެވުނު ހަރަކާތްތަކެއްގެ ގޮތުގައި. ދެން 64 މެންބަރުން ކުންފުނިތަކުގެ ބޯޑަށް
އައްޔަންކުރިއިރު އަޅުގަނޑުމެންނަށް ހުށަހެޅުނުއިރު އައްޔަންކުރެވިފައި 38، އަ އްޔަންކުރަން ނުފެންނަ ކަމަށް 2،
އިސްތިޢުފާދެއްވާފައި 6 މެންބަރަކު އަދި އަޅުގަނޑުމެން އެކި ސަބަބުތަކާ ހުރެ އޮބްވިއަސްލީ ޝެއަރހޯލްޑަރުންގެ
ރެކޮމަންޑޭޝަނާއެކު ނަމަވެސް ވަކިކުރެވުނު ޖުމުލަ އަދަދަކީ 13 އިނގޭތޯ އަޅުގަނޑު ހިތުން އެކަނި. އާދެ! ދެން
އެހިސާބުން އެއީ އަޅުގަނޑުމެން އެހެން މައިގަނޑު ބޯޑު ލެވެލްގައި އަޅުގަނޑުމެން އެ ކުރި ކަންތައް. ދެން ޑޭ-ޓު-ޑޭ
އާންމުގޮތެއްގައި ސެކްރެޓޭރިއޭ ޓުން ހަމަ ވަރަށް ރިވިއުގެ މަސައްކަތްތަކެއް ކޮންޓިނުއަސްކޮށް ގެންދާނެ. ދެން އެއީ
ޓެކްނިކަލް މަސައްކަތްތަކެއް. ދެން ބޮޑަށް އެ މަސައްކަތުގެ ފައިނޭންޝަލް ރިވިއުގެ ތެރެއިން އެ ރިޕޯޓު އެ
ސެކްޝަން އަޅުގަނޑުމެންގެ ފައިނޭންޝަލް އެނަލިސްޓް ސަނާ ކުރިއަށްގެންދާނެ. ދެން ސަނާއަކީ
އަޅުގަނޑުމެންނާއެކު ހަމަ ފެށުނީއްސުރެ އަޅުގަނޑުމެން ޖޮއިންކުރިއިރުގައި ވެސް މި މަސައްކަތުގައި އުޅުއްވާ ވަރަށް
ހީވާގިކޮށް މަސައްކަތްކުރައްވާ ބޭކަނބަލެއް. ދެން އަޅުގަނޑުމެން ގާތުން މަސައްކަތްކުރަމުން އެ ދަނީ. އެހެންވީމާ،
ސަނާ މި ބައި ހުށަހަޅުއްވައިދެއްވާފަ އި ދެން ކުރިއަށްގެންދެވުން އެދެން. ވަރަށް ބޮޑަށް ޝުކުރިއްޔާ.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
އާދެ! ޝުކުރިއްޔާ. އާދެ! ސަނާ.
13

ސްޓޭޓް އޯންޑް އެންޓަރޕްރައިޒަސް ކޮމިޓީގެ 10 ވަނަ ބައްދަލުވުން 7 މާރިޗް 2023
ޕްރައިވަޓައިޒޭޝަން އެންޑް ކޯޕަރަޓައިޒޭޝަންގެ އެސިސްޓަންޓް ފައިނޭންޝަލް އެނަލިސްޓް ފާޠިމަތު ސަނާ
ވާހަކަދެއްކެވުން:
އާދެ! ތެންކް ޔޫ ރައީސް. އަޅުގަނޑަކީ ފާޠިމަތު ސަނާ. މި އެނުއަލް ރިޕޯޓުގައި އަޅުގަނޑުމެން ފައިނޭންޝަލް
ސައިޑުން ފާހަގަކޮށްލާފައި އިންނާނީ އާމްދަނީއާއި ސާފު ފައިދާ އަދި ޓޯޓަލް އެސެޓްސްތައް. އެގޮތުން މީގައި އެބަ
ހިމެނޭ 31 ކުންފުނީގެ މަޢުލޫމާތު މިހުރީ މިތާނގައި ޕްރެޒެންޓްކޮށްފަ. ދެން އެގޮތުން ކުރީ އަހަރާއި އަޅާބަލާއިރު މި
ކޯވިޑުގެ ހާލަތާ ގުޅިގެން ހީނަރުވާންފެށި ކުންފުނިތަކުގެ ޕަރފޯމަންސް ރަނގަޅުވެ މިވަނީ 2021 ވަނަ އަހަރު
ރިޕޯޓުކުރީ 32 ބިލިއަން ރުފިޔާގެ އާމްދަނީއެއް. އެހެންނަމަވެސް، 2022 ވަނަ އަހަރު އެބައިން 45 ބިލިއަން
ރުފިޔާއަށް އާމްދަނީ އިތުރުވެފަ. ދެން އެންމެ ބޮޑަށް ހަމަ އެންމެ ބޮޑު ޑިފަރަންސްއަކުން އިމްޕްރޫވްވެފައި މިވަނީ
އެސް.ޓީ.އޯ، އެމް.އޭ.ސީ.އެލް. ދެން މި ކޯވިޑާ ގުޅިގެން ހަމަ އެންމެ ބޮޑަށް ޕަރފޯމަންސް ދަށްވި ކުންފުނިތައް. ދެ ން
އޭގެ އިތުރުން އެމް.ޓީ.ސީ.ސީ، އައިލޭންޑް އޭވިއޭޝަން އަދި ސްޓެލްކޯ، މި ކުންފުނިތަކުގެ އާމްދަނީ ވެސް މިވަނީ
ހަމަ ވަރަށް ބޮޑަށް އިތުރުވެފަ. ދެން އަދި އަޅުގަނޑު ފާހަގަކޮށްލަން ބޭނުން 2022 ވަނަ އަހަރުގެ 4 ވަނަ
ކުއާޓަރގައި 5 ކުންފުނީގެ ޑޭޓާ ނުހިމެނޭނެ. އެއީ އަޅުގަނޑުމެން މި ރިޕޯޓު ނިމުނުއިރުގައި މި ކުންފުނިތަކުން
ކުއާޓަރލީ ރިޕޯޓު އަޅުގަނޑުމެންނަށް ފޮނުވާފައި ނެތީމަ. ދެން މި 5 ކުންފުންޏަކީ ފަހި ދިރިއުޅުން، ޓްރޭޑް ނެޓް،
އެމް.ޕީ.އެލް، އެމް.ޑަބްލި އު.އެސް.އީ އަދި ރޯޑް ޑިވަލޮޕްމަންޓް ކޯޕަރޭޝަން. އެހެންވީމާ، އެ 5 ކުންފުނީގެ ޑޭޓާ
ނުލައި ކިޔު ފޯ 2022ގެ ޑޭޓާ މި އިނީ އާމްދަނީގައި. ދެން ޖުމުލަގޮތެއްގައި ބަލާއިރުގައި އެއްވެސް ކުންފުންޏެއްގެ
އާމްދަނީ 2021އާ އަޅާބަލާއިރު 2022ގައި ދަށްވެފައެއް އަދިއެއް ނެތް. ދެން މިދެންނެވި 5 ކުންފުނީގެ ކިޔު ފޯ
ރިޕޯޓް ލިބުނީމަ މި ކުންފުނިތަކާ ބެހޭގޮތުން އަޅުގަނޑުމެންނަށް އެއްޗެއް ދަންނަވަން އެނގޭނީ. ސާފު ފައިދާއަށް
ބަލާއިރުގައި ރެވެނިއު ގްރޯތާ އެއްވަރަށް ނެޓް ޕްރޮފިޓުގެ މި ގްރޯތެއް އަޅުގަނޑުމެންނަކަށް ނުފެނޭ. ދެން މައިގަނޑު
ސަބަބަކީ މިއީ ސަރުކާރުން ކެޕިޓަލް ދީގެން ހިންގާ ކުންފުނިތައް. މި ކުންފުނިތަކަކީ ހަމަ ގިނަ ކުންފުނިތަކަކީ ލޮސް
މޭކިންގ ކުންފުނިތަކެއް. ދެން 2021 ވަނަ އަހަރުގައި މި ކޯވިޑުގެ ހާލަތާ ގުޅިގެން ގިނަ ކުންފުނިތަކުގެ ރަނގަޅަށް
އޮޕަރޭޓްކުރެވެމުން ނުވެސް ދޭ. އެހެންވީމާ، 2022 ވަނަ އަހަރުގައި މި އޮޕަރޭޓްކުރެވެން ފެށުމާއެކު ޚަރަދުތައް ވެސް
މިވަނީ ވަރަށް ބޮޑަށް އިތުރުވެފަ. ދެން ބައެއް ކުންފުނިތަކަކީ އެކަށީ ގެންވާ މިންވަރަށް އާމްދަނީ ޖެނަރޭޓްނުކުރެވޭ
ކުންފުނިތަކެއް ކަމަށް ވުމާއެކު މި ލޮސް ވެސް މިވަނީ ވަރަށް ބޮޑަށް އިތުރުވެފަ. އެހެންނަމަވެސް ދެން ސަރުކާރު
ކެޕިޓަލް ނުދީ އަމިއްލައަށް މި ހިންގާ ކުންފުނިތަކުގެ ޕަރފޯމަންސް ހަމަ ވަރަށް ބޮޑަށް މި ވަނީ އިމްޕްރޫވްވެފައި
މިދިޔަ އަހަރުގައި. ދެން ޖުމުލަ އެސެޓުތަކަށް ބަލާއިރުގައި 2022 ވަނަ އަހަރު ނިމުނުއިރުގައި 31 އެސް.އޯ.އީގެ
14

ސްޓޭޓް އޯންޑް އެންޓަރޕްރައިޒަސް ކޮމިޓީގެ 10 ވަނަ ބައްދަލުވުން 7 މާރިޗް 2023
ޓޯޓަލް އެސެސްޓްސް އެބަހުރި 629 މިލިއަން. ދެން އެންމެ އެސެޓު، އެންމެ ބޮޑު އެސެޓު ބޭސްއެއް މި ފެންނަނީ
ބީ.އެމް.އެލް އަދި ހައުސިންގ ޑިވެލޮޕްމަންޓު ކޯޕަރޭޝަން.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
31 ތޯ، 32 ތޯ؟
ޕްރައިވަޓައިޒޭޝަން އެންޑް ކޯޕަރަޓައިޒޭޝަންގެ އެސިސްޓަންޓް ފައިނޭންޝަލް އެނަލިސްޓް ފާޠިމަތު ސަނާ
ވާހަކަދެއްކެވުން:
31 ކުންފުނި އިނގޭތޯ. 32 ވަނަ ކުންފުންޏަކީ އެންސިފް. އެއީ ދެން މިހާރު ޕޭޕަރ ކުންފުންޏެއް. އެހެންވީމާ، އެ
ކުންފުނީގެ އެއްވެސް ޑޭޓާއެއް ނުހުންނާނެ. ދެން އަޅުގަނޑު މި ބަލާލަނީ މިދިޔަ އަހަރު ދީފައި ހުރި ކެޕިޓަލް،
ސަބްސިޑީ އަދި ގްރާންޓް. 2022 ވަނަ އަހަރަށް މުޅި އެސް.އޯ.އީސްއަށް މި ބަޖެޓުކޮށްފައި މި އިންނަނީ 5219
މިލިއަންގެ ބަޖެޓެއް. އެގޮތުން މަޢާފުކުރައްވައްޗޭ. 2446 މިލިއަން ރުފިޔާގެ ބަޖެޓެއް މި އިނީ ކެޕިޓަލް އަދި
ސަބްސިޑީއާއި ގްރާންޓް މި ހުރިހާ ބައެއް އެއްކޮށް . ބަޖެޓްކޮށްފައި އިންއިރުގައި ޓޯޓަލް ޑިސްޕަރސްމެންޓު އެބައަރާ
5219. އެހެންވީމާ، ބައެއް ކުންފުނިތަކަށް މި އިނީ ބަޖެޓުކުރި މިންވަރަށްވުރެ ވަރަށް ބޮޑަށް އިތުރަށް ވެސް ދެވިފަ.
ދެން މައިގަނޑު ގޮތެއްގައި މި އިތުރަށް ދީފައި މިހިރަ ކުންފުނިތަކަކީ އެންމެ ބޮޑު އެމައުންޓެއް މި އިންނަނީ
އެސް.ޓީ. އޯއަށް. އެސް.ޓީ.އޯއަށް މި ފިއުލް ސަބްސިޑީގެ ގޮތުގައި ބަޖެޓުކުރި އަދަދަށްވުރެ ވަރަށް ބޮޑު އަދަދެއް
އިތުރުވެގެން މި ދިޔައީ ފިއުލްގެ ޕްރައިސަސްއަށް މި އައި އިންކްރީސްއާ އެއްކޮށް. އެހެންވީމާ، ވަރަށް ބޮޑު އަދަދެއް
ފިއުލް ސަބްސިޑީގެ ގޮތުގައި އެސް.ޓީ.އޯއަށް ދީފައި އެބައޮތް. ދެން ހަމަ އޭގެ އިތުރުން ފެނަކައަށް ވެސް މިދިޔަ
އަހަރު ފިއުލް ސަބްސިޑީ ދީފައި މި ވަނީ 926 މިލިއަން. ކެޕިޓަލްގެ ގޮތުގައި ކުރީ އަހަރާ އަޅާބަލާއިރުގައި ކެޕިޓަލްގެ
ގޮތުގައި ދިން އަދަދަށް މި އިނީ 2022 ގައި މަދުވެފަ. އެހެންނަމަވެސް، މިއީ މި ދެންނެވިހެން ސަބްސިޑީގެ
އެމައުންޓް މި އިނީ ހަމަ ވަރަށް ބޮޑު ތަން އިތުރުވެފައި މި ދެންމެ މި ފާހަގަކުރި ސަބަބުތަކާ ހެދި. ދެން
ފައިނޭންޝިއަލް ސައިޑުން އެ 3 ބައި މި އިންނަނީ އަޅުގަނޑުމެންގެ މި ރިޕޯޓުގައި ހިމަނާލާފަ. އެހެންނަމަވެސް،
ފައިނޭންޝަލް ސައިޑުން އަޅުގަނޑުމެން އަނެއްހެން ކުރާ މަސައްކަތްތަކުގެ ތެރޭގައި ކުއާޓަރލީ ރިވިއު އަދި އެނުއަލް
ފައިނޭންޝަލް ރިވިއު މި ދެ ރިވިއު ވެސް ހަދައި އަޅުގަނޑުމެން ވެބްސައިޓުގައި ޕަބްލިޝްކުރެވިފައި ހުންނާނެ ހަމަ
އިންޑިވިޖުއަލް ކޮންމެ ކޮމްޕެނީއަކަށް ވަކިވަކިން ހަމަ ރިވިއު ހެދިފަ. ދެން މި އިނދަ ގަވަރނަންސް އުސްއަލިތައް
ހުށަހަޅާލަދޭނީ އަޅުގަނޑުމެންގެ އަރްޝީ. ތެންކިއޫ.
15

ސްޓޭޓް އޯންޑް އެންޓަރޕްރައިޒަސް ކޮމިޓީގެ 10 ވަނަ ބައްދަލުވުން 7 މާރިޗް 2023
ޕްރައިވަޓައިޒޭޝަން އެންޑް ކޯޕަރަޓައިޒޭޝަންގެ އެސިސްޓަންޓް ފައިނޭންޝަލް އެނަލިސްޓް އާމިނަތު އަރްޝީ
ވާހަކަދެއްކެވުން:
السالم عليكم . އަޅުގަނޑު އާމިނަތު އަރްޝީ. ދެން މި ގަވަރނަންސް އުސްއަލިތައް އަސްލު އަޅުގަނޑު ޕީ.ސީ.ބީއާ
ޖޮއިންކުރީ ނޮވެންބަރ މަހުގައި ފަހުކޮޅުގައި 24 ގައި. ދެން އެ ހިސާބުން ފެށިގެން އަޅުގަނޑުމެން ގަވަރނަންސް
ރިވިއު ހެދުމަށް ޓަކައި މި ޓޫލެއް ތައްޔާރުކުރީ ، ސެލްފް އެސެސްމެންޓު ޓޫލެއް. ތައްޔާރުކޮށްފައި އަޅުގަނޑުމެން
ކުންފުނިތަކުން މަޢުލޫމާތު ނެގީ 2022 ވަނަ އަހަރު ހަމަ ނިމުނު ހިސާބުން ޖަނަވަރީއާ ހިސާބަށް އަޅުގަނޑުމެން ބެލީ
2022 ވަނަ އަހަރުގެ ޖުމުލަކޮށް މުޅި އަހަރުގެ ތެރޭގައި ގަވަރނަންސް މި ސީ.ޖީ ކޯޑު ކޮންޕްލައިވެފައި ހުރިވަރު
ބަލަން، ސީދާ ސްޕެސިފިކް އައިޓަމްސްތައް ވަކިވަކިން ކޮމްޕްލައިވެފައި ހުރިވަރު ބަލަން އަޅުގަނޑުމެން އެ ޓޫލް
ބޭނުންކުރީ. ދެން އޭގެ ފަހުން އަޅުގަނޑުމެން އެ ބޭފުޅުންނާ އެކީގައި، އަދި އެއާ އެކީ ރިމާކްސް އަޅުގަނޑުމެން
ހޯދިން. އެއަށްފަހު އަޅުގަނޑުމެން އެ ބޭފުޅުންނާއެކީ ކޮމްޕެނީ ސެކްރެޓަރީސްއާ އެކީގައި އިންޓަރވިއުއެއް ބާއްވައި އެ
ކްލެރިފައިކޮށް މަޢުލޫމާތުތައް އެލައިންކުރުމުގެ މަސައްކަތްކުރެވުނު. އެއަށްފަހު އަޅުގަނޑުމެންނަށް ލިބިފައި ހުރި
އެނުއަލް ރިޕޯޓްސްތަކާއި އެ ބޭފުޅުންގެ ވެބްސައިޓްސްތައް މެދުވެރިކޮށް ލިބުނު ރިޕޯޓްސްތަކާ އަޅާކިޔުމަށްފަހު
އަޅުގަނޑުމެން އެއްކަލަ މަޢުލޫމާތުތައް ސާފުކޮށްފައި މިހާރު އަޅުގަނޑުމެންގެ ގަވަރނަންސް ރިވިއު އޮފިޝަލް
ޑްރާފްޓިންގ އޯލްމޯސްޓު ނިމުމުގެ ހިސާބުގައި ހުރީ. އެހެންނަމަވެސް، އަޅުގަނޑުމެންނަށް މަޢުލޫމާތުތައް ލިބި
ވެރިފިކޭޝަން ނިމިފައި އޮތުމާ އެކީގައި އަޅުގަނޑުމެން އެ ބައި އިންނާނީ މިހާރު އަޅުގަނޑުމެންގެ އަހަރީ ރިޕޯޓު
ތެރޭގައި ހިމަނާފައި 2022ގެ ގަވަރނަންސް ރިވިއުގެ އުސްއަލިތައް. ދެން މި ރިޕޯޓުގައި އަޅުގަނޑު މި ހިމަނާލަނީ އެ
ބައިތައް. ދެން މެންބަރުން ބޭނުންފުޅުވާ ކަމަށް ވާނަމަ އަޅުގަނޑުމެން އަތުގައި އެބަހުރި ސްޕެސިފިކް ކުންފުނިތަކުގެ
މަޢުލޫމާތުތައް ވެސް ޝެއަރކޮށްލެވޭ ގޮތަށް އަޅުގަނޑުމެން ހިފައިގެން މިއަދު މި އައީ. ދެން ބަލައިލާ ކަމަށް ވާނަމަ
އަނެއްހެން ބޯޑުގެ ބެލެންސް ހުރީ ހިފެހެއްޓިފަ. އޭގެ މާނައަކީ އެގްޒެކްޓިވް، ނޮން-އެގްޒެކްޓިވްގެ މެންބަރުންގެ
ބެލެންސް މި އިންނަނީ ދެ ބައި ކޮށްފައި އެއްބައި އިންނަންޖެހެނީ ނޮން-އެގްޒެކްޓިވް ކަމަށް. އެގޮތަށް
އަޅުގަނޑުމެންނަށް ބެލެންސް ހިފެހެއްޓިފައި ހުރީ. އެހެންނަމަވެސް 2022 ވަނަ އަހަރު ނިމުނުއިރުގައި 67
ކުންފުނީގައި މި މެންބަރުން ތިބެންޖެހޭ އަދަދަށް އެ ބޭފުޅުންގެ ހިންގާ ގަވާއިދުގައި ބުނާ އަދަދަށް މި ތިބީ. އަނެއް
33 ކުންފުނީގައި މެންބަރުންގެ އަދަދު މަދު. ދެން ހުރިހާ ކުންފުނިތަކުން ވެސް އަޅުގަނޑުމެންގެ ގަވަރނަންސް ކޯޑު
އެންޑޯޒްކޮށްފައި އޮތީ. އެހެންނަމަވެސް، އެކި ހިސާބުތަކުން އެ ބޭފުޅުންގެ އެބަހުރި ކޮންސަރންސްތަކެއް އޭތި
ކޮމްޕްލައިކުރަން. ދެން އަޅުގަނޑުމެން ގަވަރނަންސް ކޯޑަކީ ކޮމްޕްލެއިން އެންޑް އެކްސްޕްލެއިން މި މެތަޑެއް އިން
16

ސްޓޭޓް އޯންޑް އެންޓަރޕްރައިޒަސް ކޮމިޓީގެ 10 ވަނަ ބައްދަލުވުން 7 މާރިޗް 2023
އެއްޗެއް. ރޫލް ބޭސް އެއްޗަކަށް ނުވާތީ ސީދާ އެގްޒެކްޓުކޮށް އެ ބޭފުޅުން އޭތި ފޮލޯކުރުމުގައި އެ ބޭފުޅުންނަށް
އެބަހުރި ދަތިތަކެއް އެ ބޭފުޅުން ފާހަގަކޮށްފަ. ދެން ތަންފީޒުކޮށްފައިވާ މިންވަރު އަޅުގަނޑުމެން މި ބުނަނީ
ގަވަރނަންސް ކޯޑުގައި އެކިއެކި މާއްދާތައް ކުންފުނިތަކުން އެވްރެޖުކޮށް ތަންފީޒުކޮށްފައި މި އިންނަނީ 64 ޕޮއިންޓު
ސަމްތިންގ އެ ދޭތެރޭގައި. ދެން ޕޮލިސީތައް އެއްގޮތް މިންވަރު، މިސާލަކަށް އަޅުގަނޑުމެން ގަވަރނަންސް ކޯޑަށް އެ
ބޭފުޅުން އެންޑޯޒްކުރާއިރު އެބަހުރޭ ކުންފުނީގެ ޗެއަރޕާސަންގެ ވަކި ކަހަލަ ރޯލްތަކެއް، ކުންފުނީގެ ބޯޑު ހިންގުމުގެ
ވަކި އުސޫލުތަކެއް، އާންމު ޖަލްސާ ބޭއްވުމުގެ އުސޫލުތަކެއް، ރިޕޯޓު ތައްޔާރުކުރުމުގައި، ޓްރާންސްޕޭރެންސީގެ.
އެހެންނަމަވެސް، އެ ބޭފުޅުންގެ އިންޓަރނަލް ޕޮލިސީސްތައް މިގޮތަށް އެލައިންކޮށްފައި އެ ބޭފުޅުންގެ ހިންގާ ގަވާއިދު
އެލައިންކޮށްފައިނުވާތީވެ އެ ބޭފުޅުން ބޮޑަށް މި ބަލަނީ އެ ބޭފުޅުންގެ ހިންގާ ގަވާއިދަށް. އެހެން ބެލީމަ ވާ ގޮތަކީ
އަޅުގަނޑުމެން ގަވަރނަންސް ކޯޑުގައި ބުނާގޮތަކަށް ނޫން އެ ބޭފުޅުންގެ ރިޕޯޓުތައް މި އަންނަނީ، އެ ބޭފުޅުންގެ ބޯޑު
ބައްދަލުވުންތައް މި ބޭއްވެމުން ދަނީ. އެއީ ވަރަށް ބޮޑަށް ފާހަގަކުރެވުނު ކަމެއް. ދެން ޖެންޑަރ ޑައިވަރސިޓީއަށް
ބަލާ ކަމަށް ވާނަމަ 14% އަންހެނުން އަސްލު ރެޕްރެޒެންޓުކުރަނީ. އެހެންވީމާ، ޖެންޑަރ ޑައިވަރސިޓީގައި އެބައުޅޭ
ކޮންމެވެސް ވަރަކަށް އިޝޫސްތަކެއް. ހަމަ އެއާއެކީ އަޅުގަނޑު ފާހަގަކޮށްލަން ނޮލެޖު ޑައިވަރސިޓީއަށް ބަލާ ކަމަށް
ވާނަމަ ވެސް ކުންފުނިތަކުގައި ވަރަށް ބޮޑަށް އެބަ ލެކްވޭ އެކައުންޓިންގ އެންޑް ފައިނޭންސް ދާއިރާގެ ކޮލިފައިޑް
ބޭފުޅުން. އެހެންނަމަވެސް، ތަޖުރިބާ ހުރި ބޭފުޅުންގެ ގޮތުގައި މިސާލަކަށް އެބަހުރި އެކައުންޓިންގ ދާއިރާގައި
މަސައްކަތްކުރީމޭ. އެކަމަކު އަޅުގަނޑުމެން ގަވަރނަންސް ކޯޑުގައި އެބަ ބުނޭ ކޮލިފައިޑް ޕްރޮފެޝަނަލް ސެޓުފިކެޓެއް
އޮންނަ ބޭފުޅަކު ހުންނަވާނޭ. އެ ބޭފުޅާ އިންނަން މި ޖެހެނީ އަސްލު ނޮން-އެގްޒެކްޓިވްއެއްގެ ގޮތުގައި އޮޑިޓު
ކޮމިޓީގައި. އެހެންނަމަވެސް، ވަރަށް ގިނަ ކުންފުނިތަކަށް އެ ދަތިތައް އެބަހުރޭ. ދެން އެ ބޭފުޅުން މައިގަނޑު
ގޮތެއްގައި މި ފާހަގަކުރާ އެއް ބަޔަކީ ރާއްޖޭގެ މާކެޓުގައި އެ ބޭފުޅުންނަށް އެ ލިބެން ނެތިއްޔޭ އެވަރުގެ ކޮލިފައިޑް
ބޭފުޅުން. ދެން އެއާއެކީގައި އަދި ފާހަގަކުރެވޭ މިހާރު ކޮމްޕެނީސްތައް ކެޓެގަރައިޒްކޮށްފައި މި ހުންނަނީ ފިނޭންސް
މިނިސްޓްރީ ތްރޫކޮށް މި އަޅުގަނޑުމެން ޕީ.ސީ.ބީއާ އެއްކޮށް ހެދިފައި އިންނަ ގައިޑްލައިނެއްގެ ތެރެއިން. އެހެންވީމާ،
ބައެއް ކުންފުނިތަކުގައި އެއްކަލަ އެ މަޤާމުތަކަށް އެކަށީގެންވާ ކޮލިފައިޑް ބޭފުޅުން އަންނަން އެކަށީގެންވާ މުސާރައެއް
ދިނުމުގައި ވެސް ދަތިތަކެއް، ބަޖެޓު ދަތިތަކެއް އެބަހުރި. ޚާއްޞަކޮށް ލޮސް މޭކްކުރާ ކުންފުނިތަކުގައި ސަބްސިޑީސް
ދީގެން ހިންގާ ކުންފުނިތަކުގައި. ދެން އުސްއަލިތައް އަޅުގަނޑުމެން ކޮމްޕެރިޒަނެއް ބަލާ ކަމަށް ވާނަމަ އަނެއްހެން
2021 ވަނަ އަހަރާ ބަލާއިރު 2022 ވަނަ އަހަރު ވަރަށް ގިނަ ކަންކަން ރަނގަޅުކުރެވިފައި އެބަހުރި. ދެން ބޯޑު
ކޮމްޕޮޒިޝަންގެ އިޝޫގައި އަސްލު މި މެންބަރުން ހަމަނުވާ މި ބޮޑު މައްސަލައަކަށް ވަނީ އަސްލު އަޅުގަނޑުމެންގެ
17

ސްޓޭޓް އޯންޑް އެންޓަރޕްރައިޒަސް ކޮމިޓީގެ 10 ވަނަ ބައްދަލުވުން 7 މާރިޗް 2023
އަމިއްލަ، ޕީ.ސީ.ބީގެ އަމިއްލަ ބާރުގައި އޮންނަ ކަމެއް ނޫން. ރައީސުލްޖުމްހޫރިއްޔާ ނުވަތަ އެ ކޮޅުން ނަމެއް އައިމަ
އަޅުގަނޑުމެންނަށް ބޯޑަށް މި އައްޔަނުކުރެވެނީ. އަޅުގަނޑުމެން ކޮޅުން މި ދަނީ ފިޓު އެންޑް ޕްރޮޕަރ. މިހާރު
އަޅުގަނޑުމެން 2022 ވަނަ އަހަރުގެ ފިޓު އެންޑް ޕްރޮޕަރ ފުދޭވަރަކަށް ރަނގަޅަށް ކުރެވުނު ކަމަށް މިކޮޅުގެ
ރެކޯޑްސްތައް ދައްކާ. އެހެންނަމަވެސް، ބައެއް ނަންނަންތައް އެބަ އެއްކަލަ ފިޓް އެންޑް ޕްރޮޕަރ އަޅުގަނޑުމެން
ޓެސްޓުތައް ހަދާއިރުގައި ޕްރޮޕަރ ނުވާތީވެ އަޅުގަނޑުމެން ބައެއް ނަންތައް އެބަހުރި މި ކޮޅުން ރިޓާން ވެސް ކޮށްފަ.
ދެން އެކި ސަބަބުތަކާ ހުރެ ބޯޑުގެ މެންބަރުންގެ އަދަދު ނިމުނުއިރުގައި ހަމައަކަށް ނޫން މިހިރީ. ދެން އިންޓަރނަލް
އޮޑިޓު ފަންކްޝަން ގާއިމުކުރެވިފައި އެބަހުރި. އެކަމަކު އަޅުގަނޑުމެންގެ މި ރިވިއުގެ ތެރޭގައި އަނެއްހެން ބަލައެއް
ނުލެވޭ އިފެކްޓިވްނެސް އިނީ ކިހާވަރަކަށްތޯ. އެކަމަކު އަޅުގަނޑުމެން މި ބެލީ، އެ ކުރީ އަހަރުގައި ބަލާފައި އިނީ
ފަންކްޝަންކުރަން ފަށާފައިތޯ އިނީ. އެއީ ވަރަށް ފަހުން އެ ބޭފުޅުން މި އިންޓަރނަލް އޮޑިޓު ފަންކްޝަން މި ފެށީ.
އެހެންވީމާ، މި ރިވިއުގައި ވަރަށް ބޮޑަށް ބަލާފައި ހުންނާނެ އެއްކަލަ ޗާޓަރ އެކުލަވަ އިލާފައިތޯ އިނީ، ޗާޓާގައި ހުރީ
ކޮންކޮން ކަންތައްތަކެއްތޯ، އެސް.އޯ.ޕީސްތައް ހެދިފައިތޯ ހުރީ، އެކްސްޓަރނަލް އޮޑިޓު އޮތީ ކިހާ ހިސާބެއްގައިތޯ.
ދެން އެ ހުރިހާ ކަމެއް އެއްކޮށްލީމަ އަޅުގަނޑުމެން މި ބުނެވޭނެ 92% އެބައިނޭ. އަނެއް % 10 އަސްލު މި
އަންނަނީ އެފިޝިއެންސީގެ ބަޔަށް އަންނަ ބައިތައް. އަޅުގަނޑުމެންނަށް އެ ބައިތައް އެހާ ކްލިއަރކޮށްނެއް ނެތް
ބެލިފައެއް. އެ ބައި ބަލާ ކަމަށް ވާނަމަ އަޅުގަނޑުމެން މި ޖެހެނީ ވަކިވަކި ކުންފުނިތަކަށް ގޮއްސަ ސްޕެޝަލް
ރިވިއުތަކެއް ހަދަން، ކިހިނެއްތޯ އެ ބޭފުޅުން އަސްލު އެ ފަންކުޝަންގައި އެ އިފެކްޓިވްނެސް، އެފިޝިއެންސީ ހުރީ.
ދެން ރިސްކު މެނޭޖުމަންޓު ފަންކްޝަން 63% ހުރިއިރުގައި ބައެއް ކުންފުނިތަކަށް ދިމާވާ ދަތިތަކެއް މިއީ. އެ
ބޭފުޅުން މި ބުނަނީ އެއްކަލަ ރިސްކު ރެޖިސްޓަރއެއް ކަހަލަ އެއްޗެއް ހެދިފައި ނެތުން އިންޓަރނަލް އޮޑިޓް
ފަންކްޝަން އޮތް ކަމުގައި ވިޔަސް. އެހެންވެ އަޅުގަނޑުމެންނަށް އެއްކަލަ % 63 ކުންފުނީގައި މި ހުރީ ރިސްކު
ރެޖިސްޓަރއެއް ހެދިގެން އިންޓަރނަލް އޮޑިޓު ތެރެއިން ވެސް އަދި ބޭރުން ނަމަވެސް ވަކި ފަންކްޝަނެއްގެ ގޮތުގައި
ރިސްކު ބެލޭނެ ނިޒާމެއް، މެކޭނިޒަމެއް ގާއިމުކޮށްފަ. އެހެންނަމަވެސް، ފާހަގަކޮށްލަން ވަރަށް ގިނަ ކުންފުނިތަކުން
ރިސްކު މެނޭޖުމަންޓު ޕޮލިސީ މިހާރު އިނީ ތައްޔާރުކޮށް އެންޑޯޒްކޮށްފަ. ދެން ސްޓްރެޓެޖިކް ޕްލޭން 79 ކުންފުނީގައި
ތައްޔާރުކޮށްފައި ހުރި ކަމަށް އެ ބޭފުޅުން މަޢުލޫމާތުދީފައި އެބަހުރި. ދެން ބޯޑު ޕަރފޯމަންސް އިވެލުއޭޝަން ސީ.ޖީ
ކޯޑުގައި ބުނަނީ 31 ޖަނަވަރީގެ ކުރިން އަޅުގަނޑުމެންނަށް ޖެހޭނޭ ބޯޑު ޕަރފޯމަންސް އިވެލުއޭޝަން ނިންމާފައި
ރިޕޯޓު ދޭން. އަޅުގަނޑުމެން އިންޓަރވިއު ބޭއްވީ ވެސް ޖަނަވަރީ ފަހުކޮޅުގައި. އަދި އޭގެ ފަހުން އަޅުގަނޑު
ޖަނަވަރީ، ފެބުރުވަރީ ކުރީކޮޅުގައި ވަކިން އިންޓަރވިއުކުރިން އެ ބައި ނިމިފައި އިންތޯ ބަލަން. އެއީ
18

ސްޓޭޓް އޯންޑް އެންޓަރޕްރައިޒަސް ކޮމިޓީގެ 10 ވަނަ ބައްދަލުވުން 7 މާރިޗް 2023
އަޅުގަނޑުމެންނަށް ރިޕޯޓު ނުލިބޭތީ. އިނީޝިއަލީ އަޅުގަނޑު ބެލީ ރިޕޯޓު ލިބުނު ކުންފުނިތަކަށް ބަލާފައި
ނިންމާނިއްޔޭ. އެކަމަކު ދަތިތަކަކާ ހުރެ ވެސް 31 ޖަނަވަރީއާ ހިސާބަށް ލިބޭތޯ އަޅުގަނޑު ވަރަށް ޓްރައިކުރިން.
އެހެންނަމަވެސް، ފާހަގަކޮށްލަން ބޯޑު ޕަރފޯމަންސް އިވެލުއޭޝަން ހަދާފައި އަސްލު އަޅުގަނޑުމެންނާ ހިސާބަށް
އައިއްސަ މި އިނީ މި ރިޕޯޓު ހެދުމާ ހިސާބަށް 13% ކުންފުނީގައި. ދެން ގިނަ ކުންފުނިތަކުގައި މިހާރު ހުރީ ބޯޑު
އަހަރީ ޕްލޭން ހަދާފަ. ދެން ބޯޑު އަހަރީ ޕްލޭން ހަދާފައި ބޯޑުގެ މި ނަންބަރސް އޮފް މީޓިންގްސްތައް
އެރޭންޖުކޮށްފައި ހުރި ކަމުގައި ވިޔަސް އަޅުގަނޑުމެންނަށް ފާހަގަކޮށްލެވޭ ބައެއްފަހަރު ތަންކޮޅެއް ނަންބަރސް ، މި
އެފިޝިއެންސީ ދަށް ކަމަށް. އެއީ ބައެއް ކަހަލަ އިޝޫސްތައް، އަޅުގަނޑުމެންނަށް ލިބިފައި ހުރި ބައެއް ކަހަލަ
ގަވަރނަންސް އިޝޫސްތަކާ ގުޅިގެން ބަލައިލާއިރުގައި ބައެއް މެންބަރުން އެބަ ފާހަގަކުރޭ ބޯޑު އަސްލު އިނަފް ނުއެއް
ބާއްވައޭ. އެހެންނަމަވެސް، ގިނަ ކުންފުނިތަކުގައި އެބަހުރި ބޯޑު ޕްލޭނެއް މެންބަރުންގެ ތައްޔާރުކޮށްފަ. ދެން މިހާރު
މީގެން އަޅުގަނޑުމެން މި ދައްކާލަދެނީ ސީދާ އެއްކަލަ އަޅުގަނޑުމެން ގަވަރނަންސް ކޯޑުގައި ބުނާ ކަންކަން
ކުންފުނިތަކުން އެލައިންކޮށްފައި ހުރި މިންވަރު. މިސާލަކަށް ބޯޑު ބައްދަލުވުންތައް ކުރީ އަހަރާ ބަލާއިރު މިދިޔަ
އަހަރުގައި ފާހަގަކުރެވުނީ ހަމަ ޑޮކިއުމެންޓްސްތައް ޝެއަރކޮށްގެން މެންބަރުންނަށް އެ އެއްޗެހި ގޯތްރޫކޮށްލާނެ
ޓައިމްކޮޅެއް ދީގެން އަޅުގަނޑުމެންގެ އުސޫލުގެ ތެރެއިން ވަރަށް ބާއްވަން މަސައްކަތްކުރި ކަމަށް. ދެން ހަމަ
އެއާއެކީގައި ބިޒްނަސް އޮޕަރޭޝަން އެންޑް ޕްލޭނިންގ ގެ ބައި، މި ލަނޑުދަނޑިތަކާއި ދުރުރާސްތާ ޕްލޭންތަކާއި މި
ކަހަލަ ކަންކަން ބަޖެޓުކުރުމާއި މިކަހަލަ ކަންކަން % 85 އަޅުގަނޑުމެން ކޯޑުގައި ބުނާ ގޮތަށް ޢަމަލުކޮށްފައި
އެބަހުރި. އެހެންނަމަވެސް ، ތަމްރީނުތައް، ތަމްރީނު އަޅުގަނޑުމެން މި އިންނަނީ ސީ.އެމް.ޑީ ތަމްރީނު އަދިވެސް
ނުނިންމާ ބޭފުޅުން އެބަ ތިބި ވަރަށް ގިނަ ދުވަސްވަންދެން ބޯޑުގައި އެބަ ތިއްބެވި. އޭގެ އިތުރަށް އިންނާނެ އެނުއަލީ
ރިފްރެޝަރ ޕްރޮގުރާމް ވެސް ނަހައްދަވާ ބޭފުޅުން އެބަ ތިއްބެވި. ދެން އިންޑަކްޝަން ޕްރޮގުރާމް ނުހިންގާ
ކުންފުނިތައް ވެސް އެބަހުރި. ދެން މިހާރު އަޅުގަނޑުމެން މި ރިވިއު، ސެލްފް އެސެސްމެންޓް ޓޫލް ދިނީމަ
ކޮންމެވެސް ވަރަކަށް ކުންފުނި ސެކްރެޓަރީންނާއި ބޯޑު ޑިރެކްޓަރުންނަށް މި ކަން ރިއަލައިޒްވެގެން މިހާރު
އަޅުގަނޑުމެންނަށް އިންފޯމް އެބަކުރޭ ތިމަންނަމެންނަށް ކުރިން އަސްލު އެހާ ބޮޑަށް ކްލިއަރކޮށް ނޭނގޭތީ އެ ބައި
ނުދިޔައިއްޔޭ. އެކަމަކު 2023 ގައި އެ ބަޔަށް ވަރަށް ބޮޑަށް ފޯކަސްކުރާނަމޭ. ދެން އަޅުގަނޑުމެން މިކޮޅު
މެނޭޖުމަންޓުން ވެސް އެބަ ވަރަށް ބޮޑަށް ޓްރައިކުރަން ގަވަރނަންސާ ގުޅޭގޮތުން ދޭންޖެހޭ ތަމްރީނުތައް ދިނުމަށް.
މިއީ އަޅުގަނޑުމެން އެބަހުރި ކޮންމެވެސް ވަރަކަށް ސީ.އެސް ޓްރެއިނިންގ ޕްރޮގުރާމްތަކާ އެއްޗެހި މިހާރު އޯލްރެޑީ
ކުރިއަށް ރާވާފަ. ދެން ރަޖިސްޓަރ އޮފް ޑައިރެކްޓަރސް އާއި ރަޖިސްޓަރ އޮފް އިންޓްރެސްޓު އަސްލު ގިނަ
19

ސްޓޭޓް އޯންޑް އެންޓަރޕްރައިޒަސް ކޮމިޓީގެ 10 ވަނަ ބައްދަލުވުން 7 މާރިޗް 2023
ކުންފުނިތަކުގައި ގާއިމުކޮށްފައި ހުރި. އެހެންނަމަވެސް، އަޅުގަނޑުމެންނަށް ފާހަގަކުރެވުނީ އެ އެ އްޗެހި ބޭނުންކުރެވޭނެ
މެކޭނިޒަމް ވަރަށް ބޮޑަށް ކުޑަކޮށް މި ހުންނަނީ. މިސާލަކަށް ޕްރޮކިއުމަންޓަށް ބަޔަކު އައިމަ ޕްރޮކިއުމަންޓުގައި ހުންނަ
އިސް ސްޓާފަކަށް ނުހުރޭ އެކްސެސްއެއް މި އިންޓަރެސްޓު ހުރި ބަޔަކު، ޕާޓީއެ އްތޯ މި އައީ ބެލޭނެ ވަކި ނިޒާމެއް.
އެ ބޭފުޅާ މި ޖެހެނީ ވަކިން ބޯޑަށް އަނެއްކާ ގެންގޮސްގެން އެ ސެލްފްކޮށް ޑިކްލެއަރކުރާ ގޮތަކަށް މި އިންނަނީ.
ދެން އަޅުގަނޑުމެން މިހާރު އެބަ ވާހަކަދައްކަން އެކަހަލަ މެކޭނިޒަމެއް ކުންފުނި ތެރޭގައި ގާއިމުކުރަން. އޭރުން ބޮޑަށް
ޓްރާންސްޕޭރެންޓުވެފައި ކަރަޕްޝަން ހިރާސްތައް ކުޑަކުރެވޭނެ ކަމަށް ފެންނާތީވެ. ދެން މަޢުލޫމާތު ހާމަކުރުން.
މަޢުލޫމާތު ހާމަކުރަން ސީ.ޖީ ކޯޑުގައި މި ބުނަނީ، ވަކި މާއްދާއެއްގައި އިނދޭ މަޢުލޫމާތު ހާމަކުރާނެ މެކޭނިޒަމެއް
ބަޔާންކޮށްފަ. އެއީ އެ ބޭފުޅުންގެ ވެބްސައިޓުގައި އެ ބޭފުޅުން އެބަޖެހޭ ވަކި މަޢުލޫމާތުތަކެއް ހާމަކުރަން.
އެހެންނަމަވެސް، އަޅުގަނޑަށް ފާހަގަކުރެވުނީ ހަމަ ގިނަ ކުންފުނިތަކުން އެ ބޭފުޅުންގެ ވެބްސައިޓެއް ގާއިމުކޮށްފައި
ހުއްޓަސް ގަވަރނަންސާ ގުޅޭ ބައިތައް އަޅުގަނޑުމެންގެ ކޯޑާ އެއްގޮތަށް ވެބްސައިޓުގައި ޝާއިޢު ކޮށްފައި ނުހުރޭ.
މިސާލަކަށް އަޅުގަނޑުމެން އެ ބޭފުޅުންގެ އެނުއަލް ރިޕޯޓެއް ބަލާލަން ބޭނުންވީމަ ޝާއިޢުކޮށްފައެއް ނުހުރޭ.
އަޅުގަނޑުމެންނަށް ބަޖެޓެއް ބަލާލަން ބޭނުންވެއްޖެއްޔާ، އާންމު ރައްޔިތަކު ބަލާލަން ބޭނުންވެއްޖެއްޔާ ފެންނަ ގޮތަކަށް
ނޫން މި ހުންނަނީ. ހިންގާ ގަވާއިދު ވެސް އޭގައި އިނދޭ އަސްލު އިންނަންޖެހޭނޭ އެ ކުންފުނިތަކުގެ ވެބްސައިޓުގައި
ޝާއިޢުކޮށްފަ. އެހެންވީމާ، މި މަޢުލޫމާތު ހާމަކުރުމުގެ ބައިގައި އެބައުޅޭ. ދެން މަޢުލޫމާތު ހާމަކުރުމާ އެއްކޮށް ސީ.ޖީ
ކޯޑުގައި މި ބުނަނީ އެނުއަލް ރިޕޯޓުގައި ވެސް ބައެއް ކަހަލަ މަޢުލޫމާތު ހާމަކުރަން. ދެން އަޅުގަނޑުމެންނަށް
ފާހަގަކުރެވުނީ އެނުއަލް ރިޕޯޓު ވެސް އެ ބޭފުޅުން ބޮޑަށް މި ތައްޔާރުކުރަނީ އެ ބޭފުޅުންގެ ހިންގާ ގަވާއިދާ
އެއްގޮތަށޭ. އެހެންނަމަވެސް، އަޅުގަނޑުމެންގެ ސީ.ޖީ ކޯޑު އެންޑޯޒްކުރާ ހިސާބުން އަޅުގަނޑުމެން ގަބޫލުކުރަނީ ސީ.ޖީ
ކޯޑުގައި ހުރި ކަންކަން އެ ބޭފުޅުން ފުލްފިލްކުރައްވަންޖެހިވަޑައިގަންނަވާނޭ. އެހެންނަމަވެސް، އެ
އަންޑަސްޓޭންޑިން ގގައި އެބައުޅޭ މައްސަލަތަކެއް. ދެން މިހާރު އަޅުގަނޑުމެން އެ ބައިތައް ވެސް ޙަ އްލުކުރުމަށް
ޓަކައި އެކަހަލަ ކުންފުނިތަކާ މި ދަނީ މަޝްވަރާކުރަމުން. ދެން ކުންފުނީގެ ޗެކް އެންޑް ބެލެންސް ސިސްޓަމް މިއީ
އިންޓަރނަލް އޮޑިޓުގެ ބައި. ދެން އަޅުގަނޑު ކުރިން ވެސް ފާހަގަކޮށްލިހެން ފުދޭވަރަކަށް އިންޓަރނަލްގެ އޮޑިޓުގެ
ބައި މިހާރު ވަރަށް ރަނގަޅުވަމުން އަންނަނީ. ބޮޑަށް މި ދިމާވާ އިޝޫއަކީ އަ ޅުގަނޑު ކުރިން ބުނިހެން ނޮލެޖު ބޭސް
ބޭފުޅުން މަދުވުމުގެ އިޝޫއާ އި ދެން އެ ބޭފުޅުންނަށް ބައެއް ކަހަލަ ކަންކަން ސީދާ އޮންނަ ގޮތް ނޭނގުމުގެ އިޝޫ
ވެސް އެބަ އާދޭ. ދެން އަހަރީ އާންމު ބައްދަލުވުމާއި އަހަރީ ރިޕޯޓު ތައްޔާރުކުރުން. މި ބައި އަސްލު އެހާ ބޮޑަށް
ދަށްވެފައި މި އިންނަނީ އެބައުޅޭ ބައެއް ކުންފުނިތައް އަހަރީ ރިޕޯޓު ތައްޔާރުނުކުރާ ކުންފުނިތަކާއި އަހަރީ އާންމު
20

ސްޓޭޓް އޯންޑް އެންޓަރޕްރައިޒަސް ކޮމިޓީގެ 10 ވަނަ ބައްދަލުވުން 7 މާރިޗް 2023
ޖަލްސާ ނުބާއްވާ ކުންފުނިތައް. ދެން އެ ބޭފުޅުންގެ މައިގަނޑު އެއް އަނެކައްޗެއް އެއީ އެ ބޭފުޅުންގެ އެކްސްޓަރނަލް
އޮޑިޓު ނުނިމި އޮތުން. އެކްސްޓަރނަލް އޮޑިޓު ނުނިމި މި އޮތީ ކުރިން ޢަމަލުކުރަމުން އަންނަ ގޮތަކީ އެކްސްޓަރނަލް
އޮޑިޓު މި ދަނީ ސީދާ އަޅުގަނޑުމެންގެ އޮޑިޓަރ ޖެނެރަލް އޮފީސް މެދުވެރިކޮށް. ދެން އޮޑިޓަރ ޖެނެރަލް އޮފީހުގައި
އެ ޕްރޮސެސް އޮންނަ ގޮތުން އަސްލު އެ ބޭފުޅުންނަށް އެކްސްޓަރނަލް އޮޑިޓުތައް ނިންމާނުލެވުނީ. ދެން މިހާރު
އެކަމަކު އަޅުގަނޑުމެންނަށް ޓަރމްސްތަކަކަށް އާދެވިގެން އޮޑިޓަރ ޖެނެރަލް އޮފީހުގެ ބަދަލުގައި މިހާރު
ކުންފުނިތަކުން އަމިއްލައަށް ބޭފުޅުން ހަޔަރކޮށްގެން އެކްސްޓަރނަލް އޮޑިޓު މި ކުރިއަށް ގެންދަނީ. ދެން އަޅުގަނޑު
ފާހަގަކޮށްލަން 11 ކުންފުންޏެއްގެ އެކްސްޓަރނަލް ، 2021 ވަނަ އަހަރުގެ އެކްސްޓަރނަލް އޮޑިޓު ނުނިމި އޮތީ.
އެހެންވުމާ އެކީގައި އެ ބޭފުޅުންނަށް މި އޮންނަ މުއްދަތަށް އަސްލު އަހަރީ ބައްދަލުވުމަށް އަހަރީ ރިޕޯޓު
ތައްޔާރުނުކުރެވި އޮތް ކަން ފާހަގަކުރެވޭ. ދެން އަހަރީ ރިޕޯޓު ތައްޔާރުކުރާއިރު ވެސް މި ބުނާހެން ބައެއް ބޭފުޅުން
ހުންނާނެ ޕިކްޗަރ ރިޕޯޓެއް ތައްޔާރުކުރައްވާފަ. އެހެންނަމަވެސް، އޭގައި ހިމެނޭ ބައެއް ކަހަލަ ލާޒިމުކުރާ ކަންކަން،
މިސާލަކަށް ސަސްޓެއިނަބިލިޓީ ރިޕޯޓިންގ، ގަވަރނަންސް ރިޕޯޓިންގ ، މި ކޮމިޓީސްތަކުގެ ރިޕޯޓިންގ އެ ބައިތައް
ވަރަށް ދަށް ކަމަށް އަޅުގަނޑުމެންނަށް ފާހަގަކުރެވިފައި އޮތީ. ދެން 40% އަސްލު ސީ.ޖީ ކޯޑާ އެއްގޮތަށް
ކުންފުނިތަކުގެ ޕޮލިސީސްތައް ބަދަލުކޮށްފައި ހުރީ. އެހެންވީމާ، އެ ބަޔަކީ ވެސް އަޅުގަނޑުމެން ވަރަށް ބޮޑަށް
ފާހަގަކޮށްލަންޖެހޭ، އަޅުގަނޑުމެން އިންޕުޓެއްލާންޖެހޭ ބައެއް ކަމުގެ ގޮތުގައި އަޅުގަނޑު ފާހަގަކޮށްލަން. ދެން
އެހާހިސާބުން އަޅުގަނޑުގެ ބައި ނިމުނީ. ދެން އަޅުގަނޑު ހަވާލުކޮށްލާނަން ޕީ.ސީ.ބީގެ މާލީ ހާލަތާ ގުޅޭގޮތުން
ވާހަކަދެއްކުމަށް ރައީސްއާ .
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
އާދެ! ރައީސް.
ޕްރައިވަޓައިޒޭޝަން އެންޑް ކޯ ޕަރަޓައިޒޭޝަން ގެ ރައީސް، ޢާޞިމް މުޙައްމަދު ވާހަކަދެއްކެވުން:
އާދެ! ދެން، ޝުކުރިއްޔާ އަރްޝީ. ވަރަށް ތަފްސީލުކޮށް ކަންނޭނގެ ދެއްވީ. މިއީ ކުޑަ ހަމަ ފާހަގަކޮށްލަން
އަރްޝީގެ ޕްރެޒެންޓޭޝަންގައި...
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
މައިކް.
21

ސްޓޭޓް އޯންޑް އެންޓަރޕްރައިޒަސް ކޮމިޓީގެ 10 ވަނަ ބައްދަލުވުން 7 މާރިޗް 2023
ޕްރައިވަޓައިޒޭޝަން އެންޑް ކޯ ޕަރަޓައިޒޭޝަން ގެ ރައީސް، ޢާޞިމް މުޙައްމަދު ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޕްރެޒެންޓޭޝަނާ ގުޅިގެން އަޅުގަނޑުމެންގެ ކޯޕަރޭޓް ގަވަރ ނަންސް ރިވިއު މިހާރު މިގެންދިޔައީ އެހެން ލެވެލަ ކަށް
އިނގޭތޯ. ދަންނަވަންޏާ 2.0 ގައި މިހާރު މި ކުރަނީ. ފުރަތަމަ ލޯންޗްކޮށްފައި ޕްރޮސެސްއެއްގޮތަށް އެ ޕޮލިސީ
އެންޑޯސްކޮށް ކަންތައްތައް އިންޓްރޮޑިއުސްކޮށް އެވެއަރނަސް ކްރިއޭޓްކޮށް އެ ކޮމްޕްލަޔަންސް
ކުރިއަރުވަމުންގެންދިޔައީ. އެހެންވީމާ، މިހާރު މި ބަލަނީ އެކަށީގެންވާ މުއްދަތެއް ދެވިއްޖެއޭ. ދެން އަޅުގަނޑުމެންގެ
ވެސް ވިސްނުން އެބަހުރި ކޯޕަރޭޓް ގަވަރނަންސް އެވޯޑެއް ތަޢާރަފުކުރުމާ މި ކަންތައް. ކުރާއިރު ހުންނަންޖެހޭނީ
ގަވަރނަންސް އެއަށް ވުރެ މާބޮޑަށް ގަވަރނަންސް ކޯޑާ އެލައިންވެފައޭ. އެހެންވީމާ، މިހާރު އަރްޝީ ހައްދަވާ
ރިވިއުއަކީ ހަމަ ތަންކޮޅެއް، މާ ތަފްޞީލުކޮށް ހައްދަވާ ރިވިއުއެއްވީމާ ބައެއް އިންޑިކޭޓާސްތަކުގައި އެގޮތަށް އެ
ފާހަގަވަނީ. އެހެންނަމަވެސް، އެއީ އަޅުގަނޑުމެން ގެންދަން ބޭނުންވާ ހަމަ ޑައިރެކްޝަން އިނގޭތޯ. ދެން އެއީ
އަޅުގަނޑުމެން މިހާ މަސައްކަތެއް ކޮށްފައި ގަވަރނަންސް ކޯޑު ހަދާފައި މި އޮތީ ހަމަ ސަރުކާރުގެ ސްޓްރެޓެޖިކް
އެކްޝަން ޕްލޭނުގައި ވެސް ގުޑް ގަވަރނަންސްއާއި އެކައުންޓަބަލް ސްޓޭޓުގެ އެސް.އޯ.އީސްތަކަށް އަމާޒުވާ
ބޮޑުބައި 50%އާ ގާތަށް މި އޮތީ ގަވަރނަންސް ކޯޑުގައި. ދެން ކޮމްޕްލެއިން އެކްސްޕްލެއިން އެއްޗެއް ކަމަށް އަދި
އޮތް ކަމުގައި ވިޔަސް ވެސް އޭގެ ރަނގަޅުގޮތަކީ އެންމެ ފުރިހަމައަށް އެއަށް ކޮމްޕްލައިކުރަމުންގެންދިއުން. ދެން އެ
ނުކުރެވޭ ހާލަތަށް އެކްސްޕޭންޑްކޮށްދެވުނަށް އޭގެން އެސްކޭޕެއް ހޯދުމަށްވުރެން ކޮމްޕްލައިކުރަމުންގެންދިއުން. އެއީ
އަޅުގަނޑުމެންގެ އަމާޒަކީ. އެހެންވީމާ، އެގޮތަށް އެ ކޮމްޕްލަޔަންސް ގެނެވޭތޯ މި ބަލަނީ އިނގޭތޯ. ދެން
އަޅުގަނޑުމެން ޖެހިލާނަން އެހެންވީމަ ޕީ.ސީ.ބީގެ ބަޖެޓު ރިވިއު، މާލީ ބަޔާނާ ބެހޭގޮތުން. މީގައި ދެން އަސްލު
ޙަޤީޤަތުގައި މާބޮޑު ރިޕޯޓުކުރާނެ ކަމެއް ނެތް. އެއީ އެހެންޏަކާ އަޅުގަނޑުމެން ރިޕޯޓުކުރާ ބައެއް ވެސް ނޫން މިއީކީ.
އެއީ ބަޖެޓު ވަކިކޮށްފައެއް ނޯވޭ. އަޅުގަނޑުމެން ހަދާ ފައިނޭންޝަލް ސްޓޭޓްމަންޓުތަކެއް ނޯވޭ. އަޅުގަނޑުމެން ކުރާ
އޮޑިޓެއް، އޮޑިޓެޑް ފައިނޭންޝިއަލެއް ނޯވޭ. އެހެންވީމާ، 50 ވަނަ މާއްދާގެ ، ބައިގެ ދަށުން، މި ބާބުގެ ދަށުން
އޮޑިޓެޑް ފައިނޭންޝިއަލްސް ހުށަހެޅިފައެއް ނޯވޭ. އެހެންނަމަވެސް، އެ ގާނޫނުގައި އެ ކަން އެގޮތަށް އޮތީމަ
އަޅުގަނޑުމެން ހިތުން އަޅުގަނޑުމެން މިހާރު ގަބޫލުކުރަނީ ކޮންމެވެސް ގޮތަކަށް އޭތި ރިފްލެކްޓްވެގެން
އަންނަންޖެހޭނެއޭ. ދެން މި ރިޕޯޓު އަސްލު ޙަޤީޤަތުގައި މާރިޗުގެ ކުރިން ހުށަހަޅަންޖެހޭނީ. އެހެންވީމާ، މިހާރު
ކޮންމެވެސް ވަރަކަށް އެއްކޮށްލާފައި އެ ބައި މި ގެނެސްދެނީ ދެން ކޮންމެވެސްކަހަލަ އިޞްލާޙުތަކެއްގެ ތެރެއިން މި
ގާނޫނު ތަސައްވަރުކުރާ ގޮތަކަށް މި ކަން ކުރެވިދާނެކަމުގެ އުއްމީދެއްގައި. ދެން އެހެންވީމަ ފުރަތަމަ ކަމަކަށް މި އޮތީ
ބަޖެޓެއް ވަކިވެފައި ނެތޭ. އެހެންވީމާ، ދެއަރފޮރ ގާނޫނު ތަސައްވުރުކުރާފަދަ މާލީ ބަޔާނެއް އަޅުގަނޑުމެންނަކަށް
22

ސްޓޭޓް އޯންޑް އެންޓަރޕްރައިޒަސް ކޮމިޓީގެ 10 ވަނަ ބައްދަލުވުން 7 މާރިޗް 2023
ހުށައެއްނޭޅެއޭ އޮޑިޓެޑް ފިނޭންޝަލްސްތަކާ އެއްކޮށް. ދެން އެހެންނަމަވެސް، ފިނޭންސް މިނިސްޓްރީގައި
އަޅުގަނޑުމެންގެ މަސައްކަތްތަކަށް ކޯޑެއްގެ ދަށުން އެބަ ބަޖެޓެއް ގެންގުޅޭ. އެކަމަކު އަޅުގަނޑުމެން ބޯޑަށް ހުށަހެޅި ،
ފާސްވެ އަޅުގަނޑުމެންނަށް ބަޖެޓު ހުށަހަޅަން އެގޮތަށް ރިކުއެސްޓުކުރެވިގެން އެގޮތަށް ހިންގާކަމެއް ނޫން އެއީކީ.
އެހެންނަމަވެސް، އަޅުގަނޑުމެން ކުރި މަސައްކަތުން ހޯދުނު ތަފްޞީލުތަކުން އަޅުގަނޑުމެންގެ މުވައް ޒަފުންނަށް 3.6
މިލިއަން ރުފިޔާ ޚަރަދުކޮށްފައި އެހެންނަމަވެސް، ޕީ.ސީ.ބީގެ ނަމުގައި ވަކި ހަރަކާތަކަށް ޕޮއިންޓް 007 މިލިއަން
ރުފިޔާގެ ކޮންމެވެސް ކަހަލަ އަޅުގަނޑުމެން އެދިފައި އޮތް، 7000 ރުފިޔާގެ ޚަރަދެއް އެބައިން ކުރެވިފަ. ދެން
އެހެންނަމަވެސް، އަޅުގަނޑުމެން މަސައްކަތްކުރަން މިހާރުވެއްޖެ އަޅުގަނޑުމެން ވެސް މަސައްކަތްތަކެއް
އެކުލަވައިލާފައި އެކަމަކު ޕްރޮގްރާމް އެކްޓިވިޓީއަކާ އެއްގޮތަށް ޕްރޮގްރާމް ބަޖެޓެއްގެ ސިފަ ގެނެއްސަ އެއްޗެއް
ހުށަހަޅާފަ. އެހެންނަމަވެސް، އޭތި ފާސްވެގެން ނާދޭ އިނގޭތޯ. ދެން އަޅުގަނޑު މި ބަލާލަނީ އަސްލު ޙަޤީޤަތުގައި
އަޅުގަނޑުމެން ތި ބޭފުޅުންނާ އެންގޭޖުވާން ބޭނުންވި އެންމެ ބޮޑު ސަބަބު އިނގޭތޯ. އަޅުގަނޑުމެންނަށް ގާނޫނީ
ގޮތުންނާއި އިދާރީގޮތުން މި ދިމާވާ ގޮންޖެހުންތަކުގެ ވާހަކަ ހިއްސާކޮށްލަން އަޅުގަނޑުމެން ބޭނުންވީ އަޅުގަނޑުމެން
ބޯޑުގައި ރިޕޯޓުގެ ތެރެއިން ނަމަވެސް. ދެން އެއްވެސް ހާލެއްގައި މިއީ އަޅުގަނޑުމެންގެ ޕީ.ސީ.ބީގެ މެންބަރުންގެ
އަމިއްލަ މަސްލަޙަތު މީގައި އޮވެގެނެއް ނޫން އިނގޭތޯ. އަޅުގަނޑުމެން ކުރެވުނު މަސައްކަތާއި އަދި ޕަބްލިކް
އިންޓްރެސްޓް ހުރިގޮތުންނާއި ތި ބޭފުޅުން ތި ކުރައްވާ މަސައްކަތުގައި ވެސް އަޅުގަނޑުމެން ޖަވާބުދާރީކުރުވަން ތި
ކުރާ މަސައްކަތުގެ ތެރެއިން އަޅުގަނޑުމެންނަށް ހުރި ގޮންޖެހުންތަކަކީ ތި ބޭފުޅުންނަށް ކޮންމެވެސް ވަރަކަށް
އެވެއަރވާންޖެހޭނެ ކަންތައްތަކެއް ކަމަށް އަޅުގަނޑުމެން ގަބޫލުކުރަން. ދެން އެންމެ ރަނގަޅުގޮތަކީ ޙަޤީޤަތުގައި ހަމަ
މި ފަންކްޝަން ޕީ.ސީ.ބީ ނޫން އެހެން ނަމެއްގައި އޮތް ކަމުގައި ވިޔަސް ވެސް މި ފަންކްޝަން، މޮނިޓަރިންގ
އެންޑް އިވެލުއޭޝަން ފަންކްޝަން އޮޓޮނަމަސްކޮށް ހިނގާ ދައުލަތުގެ ކުންފުނިތައް އެކައުންޓަބަލް ކުރެވޭނެ ގޮތެއް
ހޯދުން. ދެން މިހާރު މި ގާނޫނު އެކުލަވައިލާފައިވާގޮތުން ވަރަށް ބޮޑެތި ގޮންޖެހުންތަކެއް އެބަހުރި. ދެން
މައްސަލަތަކެއް ވެސް އެބަހުރި. ދެން ހަމަ އިޞްލާޙުކުރެވިދާނެ ކަންތައްތައް. ދެން އަޅުގަނޑުމެން އެކި ފޯރަމްގައި މި
ވާހަކަ އެބަ ދައްކަމު. އަޅުގަނޑު ހިތުން އަޅުގަނޑާއި މުޤައްރިރާ ޖޮއިންކުރެވުނު ފޯރަމެއްގައި ވެސް މި ވާހަކަ
މިގޮތަށް ދެކެވުނު. އެހެންވީމާ، މި ގާނޫނު މިހާރު އެކުލަވައި ލެވިފައި ހުރިގޮތުން ޕްރެކްޓިކަލް ކަންތައްތަކެއް އެބަހުރި،
ފުށުއަރާ ކަންތައްތަކެއް އެބަހުރި، ޝެއަރހޯލްޑަރު ކުރަންވީ ކޮން ކަންތަކެއް ކަމެއް ނޭނގޭ ކަންތަކެއް އެބަހުރި،
އަޅުގަނޑުމެން ކުރަންވީ ކޮން ކަންތަކެއް ކަން ނޭނގޭ ކަންތަކެއް އެބަހުރި. ދެބައިމީހުން އެއްފަހަރާ އެއްކަންތަކެއް
ކުރޭވޭގޮތް ވެސް އެބަ ދިމާވޭ. ގާނޫނުގައި ސާފު އިބާރާތުން އަޅުގަނޑުމެންނަށް މަތިކޮށްފައި ހުރި ކަންތައްތައް އެހެން
23

ސްޓޭޓް އޯންޑް އެންޓަރޕްރައިޒަސް ކޮމިޓީގެ 10 ވަނަ ބައްދަލުވުން 7 މާރިޗް 2023
ބަޔަކަށް ނުކުރެވޭނެއޭ އެހެން އޮތް ކަމުގައި ވިޔަސް ވެސް އެ ގާނޫނު އޮތްގޮތަށް އޮއްވާ ވެސް އެ ކަންތައް ކުރަމުން
ވެސް އެކި އިދާރާތަކުން އެބަދޭ. އެހެންވީމާ، މި ކަންކަމަށް ޖުމުލަ ޙައްލެއް އެބަ އަންނަންޖެހޭ ކަމަށް
އަޅުގަނޑުމެންނަށް ގަބޫލުކުރެވެނީ. އެއީ ހަމަ ދައުލަތުގެ ކުންފުނިތައް ރަނގަޅަށް ހިންގުމުގަޔާ އި ރަނގަޅަށް
މޮނިޓަރިންގ އެންޑް އިވެލުއޭޓުކުރުމުގައި އެ ނިޒާމު ވަކިވެ ސާފުކޮށް އޮވެފައި ލޯންގް ޓަރމްގައި ދައުލަތަށް ލިބޭނެ
ރިޓަރން މާބޮޑުތަނުން ރަނގަޅުވާނެއޭ މިގޮތަށް މި ކަން ކުރެވިއްޖިއްޔާ. ކޮންމެހެން އަޅުގަނޑުމެންގެ މި ޕޮޒިޝަން
މީގައި މެއިންޓެއިން ކުރުމުގެ އެ ވާހަކައެއް ދެއްކުމުގެ ބޭރުން. މިއީ މީގެ މައިގަނޑު އަމާޒަކީ. އެހެންވީމާ،
އަޅުގަނޑުމެންނަށް މި ކުރެވުނު މަސައްކަތުން އަދި އަޅުގަނޑު ގަބޫލުކުރާ ގޮތުގައި ތި ބޭފުޅުން ތި ކުރައްވާ
މަސައްކަތުން ވެސް މި ގަބޫލުކުރެވެނީ ކުންފުނިތައް ރަނގަޅު ނިޒާމެއްގެ ތެރެއިން މޮނިޓަރކުރެވެންޖެހޭނެއޭ. ސާފު
އިބާރާތުން އެ ކަންތައްތައް އޮންނަންޖެހޭނޭ އިނގޭތޯ. އެހެންވީމާ، އެގޮތަށް ހުރި ގޮންޖެހުންތަކެއް އަޅުގަނޑު މި
ބަލާލަނީ. ގާނޫނުގައި ހުރި ގޮންޖެހުންތަކަށް އެއީ ލީގަލް ފްރޭމްވޯކުގައި ހުރި މައްސަލަތަކެއް، އިދާރީގޮތުން ހުރި
ކަންތައްތަކެއް، ފިނޭންޝަލްގޮތުން ހުރި ކަންތައްތަކެއްގެ ވާހަކަ އިނގޭތޯ. އަޅުގަނޑުމެންނަށް ފެންނަގޮތުގައި މުޅި
ޕީ.ސީ.ބީ ގާނޫނު ނޫނިއްޔާ އެހެން ގާނޫނެއް އެބަ އަންނަންޖެހޭ މި ކަން ކުރަން. ޕްރައިވަޓައިޒޭޝަން
ކޯޕަރަޓައިޒޭޝަން ބޯޑު އެ ނަމުގައި އަދި ނެތަސް މޮނިޓަރިންގ އިވެލުއޭޝަން ޝެއަރހޯލްޑަރާ ވަކިން ސަރުކާރު
ހިއްސާވާ ކުންފުނިތަކެއްވީމަ ، ދައުލަތުގެ ބަޖެޓުން ހޭދަތަކެއް ކޮށްގެން ހިންގާ ކުންފުނިތައްވީމަ އެ ފަރާތްތައް
އޮޓަނަމަސްކޮށް އެކައުންޓަބަލް ކުރެވޭނެ ނިޒާމެއް އެބަ ގެންނަންޖެހޭ. އެހެންވީމާ، ކޮންމެހެން ޕްރައިވަޓައިޒޭޝަނަކީ
ކޮންމެ ދުވަހަކު ތެދުވެ ކުރެވޭނެ ކަހަލަ ކަމަކަށް ނުވި ކަމުގައި ވިޔަސް އަދި ސަރުކާރުގެ ސިޔާސަތާ ވަކިންކުރެވޭނެ
ކަމަކަށް ނުވާތީވެ އޭގެ ޕްރެކްޓިކަލް ޑިފިކަލްޓީސް އެބަހުރި. އަޅުގަނޑުމެން ސިޔާސަތެއް ހުށަހަޅާފައި އެ އޮތީ. އޭތި
އެޕްރޫވްކޮށްފައި ޕްރައިވަޓައިޒްކުރާނެ ޑިސިޝަނެއް ދައުލަތުގެ ފަރާތުން ނޫނީ ސަރުކާރުގެ ފަރާތުން ނުނަގަންޏާ
އަޅުގަނޑުމެންނަށް އެ މަސައްކަތްކުރެވޭނެ ތަނެއް ނާދޭ ކިތަންމެކަހަލަ ޓެކްނިކަލް ލަފައެއް އަދި ދިންކަމުގައި ވިޔަސް.
އެހެންވީމާ، އެ ގެޕް އެބައުޅޭ. އެހެންވީމާ، އެކަމަކު މޮނިޓަރިންގ ބަޔަކީ ދައުލަތުގެ އިންޓްރެސްޓުގައި
ކުރެވެންޖެހޭނެކަމެކޭ އޮޓޮނަމަސް ބަޔަކު އިންދާ. ސަރުކާރު ހިއްސާވާ ކުންފުނިތަކެއްގައި ސަރުކާރު ހިއްސާދާރުގެ
ފަރާތުން އެ ކަން ކުރީމަ ކޮންފްލިކްޓް އެބައާދޭ. މިހާރު ވެސް އަޅުގަނޑުމެންނަށް ދިމާވާ ޗެލެންޖަކީ ބޯޑުތަކުގައި
ވެސް ސަރުކާރު ގެ ހިއްސާދާރުގެ ފަރާތުން އައްޔަންކޮށްފައި ތިބި ފަރާތްތައް އެކައުންޓަބަލް ކުރެވޭނެ
އަޅުގަނޑުމެންނަކަށް ގޮތެއްނޯވޭ. އުނދަގޫ، އެ ވާހަކަދެއްކިޔަސް މާބޮޑު ތަނެއްގައި ނުޖެހޭ އިނގޭތޯ. އެކަހަލަ
ކަންތައް އެބަހުރި. ދެން ގާނޫނުގައި އެއްވެސް ތަނެއްގަ އި އެކި ގާނޫނުތައް ހުރިއިރު ވެސް، އަޅުގަނޑުމެން ގާނޫނަކު
24

ސްޓޭޓް އޯންޑް އެންޓަރޕްރައިޒަސް ކޮމިޓީގެ 10 ވަނަ ބައްދަލުވުން 7 މާރިޗް 2023
ވެސް މި އޯނަރޝިޕް ރައިޓް އެކްސަސައިޒްކުރަނީ، އޯނަރޝިޕް ރައިޓް ޕޮލިސީތައް ޑިޓަރމިންކުރަނީ ކާކުކަމެއް،
ކޮންފަރާތަކުން ކަމެއް ކޮންއިދާރާއަކުން ކަމެއް ސާފު އިބާރަތަކުން އެއްވެސްތާކު ނޯވޭ. އަޅުގަނޑުމެން އެއްދުވަހު
ނޫހުން ކިޔައިލާނަން މިވެނި ކުންފުންޏަކުން މިވެނި ކަމެއް ކުރަން ނިންމައިފިއޭ. އަނެއްދުވަ ހަކު އެހެން ކަމެއްވެދާނެ.
ދެން ފިނޭންސް މިނިސްޓްރީ ތެރެއިން ވެސް ސިޔާސަތުތައް ބަދަލުވެގެން އެބަދޭ. ރައީސް އޮފީސް ތެރެއިން ވެސް
ބަދަލުވެގެންދޭ. ދެން ވަކިފަރާތަކަށް އަޅުގަނޑުމެން ބުރަވެގެނެއް ނޫން. ކަން އޮތްގޮތަށް އަޅުގަނޑު މި ދަންނަވަނީ
ޑިފިކަލްޓީ، ޙައްލުކުރަންޖެހޭ ކަމެއްގެ ގޮތުގައި. އެހެންވީމާ، ވާގޮތަކީ މޮނިޓަރިންގ އެންޑް އިވެލުއޭޝަން
ބޮޑީއެއް ގެ ގޮތުން މޮނިޓަރކުރަންވީ ކޯ އްޗެއްކަމެއް ނޭނގެންޏާމުން އެކައުންޓަބަލްކުރަން އުނދަގޫވާނެ ދެއްތޯ.
މިސާލަކަށް ވަން އެގްޒާމްޕަލަކީ ފެނަކައާ މިސާލަކަށް އައިސްޕްލާންޓްތައް ބަލަހައްޓަން ހަވާލުކުރީ. އަޅުގަނޑުމެން
ނުދެނެހުރިން، ނޫހުން މި ކިޔަނީ. އެއަށްވުރެ ރަނގަޅު ކޮމި ޔުނިކޭޝަނެއް މޮނިޓަރިންގ ބޮޑީއެއްގައި ވެއްޖިއްޔާމުން
މި ކަންކަން ކުރަން އެކައުންޓަބަލް ކުރުވަންޏާ އޮންނަންޖެހޭ. އެ ސާފު އިބާރާތުން ގާނޫނުގެ ކޮންމެވެސް ދިމާލެއްގައި
ކޮންމެވެސް ގާނޫނެއްގެ ތެރޭގައި މި ބަދަލުވެގެން އަންނައިރު އޯނަރޝިޕް ރައިޓްސް އެކްސަސައިޒްކުރާނީ މިނިސްޓްރީ
އޮފް ފިނޭންސްތޯ، ރައީސް އޮފީހުގައި އޮންނަ އިދާރާއަކުންތޯ ނޫނީ މުއައްސަސާއަކުންތޯ ނޫނީ އެ ގާނޫނުގައި ކޮންމެ
ސަރުކާރު ހިއްސާވާ ކުންފުންޏެއް އުފެދިގެން އަންނައިރު އެ ޕޮލިސީ ކޮމިޔުނިކޭޓްކުރާނެގޮތް ވެސް އެ ލިޔެފައި އޮންނަ
ކޮންމެވެސް ތަނެއްގައި ގާނޫނެއްގެ ސިފައިގައި ވެސް އޮންނަންޖެހޭ. އެކަހަލަ ގާނޫނީ ކަންތަކެއް އެބަހުރި. ދެން މުޅި
ގާނޫނަކުން އަޅުގަނޑުމެންނަށް ފާހަގަވަނީ ކަވަރއެއް ނުކުރެއޭ ސާފު އިބާރާތަކުން އަނެއްކާ ވެސް ސަބްސިޑިއަރީ
ކުންފުންޏަށް ހަދަންވާގޮތެއް. ދައުލަތުގެ އެހެން ކުންފުނިތަކަށް ހަދަންވާގޮތެއް. އަދި ޚާއްޞަކޮށް މިހާރު މި
ކުރިމަތިވަމުން އަންނަ ލޯކަލް ކައުންސިލް ކުންފުނިތައް އަޅުގަނޑުމެންނަކާ އެއްވެސް މީހަކު އަދި އެ ވާހަކައެއް
ނުދައްކާ. އަޅުގަނޑުމެން ލޯކަލް ގަވަރމަންޓް އޮތޯރިޓީއަށް ވެސް އެޕްރޯޗްކޮށްފިން މިއީ ކޮންބަޔަކު މޮނިޓަރކުރަންޖެހޭ
އެއްޗެއްތޯ. އަޅުގަނޑުމެން ލީގަލް އޮޕީނިއަން ވެސް ހޯދަން ފޮނުވައިފިން. އަޅުގަނޑުމެންނަށް މި ސާފު އިބާރާތަކުން
މިއީ އަޅުގަނޑުމެން ކުރަންޖެހޭ ކަމެއް ގޮތަކަށް ނާދޭ. އަދި އަޅުގަނޑުމެންނަކަށް ނުލިބޭ ލީގަލް އެ ސާފުކޮށްނެތީމަ.
ދެން ތަފާތު ކުންފުންޏެއްގޮތަށް އުފައްދައިގެން މި އުޅެނީ. އެކަމަކު ޙަޤީޤަތުގައި ދައުލަތުގެ ކުންފުންޏެއްގޮތަށް އެ
ގާނޫނުގެ ޑެފިނީޝަންގެ ތެރެއަށް މި އަންނަނީ. އެހެންވީމާ، މިއީ ބޮޑު ރާޅެއްގެ ސިފައިގައި ދުއިސައްތަ އެތައް
ކުންފުންޏެއް އުފެދުމުގެ ކުރިން ޙައްލުވާންޖެހޭ ކަންތައްތަކެއް މި ކަމަކީ ވެސް އިނގޭތޯ. ދެން ސަބްސިޑިއަރީގެ
މައްސަލައިގައި އަޅުގަނޑުމެންނަށް މިހާރު ގާނޫނު އިންޓަރޕްރިޓްކުރަނީ ސަބްސިޑިއަރީ ޑައިރެކްޓްލީ
އަޅުގަނޑުމެންނަށް މޮނިޓަރނުކުރެވޭނެއޭ. އެހެންވީމާ، ސަބްސިޑިއަރީސްތަކާއި އަދި ޚާއްޞަކޮށް ދައުލަތުގެ އެހެން
25

ސްޓޭޓް އޯންޑް އެންޓަރޕްރައިޒަސް ކޮމިޓީގެ 10 ވަނަ ބައްދަލުވުން 7 މާރިޗް 2023
ކުންފުނި ވެސް އެބަހުރި ދެއްތޯ. މިސާލަކަށް ޔުނިވަރސިޓީގައި އެ އޮންނަ ދެ ކުންފުނި. އެ ބޭފުޅުން ގަބޫލުކުރާ
ގޮތުގައި އެ ބޭފުޅުންނަކީ އެސް.އޯ.އީއެއް ނޫން. އެކަމަކު ދައުލަތުގެ ކުންފުންޏެއް ދެއްތޯ ސަރުކާރުން ސީދާ
ޑައިރެކްޓްލީ ހިއްސާ ނުވިޔަސް. އެ ބޭފުޅާ އެކައުންޓަބަލް ކުރެވޭނެ ގޮތެއް އެޓްލީސްޓް އޮންނަންޖެހޭ. އޮޑިޓް އޮފީހުން
ގަބޫލުކުރައްވަނީ އެ ބޭފުޅުން ވެސް ޢަމަލުކުރައްވަންޖެހޭ ކޮންމެވެސް ކޯޕަރޭޓް ގަވަރނަންސް ކޯޑެއް އޮންނަންވާނެއޭ.
އަޅުގަނޑުމެން ގަވަރނަންސް ކޯޑު އަޅުގަނޑުމެން މި ތަންފީޒުކުރަނީ ސަރުކާރުގެ މެޖޯރިޓީ ހިއްސާ އޮންނަ
ކުންފުނިތަކަށް ނޫނީ 100% ޕަސެންޓް ހިއްސާވާ ކުންފުނިތަކަށް. ޕަބްލިކް ކުންފުނިތަކަށް ކޯޕަރޭޓް ގަވަރނަންސް
ކޯޑު މި ތަންފީޒުކުރަނީ ސީ.އެމް.ޑީ.އޭއިން. ފައިނޭންޝަލް އިންސްޓިޓިއުޓުތަކަށް އެމް.އެމް.އޭއިން. އެހެންވީމާ، ތިން
ކޯޑެއް އެބައުޅޭ މީގެތެރޭގައި. ދެން އޮޑިޓް އޮފީހުން އަޅުގަނޑުމެންނަށް ދޭ ލަފައަކީ އެ ފަރާތަކަށް ވެސް އަންގާށޭ
ނޫނީ އެ ބޭފުޅުންނަށް އަންގާ ނެއޭ ކޮންމެވެސް އެއް ކޯޑަކަށް ޢަމަލުކުރާށޭ. ބޮޑަށް ރަނގަޅީ މިހާރު އޮތްގޮތުން
ވެއްޖިއްޔާމުން އެޓްލީސްޓް ޕީ.ސީ.ބީ ކޯޑަށް ޢަމަލުކުރަމުންގެންދިއުމޭ. މިކަހަލަ ގެޕްސްތަކެއް ވެސް އެބަހުރި ގާނޫނީ
ދާއިރާގައި. ދެން އަޅުގަނޑުމެން އެދެނީ ކޮންމެވެސް ސިފައެއްގައި އަޅުގަނޑުމެން ދެން އެކި ފޯރަމްތަކުގައި
މިނިސްޓްރީއާ ވެސް މި ވާހަކަދައްކައިފިން އިނގޭތޯ ކޮންމެވެސް ގޮތަކަށް މި އިޞްލާޙުކުރުމުގެ މަސައްކަތް އެބަ
ކުރަންޖެހެއޭ. އިސްނަންގަވާނެ ފަރާތެއް އެބަ ހޯދަންޖެހެއޭ. ދެން އަޅުގަނޑުމެންނަށް ލިބިފައި އިން ފީޑްބެކަކީ
މިނިސްޓްރީން އެ ކަން އިސްނަންގަވައިގެން ކުރައްވާނެ ކަމަށް. ދެން އެންމެފަހުގެ ޑިވަލޮޕްމެންޓަކީ މުޅި ފްރޭމްވޯކް
އިޞްލާޙުކުރުމަށް ޓެކްނިކަލް އެސިސްޓެންޓެ އް ހޯދައިގެން އެމް.އެފް.އެލްއާ ވާހަކަދައްކައިގެން ފިނޭންސް މިނިސްޓްރީ
ތެރެއިން އެބަ އެޕްރޯޗްކުރައްވައިގެން ޑިވަލޮޕްމަންޓެއް އެބައާދޭ. ދެން އަޅުގަނޑުމެންނަށް ވެސް އެބައޮތް އެ
ބޭފުޅުންގެ ލީގަލް ޓީމުން އަޅުގަނޑުމެންގެ ފީޑްފެބް ނަގަން މި ފާހަގަކުރިކަހަލަ ކަންތައް އެޑްރެސްކުރުމަށް އިނގޭތޯ.
އެހެންވީމާ، އެއީ ދެން. އިދާރީގޮތުން މި ދިމާވާ ކަންކަމަކީ މިހާރު މި އޮތްގޮތުން ވެއްޖިއްޔާމުން އޮޓޮނަމަސްކޮށް މި
ކަން ކުރެވޭނެ ކޮންމެވެސް ސާފުގޮތަކަށް މި އޮންނަން. މިހާރު މި އޮންނަނީ މިކޮޅަކަށް ނުވޭ، މިކޮޅަކަށް ނުވޭ.
ސެކްރެޓޭރިއޭޓް މިނިސްޓްރީގެ ދަށުގައި، އަޅުގަނޑުމެންގެ ބޯޑު ނަމުގައި އޮޓޮނަމަސްކޮށް. ދެން ބަޖެޓެއް ވައްކެއް
ނުވޭ އަޅުގަނޑުމެން އަމިއްލަ އިޚުތިޔާރުގައި ޑިސިޝަން ނެގޭކަހަލަ މާހައުލެއް ނޯވޭ އިނގޭތޯ. އެހެންވީމާ، މި ކަން
ރަނގަޅަށް ކުރަންޏާ އީދަރ އެހެން މުއައްސަސާތައް ފަދައިން ރަނގަޅު އޮޓޮނަމަސް މުއައްސަސާއެއް އުފައްދަންވީ.
އުފައްދައިގެން މި ކަން ކުރެވޭނެކަހަލަ އެންވަޔަރަންމެންޓެއް ކްރިއޭޓުކުރަން. ދެން މި ކަމުގައި މުޅި ހޯލް އޮފް
ގަވަރމެންޓްގެ ތެރެއިން މި ވިސްނުން ވެސް އެބަ އަންނަންޖެހޭ. އެހެންނޫނިއްޔާ ނުވޭ. އަޅުގަނޑުމެން އަދި މި ކަން
ބޭނުންވިޔަސް އަދި އެހެން ބަޔަކު ބޭނުންވިޔަސް މި ކަމެއް ނުކުރެވޭތަން އަންނާނީ. އެހެންވީމާ، އަސްލު މީގައި ސާފު
26

ސްޓޭޓް އޯންޑް އެންޓަރޕްރައިޒަސް ކޮމިޓީގެ 10 ވަނަ ބައްދަލުވުން 7 މާރިޗް 2023
ވިސްނުމަކީ މި ކަން ކުރަންވީ ގޮތަކީ ކޮބައިތޯއޭ. އަޅުގަނޑުމެންނަށް ބުރަވެވެނީ ހަމަ އޮޓޮނަމަސްކޮށް ކުރުމޭ މީގައި
އެންމެ ރަނގަޅުގޮތަކީ ހަމަ ރަނގަޅު ވަރުގަދަ މުއައްސަސާއެއް ހަދައިގެން. މިހާރު މި އޮންނަ އިދާރީ އޮނިގަނޑުގެ
ތެރެއިން އެންމެ ރަނގަޅު ގޮތަކަށް މި ކަން ކުރެ ވެމުންދާ ތަނެއް، ކުރެވޭ ތަނެއް އަޅުގަނޑުމެންނަކަށް ނުފެނޭ. ދެން
އަޅުގަނޑުމެންގެ ބޯޑު ވެސް އިނގޭތޯ، މި ބޯޑުގައި ވެސް އަޅުގަނޑުމެންނަށް ދެން އަނެއްހެން ޖުމުލަކޮށް މިކަމުގެ
ތެރޭގައި ދިމާވާ، ބޯޑުގައި ވެސް އަޅުގަނޑުމެން ގާނޫނުގައި ވަރަށް ގިނަ ކަންތައްތަކެއް ދޫކޮށްލާފައި އަޅުގަނޑުމެން
މި ޕޮޒިޝަންތަކަށް އަންނަން މި އަންނަނީ. ބަލާއިރު އެހެން އެއްވެސް ކަމެއް ނުކުރެވޭ ހާލުގައި އެހެން
މުއައްސަސާތަކާ ގާތަށް ވެސް މި ކޮމްޕެންސޭޝަނެއް ނުލިބޭ. ނުލިބޭއިރުގައި ސިޓިންގ އެލަވަންސާ މިކަހަލަ
އެއްޗެއްސެއް ވެސް ހަމަޖެއްސިފައެއް ނުހުރޭ. ދެން މި ވާހަކަ އަޅުގަނޑުމެން ދެކެވޭ. ދެން އަޅުގަނޑުމެންނަށް
އަންޑަސްޓޭންޑްވޭ އަޅުގަނޑުމެންގެ މެންބަރުން އަދި އެގްޒެކެޓިވް މެންބަރުން ކޮންމެވެސް ގަވަރމަންޓުގެ ނިޒާމެއްގެ
ތެރެއިން ރޭންކުކުރެވިފައެއް ނުހުރޭ. ދެން އެހެންވީމަ ތަންކޮޅެއް ދަށް ފަންތީގައި މި ތިބެނީ. ދެން މީގައި ދިމާވާ
ގޮންޖެހުމަކީ އަޅުގަނޑުމެންނަކީ މި މުއައްސަސާތައް އެކައުންޓަބަލްކުރަން ތިބޭ މީހުން. ދެން މި ބޭފުޅުންގެ
މުއައްސަސާތަކުގައި ބައްދަލުވުންތަކަށް ގޮއްސަ އަޅުގަނޑުމެން މި ތިބެނީ މެދުތެރޭގައި. މި ރިލޭޝަންޝިޕް ވޯކެއް
ނުކުރޭ ދެއްތޯ. އެހެންވީމާ، އަޅުގަނޑުމެން އަނެއްދުވަހު އެ ބޭފުޅުންނަށް ގުޅާލާފައި މިވެނި ކަމެއް ކުރަން ބަލާއިރަކު
އެ ކަންކަން ސީރިއަސްކޮށް އެ ބޭފުޅުން ނުނަންގަވާ. އަދި ހަމަ ކަލްޗަރއެއްގޮތަށް އަޅުގަނޑުމެންނަކީ ބައެއްގެ
ގޮތުގައި ނުބަލާ އިންސްޓިޓިއުޝަން ވެސް އެބަހުރި. އެހެންވީމާ، ދެން މީގައި ޖުމުލަ ކުރު ސެންޓެންސަކީ މި ކަން
ކުރަންޏާ ތަންކޮޅެއް، އެހެން މުއައްސަސާއަކަށް ވެސް އެދެވޭ ކަހަލަ ދަރަޖައެއް ދެވިގެންނޭ މި ކަން ކުރެވޭނީ. ދެން
އަޅުގަނޑުމެންގެ ވިސްނުމަކީ މި ކަން އެންމެ ރަނގަޅަށް ކުރަންޏާ ހަމަ ސެކްރެޓޭރިއޭޓް މިނިސްޓްރީން ވަކިކުރުން
އިނގޭތޯ. ވަކިކޮށްފައި ރަނގަޅު ބަޖެޓެއް ދީގެން މި ކަން ކުރުން. ދެން މާލީގޮތުން ހުރި ކަންތައްތައް ދެން މި
ހުންނަނީ. މާލީގޮތުން ބަޖެޓު ވަކިވެފައިނެތީމަ އަޅުގަނޑުމެން އޮޓޮނަމަސްކޮށް އެ ޑިސިޝަންތަކެއް ނުނެގޭ. ބަޖެޓެއް
އެލޮކޭޓުކޮށްފައި އަޅުގަނޑުމެން އަމިއްލައަށް މެނޭޖުކުރެވޭ ގޮތަކަށް ނޯވޭ. އަދި ގާނޫނުގައި އެ ބަޔާންކުރާ މާލީ
އޮޑިޓެޑް ފައިނޭންސް ކުރެވޭނެ ހާލަތެއް ނެތް، ޓްރާންސެކްޝަން ހިންގޭނެ ހާލަތެއް ނެތް. އެހެންވީމާ، މި ކަންކަން
ގާނޫނުގައި ތަސައްވަރުކުރާގޮތަށް ކުރަންޏާ ހަމަ ކޮންމެވެސް ބަޖެޓެއް އެލޮކޭޓްކޮށްގެން ވަކި. ދެން އަޅުގަނޑުމެން އެކި
ފެންވަރުގައި އެކި މީސްމީހުންނާ މިކަމާ ކަންބޮޑުވެގެން ވާހަކަދެއްކި ދެއްކުމުގައި ވާގޮތަކީ ފެށުނީއްސުރެން ގާނޫނު
އެކުލަވާލެވިފައި ހުރި ގާނޫނުގައި ނެތް އެއްވެސް ސަކްސެސިވް ގަވަރމަންޓަކުން މީތި އޯންކޮށްފައެއް. އެއްބަޔަކު
އަނެއްބަޔަކަށް ކުރިކަމެއްގެ ގޮތުގައި ބޮޑަށް އަޅުގަނޑަށް ފީޑްބެކް ލިބިފައި މި އިންނަނީ. ދެން ހަމަ އޮނަސްޓްކޮށް މި
27

ސްޓޭޓް އޯންޑް އެންޓަރޕްރައިޒަސް ކޮމިޓީގެ 10 ވަނަ ބައްދަލުވުން 7 މާރިޗް 2023
ދަންނަވަނީ އިނގޭތޯ. އެހެންވީމާ، މި ކަން އެހާ ރަނގަޅަށް ކުރުމުގެ ވިސްނުމެއް ނެތް. ދެން ކުރެވޭނީ
އެހެންނަމަވެސް ވަކިކޮށްގެން އެ ކުރެވޭ ގޮތަށް ބަޖެޓު ދީގެން. ދެން އެންމެފަހުން މި ބޯޑުގައި ހުންނެވި ރައީސް
ކައިރީ އަހާލީމަ ކީއްވެތޯ ބަޖެޓު ވަކިނުވެ މި އޮތީ، ހަމަ އެ ޑިސިޝަން ނުނަގައޭ ތި އޮތީ ތި ކަން ރަނގަޅަށް
ކޮށްފާނެތީ. ދެން އަޅުގަނޑަށް ވެސް ހަމަ ހީވަނީ އެހެން. ދެން އަޅުގަނޑު މި ދަންނަވާ ވާހަކައަކީ މި ކަން
ރަނގަޅަށް ކުރަންޏާ ހޯލް އޮފް ގަވަރމަންޓުގެ ތެރެއިން ހުރިހާ ބޭފުޅުންނަށް ވެސް އެއް ވިސްނުމަކަށް އައިސްގެންނޭ
މި ކަން ކުރެވޭނީ. ދެން ވަކި ފަރާތަކަށް އަނެއްހެން ދަންނަވާ އެއްޗެއް ނޫން މިއީ އިނގޭތޯ. ހަމަ މި ކަން
ރަނގަޅަށް ކުރުމުގެ ނިޔަތުގަ އި. އެހެންވީމާ، ގާނޫނުގައިވާ ބޯޑުގެ މަސް އޫލިއްޔަތުތައް ފުރިހަމައަށް އަދާކުރެވޭނީ
މިކަހަލަ ކަންތައްތަކަށް.. މާލީ އޮނިގަނޑު އެބަޖެހޭ ރަނގަޅުވާން. އިދާރީ އޮނިގަނޑު އެބަ ރަނގަޅުވާންޖެހޭ.
ފިނޭންޝަލް އޮނިގަނޑު ރަނގަޅުވާންޖެހޭ އެބަ އިނގޭތޯ. އެއީ އެ ތިން ކަމަކީ ޖުމުލަ ޚުލާސާކޮށް. ދެން ކުރިއަށް
އެހެންވީމަ އެއީ އަޅުގަނޑު ދެން މައިގަނޑު ގޮތެއްގައި މި ރިޕޯޓާ ބެހޭގޮތުން ކަވަރކޮށްލަން ބޭނުންވާ ތަންކޮޅަކީ.
ދެން އަޅުގަނޑުގެ ނައިބު ފިރާޟް ދެން ކުރިއަށްގެންދަވާނެ. އަޅުގަނޑު ފިރާޟް ޖޮއިންކުރި ހިސާބުން އަޅުގަނޑު
ހަމަ ފާހަގަކޮށްލަން ތި ބޭފުޅުންނަށް ފުދޭވަރެއްގެ ރަނގަޅު ހިތްވަރެއް އަޅުގަނޑަށް ވެސް ލިބޭ. ވަރަށް
މަސައްކަތްތެރި ވަރަށް ކަންތައްތައް ރާވައިގެން ކުރިއަށްގެންދަވާ ބޭފުޅެއް. އެހެންވީމާ، ކުރިއަށް ރޭވިފައި އެބަހުރި
ވަރަށް ގިނަ ހަރަކާތްތައް. އިރާދަކުރެއްވިއްޔާ ފިނޭންޝަލް ބައި ހަމަޖެހެންޏާ މީގެ ގިނަ ކަންތައްތަކަށް އަލިމަގެއް
ފެންނާނެ ކަމަށް. ފިރާޟް ދެން ކުރިއަށް ގެންދަވާ. ޝުކުރިއްޔާ.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
އާދެ! ކުރިއަށްގެންދަވާ.
ޕްރައިވަޓައިޒޭޝަން އެންޑް ކޯޕަރަޓައިޒޭޝަން ބޯޑުގެ ނައިބު ރައީސް މުޙައްމަދު ފިރާޟް ވާހަކަދެއްކެވުން:
އާދެ! ޝުކުރިއްޔާ ރައީސް. ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި މުޤައްރިރު އަދި އެންމެހައި ކޮމިޓީގެ މެންބަރުން އަދި
އަޅުގަނޑުމެންގެ ޓީމުގެ ބޭފުޅުންގެ ހިތްވަރަށް އަޅުގަނޑު ސާބަހާއި ޝުކުރު ދަންނަވަން. ދެން އަޅުގަނޑުމެންގެ
ރައީސް އަޅުގަނޑާމެދު ވިދާޅުވި ރަނގަޅު ބަސްފުޅަށް ޝުކުރު ދަންނަވާލަން އަދި އެއްފަހަރު. ދެން އަޅުގަނޑުގެ
ބަޔަށް ދިއުމުގެ ކުރިން ހަމަ ދަންނަވާލަން ބޭނުންވޭ ކޮމިޓީގެ މެންބަރުން ވިސްނާލުން ރަނގަޅު 2022 ވަނަ އަހަރު
އިތުރު ހަރަކާތްތަކުގެ ގޮތުގައި ޕީ.ސީ.ބީ ކަހަލަ މުހިންމު ގާނޫނީ ޒިންމާތަކެއް އަދާކުރަން އޮތް ފަރާތަކަށް މިނިސްޓްރީ
28

ސްޓޭޓް އޯންޑް އެންޓަރޕްރައިޒަސް ކޮމިޓީގެ 10 ވަނަ ބައްދަލުވުން 7 މާރިޗް 2023
އޮފް ފައިނޭންސްއިން 7000 ރުފިޔާ ޚަރަދުކުރުން، އިތުރު ހަރަކާތްތަކަށް. މާނައަކީ މުވައްޒަފުންގެ ޚަރަދު ފިޔަވައި.
ދެން ޕީ.ސީ.ބީގެ އެ ހުރި ހުރިހާ މަސައްކަތްތަކަށް ޚަރަދުކުރެވިފައި އޮތީ 7000 ރުފިޔާވީމަ ދެން ދައުލަތުގެ ރިސޯސް
އެންމެ ރަނގަޅަށްތޯ ޕީ.ސީ.ބީއަށް މި އޮތީ ޚަރަދުކުރެވިފަ. އަދި އަޅުގަނޑުމެންނަށް ނަތީޖާ ނެރެވޭނީ ކިހާ
މިންވަރަކަށްތޯ، އަދި ނަތީޖާއާ ހަމައަށް ދާން އޮތް ގޮތަކީ ކޮބައިތޯ ނުވަތަ މި ކަން މިހެން މިވީ ކީއްވެގެންތޯ އެއީ
އަޅުގަނޑުމެން މިއަދު މި ކޮމިޓީގައި އުފަ އްދާ ސުވާލެއް. އަދި ތި ބޭފުޅުންގެ ގާނޫނީ ޒިންމާގެ ތެރެއިން މިފަދަ
މައްސަލަތައް ޙައްލުކޮށް ސަރުކާރާ ގުޅިގެން މި މަސައްކަތްތައް ރައީސް ވެސް އެ ވިދާޅުވި ރޫޙުގައި ރަނގަޅަށް
ކުރުމަށް ޓަކައި އަޅުގަނޑުމެން އައު ހިތްވަރަކާއެކު ރަނގަޅަށް މަސައްކަތްކުރަންޖެހޭ. އަޅުގަނޑު ގަބޫލުކުރާ ގޮތުގައި
އަޅުގަނޑުމެން އެންމެން ގުޅިގެން ކުރާ މަސައްކަތުން ރަނގަޅު ނަތީޖާ ލިބޭނެ، ދައުލަތަށް އޮންނަ ސަބްސިޑީސް
ކުންފުނިތަކުން މި ބަރޯސާވާ ބަރޯސާވުން ކުޑަކުރުމަކަށް ގެނެސް ކުންފުނިތަކުގެ އެފިސިއެންސީ ރަނގަޅުކުރެވި،
އަޅުގަނޑުމެން ދާންޖެހޭ މިސްރާބަށް ދިއުމަށް ޓަކައި ވަރަށް ބޮޑަށް މަގުފަހިވެގެންދާނެ. އެހެންވީމާ، އެފަދަ ގޮތަކަށް
އަޅުގަނޑުމެންގެ މަސައްކަތްތައް ބައްޓަންވެގެންދިއުން އެއީ އަޅުގަނޑު ވަރަށް ބޮޑަށް ދެކެން ބޭނުންވާ ތަނެއް. ދެން
އަޅުގަނޑަށް ހަމަ ޔައުމިއްޔާގެ ރެކޯޑަށް ޓަކައި ދަންނަވާލަން. އަޅުގަނޑަކީ މުޙައްމަދު ފިރާޟް، ޕީ.ސީ.ބީގެ
މިވަގުތުގެ ނައިބު ރައީސް. ދެން އަޅުގަނޑަށް މިވަގުތު ހަވާލުކޮށްފައި މި އޮތީ އަޅުގަނޑުމެ ން މި 2023 ވަނަ އަހަރު
ނުވަތަ އަދި ކުރިއަށް އޮތްތަނުގައި އަޅުގަނޑުމެންގެ މަސައްކަތްތައް ބައްޓަން މިހާރު ކޮށްފައި ހުރި ގޮތް ނުވަތަ
ކުރަމުންދާ ގޮތުގެ ކުރު ޚުލާސާއެއް ދަންނަވައިލުން. ދެން ރައީސް، އެ ފާހަގަކުރެއްވި ގޮންޖެހުންތަކާއެކު ވެސް
އަޅުގަނޑުމެންނަށް ވަރަށް ގިނަ ކަންކަން ޙަޤީޤަތުގައި ޕީ.ސީ.ބީއަށް މި ހާސިލުވެގެން އެބަ ދޭ. އަދި އޭގެ ހެޔޮ
ނަތީޖާ ދެންމެ އަރްޝީ ހުށަހަޅުއްވައިދެއްވި ގަވަރނަންސް ރިވިއުގެ ތެރެއިން ފެނިގެން ހިނގައްޖެ. އަދި އޭގެ ހެޔޮ
ނަތީޖާ އަޅުގަނޑުމެންގެ ފައިނޭންޝިއަލް އެނަލިސްޓު ސަނާ ހުށަހަޅުއްވައިދެއްވި މާލީ ބަޔާންތަކުން ފެނިގެން
ހިނގައްޖެ. ދެން ބައެއް ކުންފުނިތަކުގައި ޕޮލިސީ ލެވެލްގައި ބައެއް ޑިރެކްޝަންސްތައް ނުވަތަ ނިންމުންތައް
ނިންމުން އެއީ ސަރުކާރަށް ނުވަތަ މިނިސްޓްރީ އޮފް ފައިނޭންސްއާ ހަވާލު ކޮށްފައި ހުރި ޒިންމާތަކެއް. އެއީ ޕީ.ސީ.ބީގެ
ޒިންމާތަކެއް ނޫން. އެހެންވީމާ، އެފަދަ މައްސަލަތައް ދެން ރައްޔިތުންގެ ޖުމުލަ މައްސަލަތައް ބަލާފައި ސަރުކާރުން
ގޮތްތައް ނިންމަމުން އެ ގެންދަވަނީ. އެހެންވީމާ، އަޅުގަނޑުމެން ޕީ.ސީ.ބީން އެއަށް ކޮމެންޓެއް ނުކުރާނެ. ދެން
2023 ވަނަ އަހަރު އަޅުގަނޑުމެން ވަރަށް ބޮޑަށް ޕީ.ސީ.ބީގެ ގާނޫނު އިޞްލާޙުކޮށް، މިއަށްވުރެ ހަރުދަނާކޮށް މި
ކަން ކުރެވޭނެ ގޮތް ހެދުމަށް ޓަކައި ވަރަށް ބޮޑަށް މަސައްކަތްކުރަމުން އެބަ ގެންދަން. ދެން މިހާރު އެ މަސައްކަތުގެ
ކުރިމަގު އެބަ ފެނޭ. ދެން އަޅުގަނޑުމެންގެ މިހާރު މި ގެޒެޓުކުރަން ފޮނުވުނު ކުންފުނިތަކުގެ ބޯޑަށް މެންބަރުން
29

ސްޓޭޓް އޯންޑް އެންޓަރޕްރައިޒަސް ކޮމިޓީގެ 10 ވަނަ ބައްދަލުވުން 7 މާރިޗް 2023
އައްޔަނުކުރުމާއި ވަކިކުރުމުގެ އުސޫލު ނުވަތަ ގަވާއިދަށް ޢަމަލުކުރަން އަޅުގަނޑުމެން އިރާދަކުރެއްވިއްޔާ މި ފަށާނެ.
ދެން ގެޒެޓުނުވެ ގިނަ ދުވަސްވާ ކަމަށް ވަންޏާ އަޅުގަނޑުމެންގެ އު އްމީދަކީ އަޅުގަނޑުމެންގެ ވެބްސައިޓުގައި އެ
ޝާއިޢުކުރުމަށްފައި އުސޫލެއް ގޮތުގައި އެކުލަވައިލެވިގެން އެއަށް ޢަމަލުކުރަމުން ދިއުން. މިހާރު ވެސް މި އުސޫލަކީ
އަޅުގަނޑުމެންގެ ޕީ.ސީ.ބީގެ ބޯޑުން އެންޑޯސްކުރެވިފައިވާ، ފާސްކުރެވިފައިވާ އުސޫލެއް. އަދި ޚާއްޞަކޮށް އެއަށް
ގާނޫނީ ކޮމެންޓު އަޅުގަނޑުމެންގެ އެތެރެއިން ލިބި އޭ ގައި މައްސަލައެއް ނެތް ކަމަށް ބަޔާންކޮށްފައިވާ އުސޫލެއް. ދެން
ކޯޑު އޮފް ކޮންޑަކްޓް ވެސް އަޅުގަނޑުމެން މިވަނީ ތަޢާރުފުކުރެވި މި ފާސްކުރެވިފަ. އެހެންވީމާ، މިއަށް ޢަމަލުކުރަން
ފެށިގެން ދިއުން. މިއީ ކުރީ ވޭތުވެދިޔަ އަހަރުތަކުގައި ޕީ.ސީ.ބީގެ ހިންގުމުގައި އަދި ކު ންފުނިތަކުގެ ހިންގުމުގައި
ދިމާވި މައްސަލަތައް، ޚާއް ޞަކޮށް ބޯޑު އޮފް ޑިރެކްޓަރސް، ފިޑިއުޝަރީ ރެސްޕޮންސިބިލިޓީސްތައް ނުވަތަ އެ
ބޭފުޅުންގެ ޒިންމާތައް ހަރުދަނާކޮށް އަދާކުރޭތޯ ބެލުމަށާއި އެ ބޭފުޅުން އެކައުންޓަބަލްކުރުމަށް ޓަކައި ކުރަންޖެހޭ
މަސައްކަތްތައް ކުރެވޭނީ މިފަ ދަ ކޯޑު އޮފް ކޮންޑަކްޓެއް އެ ހަދައިގެން ކަމަށް ފެންނާތީވެ މި މަސައްކަތްތައް
އަޅުގަނޑުމެން ކުރިއަށް ގެންގޮސް ތަންފީޒީ މަރުޙަލާއަކަށް މިހާރު މި ދަނީ. ދެން އަޅުގަނޑުމެންގެ މި
އެސް.އޯ.އީސްގެ ސީ.އެސް.އާރު ގަވާއިދެ އް ޝާއިޢުކުރުން ، ދެން މިހާރު އޮތީ ފައިނަލް ޑްރާފްޓް ޕޮލިސީ
އަޅުގަނޑުމެންނަށް ލިބިފަ. ދެން އެ މިނިސްޓްރީ އޮފް ފިނޭންސްއާއި އަދި ޚާއްޞަކޮށް އެސް.އޯ.އީ ކޮމިޓީއާ އަދި
އެހެން ބޭފުޅުންނާ ވެސް އެ ހިއްސާކޮށް، އެއަށް ގެންނަންޖެހޭ ބަދަލުތައް ނުވަތަ ކޮމެންޓްސްތައް ހޯދައިގެން
އަޅުގަނޑުމެން އެ ފައިނަލްކުރުމުގެ މަރުޙަލާ ކުރިއަށް ގެންދާނަން. ދެން ވަރަށްގިނަ ކުންފުނިތަކުން
އަޅުގަނޑުމެންނަށް 2022 ވަނަ އަހަރު ހުށަހެޅުނު މައްސަލައެއް އެސް.އޯ.އީސް ކެޓެގަރައިޒުކޮށްފައި ހުރި ގޮތާއި،
އޭގަ އި ރޭކިންގއަށް ބަދަލުތަކެއް ގެނައުމުގައި އެސް.އޯ.އީ ފްރޭމްވޯރކެއް ހަދަންޖެހޭ ކަމަށް. ދެން މި ކަން ވެސް
ޙަޤީޤަތުގައި މަތިވެގެން އަންނަން މި ޖެހެނީ ގާނޫނީ އިމުގެ ތެރެއިން އަދި ރާއްޖޭގަ އި އެސް.އޯ.އީ އެކްޓެއް ނެތް
ކަމުގައި ވިޔަސް އެސް.އޯ.އީ ޑިފައިންކޮށްދެވިފައެ އް ނެތް. އެސް.އޯ.އީ ސް ގޮތުގައި ކޮން ކުންފުނިތަކެއްތޯ، ކިހާ
މިންވަރެއްގެ ކުންފުނިތަކެއްތޯ ވަންނަންވީ މި މެންޑޭޓު ތެރެއަށް. އޭގައި މިނިމަމް ޝެއަރސް އެކުލެވޭ ޖޭ.ވީސްތައް
ވަންނާނެތޯ ނުވަތަ އެހެން ކަހަލަ ގޮތަކަށް ގާނޫނު އުފެދިގެން އަންނަ އިތުރު ކުންފުނިތައް ވަންނާނެތޯ. މިހާރު އައު
ވައްތަރެއްގެ ލޯކަލް ގަވަރމަންޓު އޮތޯރިޓީ ކުންފުނިތަކުގެ ނަމުގައި ކުންފުނިތަކެއް އުފެދިގެން ވެސް އެ އަންނަނީ.
އަދި ޚާއްޞަކޮށް އަޅުގަނޑުމެން ފާހަގަކޮށްލަން ބޭނުންވޭ، އަޅުގަނޑުމެން ގާނޫނުން...
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
30

ސްޓޭޓް އޯންޑް އެންޓަރޕްރައިޒަސް ކޮމިޓީގެ 10 ވަނަ ބައްދަލުވުން 7 މާރިޗް 2023
މަޑުކޮށްލަދެއްވާ! ބަންގި. (ވަގުތުކޮޅަކަށްފަހު) އާދެ! ކުރިއަށް ގެންދަވާ.
ޕްރައިވަޓައިޒޭޝަން އެންޑް ކޯޕަރަޓައިޒޭޝަން ބޯޑުގެ ނައިބު ރައީސް މުޙައްމަދު ފިރާޟް ވާހަކަދެއްކެވުން:
އާދެ! ޝުކުރިއްޔާ މުޤައްރިރު. އަޅުގަނޑު ދައްކަމުން މި އޭރު އައި ވާހަކައަކީ އެސް.އޯ.އީ ފްރޭމްވޯރކެއްގެ ވާހަކަ.
އެހެންވީމާ، އެސް.އޯ.އީ ފްރޭމްވޯރކް ވަރުގަދަކޮށް އެސް.އޯ.އީސް ޑިފައިންކޮށް މި ކަންކަން ކުރުން އެއީ
އަޅުގަނޑުމެން 2023ގައި، މި އަހަރު ކުރިއަށް ގެންދާނެ ހަރަކާތެކޭ. ދެން ހަމަ އެގޮތަށް ގާނޫނީ ގޮތުން
އަޅުގަނޑުމެންނަށް ލާޒިމުކުރާ ކަމެއް އޮޑިޓު ފްރޭމްވޯރކް އެއްގޮތްކުރުން އެސް.އޯ.އީސްތަކުގެ. ދެން އެ
މަސައްކަތްތައް އޭ.ޖީ އޮފީހާ ގުޅިގެން އެ ބޭފުޅުންގެ ފަންނީ ލަފާއާއެކު ގައި މަސައްކަތްތައް އެބަ ބާރަށް މިހާރު ވެސް
ފެށިގެން ކުރިއަށް އެބަ ދޭ. ދެން އަޅުގަނޑުމެންގެ ކުރިން ހެދިފައި އޮތް އެސް.އޯ.އީސް ޕްރޮކިއުމެންޓް މި
ގައިޑުލައިން މިހާރު އިމްޕްލިމެންޓުކުރަމުން މި އަންނަ އޭގައި ހުރި މައްސަލަތަކާ އަދި އެސް.އޯ.އީސްތަކުން
އަޅުގަނޑުމެންނާ ހަމައަށް މިހާރު ގެނެއްސަ ހުރި މި ޝަކުވާ ތައް ނުވަތަ އެ ބޭފުޅުންގެ ހުރި ކަންބޮޑުވުންތައް ބަލައި
ދިރާސާކޮށް އެ ރިވައިސްކުރުމުގެ މަސައްކަތްތައް ވެސް އަޅުގަނޑުމެން 2023 ވަނަ އަހަރު ޝެޑިއުލްކޮށްފައި މި އޮތީ
ކުރިއަށް ގެންދިއުމަށް ޓަކައި. ދެން ވަރަށް ބޮޑަށް ފާހަގަކުރެވޭ، ވަރަށް މަދު އެސް.އޯ.އީސް އެއްގައި ފިޔަވައި ރިސްކު
މެނޭޖުމެންޓު އެލަމަންޓު މި ރަނގަޅަށް ހެދިފައެއް ނޯވޭ. ދެން އޮޑިޓު އެންޑު ރިސްކު ކޮމިޓީ ކޮމްބައިންކޮށްފައި
ވަރަށް ނެރޯ ސްކޯޕެއްގައި އެ ކަން ކުރެވިފައި މި އޮންނަނީ. ދެން ދައުލަތުގެ ކުންފުނިތަކާއި އެސް.އޯ.އީސްތަކަށް
ބަލާއިރުގައި ބައެއް ކުންފުނިތަކަކީ ވަރަށް ބޮޑު އެސެޓު ބޭސްއެއް ޚާއްޞަކޮށް މި ހުންނަ ކުންފުނިތައް. އަދި
އޮޕަރޭޝަނަލީ ވަރަށް ގިނަ ރިސްކުތައް ވެސް އެކުލެވޭ ކުންފުނިތައް ވީމާ މި ޕީ.ސީ.ބީ އިސްވެ އޮވެގެން
އެންޓަރޕްރައިސް ރިސްކު މެނޭޖުމެންޓަށް ޚާއްޞަ ސަމާލުކަމެއް ދީގެން ރިސްކު ފްރޭމްވޯރކެއް ހަދައި، އެ
ފްރޭމްވޯރކް އެސް.އޯ.އީސްތަކުގެ އެސް.އޯ.އީސްއެއްގެ ހައިބަތާއި ނޭޗރއާ އި އަދި ފަންކްޝަނަށް ބެލިގެން
އެސްޓަބްލިޝްކުރުމުގެ ކަންކަން އެބަ ކުރިއަށް ގެންދަން. ދެން އަޅުގަނޑުމެން އެ މަސައްކަތް މި ކުރާ ގޮތަކީ
ބައިނަލްއަޤުވާމީ ފަރާތްތަކާ ގުޅިގެން އެކްސްޕާޓުން ގެނެސްގެން އެ ކަންކަމަށް ފްރޭމްވޯރކެއް، ޓައިމްލައިނެއް ދީގެން
އެސްއޯ.އީސްތަކުގެ ތެރޭގައި އެ ކަން ކުރާނެ ގޮތާއި، އެ ކަން ކުރާނެ މީހުން ތަންރީނުކުރުމާއި މިފަދަ
މަސައްކަތްތަކެއް މިހާރު ވެސް އެބަ ކުރިއަށްދާކަން ހަމަ މަޢުލޫމާތަށް ޓަކައި ދަންނަވާލަން. ދެން އެސް.އޯ.އީސްގެ
ގޭޓުވޭ ދެން މިހާރު ހަމަ ވަރަށް ބޮޑަށް އެހެރީ ތައްޔާރުކުރެވިފަ. އެހެންނަމަވެސް، އިތުރު މަޢުލޫމާތު އެސް.އޯ.އީ
ގޭޓުވޭ ގެ ޒަރިއްޔާއިން ވީހާ ވެސް ބޮޑަކަށް ޕަބްލިކަށް އަދި ޚާއްޞަކޮށް އެހެނިހެން ފަރާތް ތަކަށް އެސް.އޯ.އީސްތަކުގައި
31

ސްޓޭޓް އޯންޑް އެންޓަރޕްރައިޒަސް ކޮމިޓީގެ 10 ވަނަ ބައްދަލުވުން 7 މާރިޗް 2023
ޚަބަރާއި މަޢުލޫމާތާއި ބޯޑަށް އަންނަ ބަދަލުތަކާއި ފައިނޭންޝަލް ފިގަރސްތަކާ މި ހުރިހާ އެއްޗެއް އަޅުގަނޑުމެން
ބޭނުންވޭ ސާފުކޮށް ކޮމި ޔުނިކޭޓުކޮށްދޭން. އެހެންވީމާ، އެ މަސައްކަތް އެބަ ކުރިއަށް ގެންދެވޭ. ދެން އަޅުގަނޑުމެންގެ
ކޯޕަރޭޓް ކޯޑު އޮފް ގަވަރނަންސް މި އެކުލަވާލެވިގެން 2019 ވަނަ އަހަރު މޭ މަހު 1 ވަނަ ދުވަހު
ތަންފީޒުކުރެވިގެންދިޔައިރުގައި މިއަދާ ހަމައަށް އައިއިރުގައި އަނެއްކާ އެހެން ވެސް ކުންފުނިތަކުން ޝަކުވާތަކެއް އެބަ
އާދޭ. މިސާލަކަށް ލިސްޓެޑު ކުންފުންޏެއް އަދި އެއީ ބެންކަކަށް ވަންޏާމު، ބީ.އެމް.އެލް ވަންޏާ އެބަ ޖެހޭ ތިން ކޯޑަށް
ޢަމަލުކުރަން. އެއީ ޕީ.ސީ.ބީ ގެ ސީ.ޖީ ކޯޑަށް، އެމް.އެމް.އޭގެ ސީ.ޖީ ކޯޑަށް އަދި ސީ.އެމް.ޑީގެ ސީ.ޖީ ކޯޑަށް. ދެން
މިވަނީ ވަރަށް ބޮޑު ތަކުލީފަކަށް ކުންފުނިތަކަށް. އެހެންވީމާ، އަޅުގަނ ޑުމެން ޕީ.ސީ.ބީން އިސްނަގައިގެން މިހާރު މި
އުޅެނީ މި ރެޖީމް އެއްކޮށް ދުއްވާލާފައި ސީ.ޖީ ކޯޑު މޯލްޑިވްސްގެ ނަމުގައި އެއް ސީ.ޖީ ކޯޑެއް ގެނެވޭތޯ މަސައްކަތް
މި ކުރަނީ. އެ މަޝްވަރާ ބައްދަލުވުންތައް ޕީ.ސީ.ބީން ޓެކްނިކަލް ކޮމިޓީއެއް އެމް.އޭ.އޭއާއި އަދި ޚާއްޞަކޮށް
ސީ.އެމް.ޑީ.އާއެކުގައި މަސައްކަތްކޮށްގެން ކުރިއަށް އެބަ ދޭ. ދެން ޕީ.ސީ.ބީން އެ ކޮމިޓީގެ ޗެއަރކަން މި ކުރައްވަނީ
މިވަގުތު. އެހެންވީމާ، އެ ވާހަކަ ވެސް ތި ބޭފުޅުންގެ މަޢުލޫމާތަށް ޓަކައި ދަންނަވާލަން. ދެން އަޅުގަނޑުމެން މިދިޔަ
އަހަރު ނިންމުނު ކުއާޓަލީ އެއްފަހަރު ކޮމްޕެނީ ސެކްރެޓަރީންނާ ބައްދަލުކުރަން. ބައްދަލުކޮށް، ޕީ.ސީ.ބީން ގަބޫލުކުރާ
ގޮތުގައި ކޮމްޕެނީ ސެކްރެޓަރީސްއިންނަކީ ޚާއް ޞަގޮތެއްގައި ކޮމްޕެނީގެ އެމް.ޑީއާއި ޗެއަރމަންއާ އަދި ބޯޑު ހިންގުމާއި
މިކަންކަމާ ގުޅިގެން މެނޭޖުމެންޓާއި ބޯޑާ ގުޅުވާލަދޭ ފަރާތްވީމަ ވަރަށް މުހިންމު ލީގަލް ކޮމްޕްލަޔަންސް އެޑްވައިސަރީ
ރޯލެއް އަދާކުރާ ފަރާތެއް. އެހެންވީމާ، އެ ބޭފުޅުންގެ ކެޕޭސިޓީ ބިލްޑުކުރުމާއި އެ ބޭފުޅުންނަށް ދިމާވާ ގޮންޖެހުންތައް
ދެނެގަތުމާއި އެ ބޭފުޅުން އިތުރަށް އެމްޕަވަރކުރުމަށް ޓަކައި ކުރަންޖެހޭ މަސައްކަތްތައް ކުރަމުން އަޅުގަނޑުމެން މި
ގެންދަނީ. ދެން މިހާރު ތަމްރީނުތަކެއް ރޭވިފައި މި އޮތީ. ފުރަތަމަ 2023 ވަނަ އަހަރު އަޅުގަނޑުމެން ގަސްދުކޮށްފައި
މި އޮތީ "އިފެކްޓިވް ކޮމްޕެނީ ސެކްރެޓަރީ"އޭ ކިޔާ ޕްރޮގްރާމެއް މި ހުރިހާ ކުންފުނި ސެކްރެޓަރީންނަށް ހިންގުމަށް
ޓަކައި. ދެން ރާއްޖެއިން ބޭރުން މިހާރު ފަރާތެއް އައްޔަނުކުރެވި، އެ ބޭފުޅުންނާއެކު މަޝްވަރާތައް ކުރިއަށް މި ދަނީ
ކުއާޓަރ ވަންގައި މިފަދަ ޕްރޮގްރާމެއް ކުރިއަށް ގެންދިއުމަށް. އަދި ހަމަ އެގޮތަށް ޕީ.ސީ.ބީން ނިންމާފައި މި އޮތީ
ކޮންމެ ކުއާޓަރ އަކު އެއްފަހަރު ކޮމްޕެނީ ސެކްރަޓީންނާއި ސިލްސިލާ ބައްދަލުވުންތައް ބާއްވައި، ވޭތުވެދިޔަ
ކުއާޓަރ ގައި ކުންފުނިތަކުގެ ތެރެއިން ދިމާވި މައްސަލަތަކާއި ހުރި ކަންކަމާއި އެ ކަންކަމަށް ހުށަހަޅާ ޙައްލު
ބަޔާންކޮށް، އެފަދަ ފޯރަމްތައް ކުރިއަށް ގެންދިއުމަށް ޓަކައި. ދެން އެސް.އޯ.އީސް ފޯރަމް ބޭއްވުމަށް ޓަކައި
އަޅުގަނޑުމެން ވާނީ މިހާރު މި ކޮންސެޕްޓް ޕޭޕަރު ތައްޔާރުކޮށް ޝެއަރހޯލްޑަރއަށް ފޮނުވިފަ. ފިނޭންސް
މިނިސްޓްރީގެ އެންޑޯސްމެންޓަކަށް ތިން ދުވަހުގެ މުއްދަތަކަށް ކުރިއަށް ގެންދަން އެސް.އޯ.އީސް ފޯރަމް ހުރިހާ
32

ސްޓޭޓް އޯންޑް އެންޓަރޕްރައިޒަސް ކޮމިޓީގެ 10 ވަނަ ބައްދަލުވުން 7 މާރިޗް 2023
އެސް.އޯ.އީސްތައް ރެޕްރެޒެންޓުކުރާ ގޮތަށް. އެއީ ވެސް 2023 ވަނަ އަހަރު އަޅުގަނޑުމެން ހިންގުމަށް އަމާޒު
ހިފާފައި އޮތް ކަމެއް. މި އެސް.އޯ.އީސް ފޯރަމްގެ ތެރޭގައި ޕީ.ސީ.ބީ ގާނޫނުން ބުނާ ޚާއްޞަ ކޮށް މިހާރު ނުކުރެވިފައި
ހުރި މައްސަލަތަކަކަށް ޙައްލު ލިބިގެންދާނެ. ޓެކްނިކަލް ޕޭޕަރުތައް ހުށަހެޅުމާއި އޮޑިޓު ފްރޭމްވޯރކް އެއްގޮތްކުރުމާއި
ރިސްކު އެންޓަރޕްރައިސަސް ރިސްކު މެނޭޖުމެންޓު ފަންކްޝަން ކުންފުނިތަކުގައި ގާއިމުކުރުމާއި ނަޒާހާތްތެރިކަމުގެ
ވަޢުދުގައި ސޮއިކުރުމާއި ކުންފުނީގެ ފައިނޭންޝަލް އިންޖިނިއަރިންގ މޮޑެލަކަށް ކުންފުނިތަކުގެ ރިޕޯޓިންގ މެކޭނިޒަމް
ވަރުގަދަކުރުމާ މިހެން ހުރި މައްސަލަތަކަށް ޙައްލު ހޯދައި އެ ކަންކަމާމެދު ޕެނަލް ޑިސްކަޝަންސްތައް ކްރިއޭޓު ކޮށް،
މަޝްވަރާގެ ބައްދަލުވުންތައް ކުރިއަށް ގެންދަން. ދެން މި ކޮންސެޕްޓް ޕޭޕަރ މިހާރު އޮތީ ފިނޭންސް މިނިސްޓްރީއަށް
ހުށަހެޅި ޝެއަރހޯލްޑަރގެ އެންޑޯސްމެންޓަކަށް ފޮނުވިފަ. ސަބަބަކީ އަޅުގަނޑުމެންގެ ބަޖެޓުގެ ކަންކަން އެ ބޭފުޅުން
ބަލަހައްޓަވަނީ. ސަބަބަކީ ސެކްރެޓޭރިއޭޓު މިވަގުތު އޮތީ ފިނޭންސް މިނިސްޓްރީން އެކުލަވާފައިވާތީ. ދެން ވަރަށް
ބޮޑަށް އަޅުގަނޑުމެން ފާހަގަކޮށްފިން ހަމަ ގަވަރނަންސް އެވޯޑު ތަޢާރުފުކޮށް ތަންފީޒުކުރުމުގެ މަރުޙަލާ 2023 ވަނަ
އަހަރު ކުރިއަށް ގެންދިއުމަށް ޓަކައި. އަދި އެގޮތުން އެންޔަރަ ންމަންޓަލް، ސޯޝަލް އަދި ގަވަރނަންސް އައި.އެސް.ބީ
މިހާރު މިވަނީ އީ.އެސް.ޓީ ރިޕޯޓިންގ ސްޓޭންޑަޑް އެކުލަވައި ލެވި ޚާއްޞަކޮށް ބޮޑެތި ކުންފުނިތަކުގައި ފައިނޭންޝަލް
ނުވަތަ އެނުއަލް އޮޑިޓު ރިޕޯޓްސްތަކުގައި ސަސްޓެއިނަބިލިޓީ ރިޕޯޓިންގ އަށް ޚާއްޞަ ސަމާލުކަމެއް ދޭން އަންގާފަ.
އެހެންވީމާ، މިވަގުތުގެ ކޮންޓެންޕްރަރީ ވޯލްޑުގައި ދުނިޔޭގެ ނިސްބަތުން ބަލާއިރު އަޅުގަނޑުމެންގެ އެކައުންޓިން ގ
ރިޕޯޓްސްތައް އިންޓަރނޭޝަނަލް ސްޓޭންޑަޑްސްތަކަށް ގެން ނަންޏާމު އެބަ ޖެހޭ ސަސްޓެއިނަބިލިޓީ ރިޕޯޓިންގ
ރިޕޯޓުކުރަން އީ.އެސް.ޓީގެ ވާހަކަ އެ ތަނުގައި ގެންނަން. އެހެންވީމާ، އެފަދަ ކަންކަން ކުންފުނިތަކަށް
އެވެއަރނަސްކޮށް އެ ބޭފުޅުން މީގެ ތެރެއަށް ވެއްދުމާއި މި މަޢުލޫމާތު ފޯރުކޮށްދިނުމުގެ މަސައްކަތް އަޅުގަނޑުމެން
އޮޑިޓު އޮފީހާއި އެހެން ފަރާތްތަކާ ގުޅިގެން ކުރިއަށް އެބަ ގެންދަން. ދެން ކުންފުނިތަކުގެ ޑިރެކްޓަރުންނަށް ބޯޑު
ސްޓްރެޓެޖީ ޕްރޮގްރާމެއް އަޅުގަނޑުމެން އެބަ ހިންގަން. އެއީ އިތުރަށް ހިންގުން ގަވަރނަންސް ހަރުދަނާކުރުމަށް
ޓަކައި. ދެން މިހާރު ވެސް އެޗް.އާރު މެނުއަލް ގައިޑުލައިނެއް ކުންފުނިތަކަށް ތައާރުފުކުރުމުގެ 57 އިންސައްތަ މި
އޮތީ ނިމިފަ. މި ކުންފުނިތަކުން ބޭނުންވާ ހުރިހާ މަޢުލޫމާތެއް ޕީ.ސީ.ބީން ހޯދައި އޭގެ ޑްރާފްޓް އެކުލަވައިލުމުގެ
މަސައްކަތުގެ 57% ނިމިފައި އޮތް ވާހަކަ ތި ބޭފުޅުންގެ މަޢުލޫމާތަށް ޓަކައި ދަންނަވާލަން. ދެން އަޅުގަނޑުމެން ގެ
ވަރަށް ބޮޑަށް ކުންފުނިތަކުން ބޭނުންވި ކަމެއް، ސީ.އެފް.އޯސްއާ އަޅުގަނޑުމެން ބައްދަލުކޮށް މިދިޔަ އަހަރުގެ ފަހު
ކުއާޓަރ ގައި ދެއްކި ވާހަކަތަކުގެ ތެރޭގައި އެ ފައިނޭންޝަލް ރިޕޯޓިންގ މެކޭނިޒަމް އެއްގޮތްކުރުމަށް ޓަކައި އެ
ސޮފްޓްވެއަރއެއް ގާއިމުކުރުން އޮޓޮމޭޓުކުރުން. އެހެންވީމާ، އަޅުގަނޑުމެން އެ މަސައްކަތްތަކުގެ ބެކްރައުންޑު
33

ސްޓޭޓް އޯންޑް އެންޓަރޕްރައިޒަސް ކޮމިޓީގެ 10 ވަނަ ބައްދަލުވުން 7 މާރިޗް 2023
މަސައްކަތްތައް މިހާރު ކުރަމުން މި ގެންދަނީ. 2023 ވަނަ އަހަރު އަޅުގަނޑުމެންގެ އުއްމީދަކީ އެފަދަ
ސޮފްޓްވެއަރއެއް ޑިވެލޮޕްކުރަން ފެށި، އަހަރެއްގެ ތެރޭގައި އޭގެ ނަތީޖާ ހާސިލުކުރަމުން ގެންދިއުން. ދެން ޕީ.ސީ.ބީގެ
މޮނިޓަރިންގ އެންޑު އިވެލުއޭޝަން ޓޫލް ކިޓު އަޕްގްރޭޑުކޮށް އޮޓޮމޭޓު އެބަ ކުރަން. އެއީ އަޅުގަނޑުމެންނަށް ވެސް
އެކްސެލް ޝީޓުތަކެއް ބޭނުންކޮށްގެން އެންމެ އެދެވޭ ގޮތެއްގައި މަސައްކަތްކުރަން އުނދަގޫވާނެ ކަމަށް ފެންނާތީވެ،
ސޮފްޓްވެއަރގެ ޒަރިއްޔާއިން އެ މަސައްކަތްކުރެވޭނެ ނިޒާމު އަޅުގަނޑުމެން މި ހަމަޖައްސަނީ. ދެން މިހާރު
ޕީ.ސީ.ބީގެ ވެބްސައިޓު މި އޮތީ އަޅުގަނޑުމެން ލޯންޗުކުރެވިފައި، ވިސެލްބްލޯ، ރައީސް އެ ފާހަގަކުރެއްވި ގޮތަށް
ވިސެލްބްލޯ ފަންކްޝަން ލުމަށްފަހުގައި އަޅުގަނޑުމެންނަށް ފާހަގަވެގެންދިޔައީ ވަރަށް ގިނަ ހަމަ އިންސިޑެންޓުތައް
ރިޕޯޓުކުރަމުން އެބަ ގެންދަވާ އެނޮނިމަސްކޮށް އަދި ބައެއް ބޭފުޅުން ސީދާ ހަމަ ނަމާއި ފޯނު ނަންބަރު ޖައްސަވާފަ.
މިވެނި އެސް.އޯ.އީއެއްގައި މިވެނި ކަމެއް އެބަ ހިނގައޭ. ކުޑަގިރި ހުޅުވިއިރުގައި މިގޮތަށް ވެއްޖެއޭ. މި ކަން
ބައްލަވާލަދެއްވާށޭ. އެހެންވީމާ، އަޅުގަނޑުމެންނަށް ވަރަށް ފަސޭހަ މިހާރު ރައްޔިތުންނާ ގާތުން މަސައްކަތްކުރުމަށް
ޓަކައި، އަދި ޚާއް ޞަކޮށް އަޅުގަނޑުމެންގެ އެލާޓަށް އެބަ އާދޭ އެސް.އޯ.އީ އެއްގެ ކަމެއް ގޯސްކޮށް ހިނގާ ކަމަށް
ވަންޏާ. އަޅުގަނޑުމެންނަށް ވަރަށް ފަހުން ހުށަހެޅިގެން ހިނގައްޖެ ހަމަ މި ޕޯޓަލްގެ ތެރެއިންނާއި އެކި ކަންކަމުގެ
ތެރެއިން މި ސެކްޝުއަލް ހެރަސްމެންޓުގެ މައްސަލަތައް ވެސް ކުންފުނިތަކުގައި ހިނގާ. އެހެންވީމާ، ކަމުގެ ބާވަތުން
ތަންކޮޅެއް ސެންސިޓިވް. އެހެންނަމަވެސް، އަޅުގަނޑު ގަބޫލުކުރާ ގޮތުގައި އެޗް.އާރު ރިލޭޓެޑު އިޝޫސްތަކަކީ
ކޮންމެވެސް ވަރަކަށް އަޅުގަނޑުމެން އޭގައި ބޯޑުން ޒިންމާވާ މިންވަރެއް ނުވަތަ އިހުމާލުވާ މިންވަރެއް އޮތްތޯ
ޕީ.ސީ.ބީގެ މައްޗަށް ލާޒިވާނެ ކަންކަން ބެލުން. ދެން މިއީ މައިގަނޑު ގޮތެއްގައި އަޅުގަނޑު ފާހަގަކޮށްލަން ބޭނުންވާ
2023 ވަނަ އަހަރަށް ރާވާފައި ހުރި ކަންކަން. ދެން އަޅުގަނޑުމެންގެ ކުރިމަގު ބައްޓަންކުރުން މި ވިސްނާއިރުގައި
ވަރަށް މުހިންމު ކަންނޭނގެ ހުރިހާ ނުފޫޒަކުން އެއްކިބާވެ އޮންނަ ބޮޑީއެއް ގޮތުގައި، ޕްރޮފެޝަނަލް ބޮޑީއެއް ގޮތުގައި
ޕީ.ސީ.ބީ ނުވަތަ އަދި އެހެން މުއައްސަސާއެއް ވެސް ގާނޫނީ ގޮތުން އޮވެގެން މި ކަން ކުރެވޭނީ. އެއީ
ޝެއަރހޯލްޑަރގެ އިންޓްރެސްޓު އޮންނަ އެސް.އޯ.އީސްގެ މައްޗަށް ޝެއަރހޯލްޑަރގެ އިންޓްރެސްޓު އޮވެ،
ޚާއްޞަކޮށް މި ޕޮލިސީ ޑައިރެކްޝަން ޝެއަރހޯލްޑަރ ދެއްވާ ކަމަށް ވަންޏާ ޝެއަރހޯލްޑަރ މޮނިޓަރކުރަންޏާމު
އަޅުގަނޑަކަށް ހިއެއްނުވޭ މި މަސައްކަތެއް ދުވަހަކު ވެސް ކުރެވޭނެހެންނެއް. މިހެން މި ދަންނަވާލަނީ ވަރަށް ފަހުން
ވެސް އަޅުގަނޑުމެންނަށް ފާހަގަވެގެން މިދިޔަ ކަމަކީ 2022 ވަނަ އަހަރުގައި ފިނޭންސް މިނިސްޓްރީ މި އޮތީ ސްޓޭޓު
ޝެއަރހޯލްޑަރިންގ މެނޭޖުމެންޓު ޑިވިޜަން ކިޔާފައި ސެކްޝަނެއް އުފައްދަވާފަ. ދެން އުފައްދަވާފައި މި ޕީ.ސީ.ބީގެ
މއްޗަށް ގާނޫނުން ލާޒިމުކުރާ އެތައް ކަމެއް އެ ބޭފުޅުން އެބަ ކުރައްވާ. ދެން އަޅުގަނޑުމެން ގާނޫނުގައި އެބަ ބުނޭ
34

ސްޓޭޓް އޯންޑް އެންޓަރޕްރައިޒަސް ކޮމިޓީގެ 10 ވަނަ ބައްދަލުވުން 7 މާރިޗް 2023
ވަރަށް ސާފުކޮށް ޕީ.ސީ.ބީގެ މައްޗަށް ލާޒިމުކުރާ އެއްވެސް މަސައްކަތެއް ގާނޫނީ ގޮތުން އެއްވެސް ފަރާތަކަށް
ނުކުރެވޭނެ ކަމަށް. އެހެންވީމާ، އަޅުގަނޑުމެން މިކަމާ ވަރަށް ބޮޑަށް ކަންބޮޑުވަން. އަދި މި މައްސަލައާ ބެހޭ ގޮތުން
މިނިސްޓްރީގެ ސިޔާސީ ބޭފުޅުންނާ ވެސް އަދި އެސް.އެސް.އެމް.ޑީގެ ސިވިލް ސަރވިސްގެ އިސްފަރާތްތަކާ ވެސް
ވާހަކަދައްކައި އެފަދަ ކަންކަން އެގޮތަށް ނުކުރުމަށް ވާނީ ދަންނަވާފަ. އަދި މެމޯސްތަކުގެ ޒަރިއްޔާއިން ވެސް އެ
ބޭފުޅުންނަށް ވާނީ ދަންނަވާފަ އި އޭގެތެރެއިން ނުރަނގަޅު ނަތީޖާއެއް ނުކުމެދާނެ. މައިގަނޑު ގޮތެއްގައި އަޅުގަނޑު
ދަންނަވާލަން ބޭނުންވަނީ މި މިނިސްޓްރީ އޮފް ފިނޭންސްއާއި ޕީ.ސީ.ބީގެ ވެސް އަމާޒަކީ އެއް އަމާޒެކޭ. އެއީ
ހެޔޮވެރިކަމުގެ ނިޒާމު ގާއިމުކޮށް އަޅުގަނޑުމެންގެ ޤަ އުމީ ސްޓްރެޓެޖިކް އެކްޝަން ޕްލޭންގައި ހުރި ޑެލިވަރސްތައް
ޑެލިވަރކޮށްދީ ރައްޔިތުންނަށް ހެޔޮވެރިކަމެއް ކޮށްދިނުމޭ ނުވަތަ ޖުމުލަ މަސްލަޙަތު ހިމާޔަތްކޮށް ދައުލަތުގެ ފައިސާއާއި
ތަކެއްޗާއި މި ކަންކަމަށް ސަމާލުވެ މި ކޮރަޕްޝަންގެ ހިރާސްތައް ކުޑަކޮށް މި ހިންގުމުގެ ނިޒާމު ވަރުގަދަކުރުމޭ.
އެހެންވީމާ، އަޅުގަނޑު ގަބޫލުކުރާ ގޮތުގައި އެސް.އެސް އެމް.ޑީއެއްގެ ނަމުގައި ޑިޕާޓުމެންޓު އުފައްދައިގެން
ޕީ.ސީ.ބީން ކުރަންޖެހޭ މަސައްކަތްތައް އެ ބޭފުޅުންނަށް ކުރެވޭނެ ނިޒާމު އޮވެގެނެއް ނުވާނެ. އަދި މިފަދަ
މައްސަލަތަކަށް ވެސް އެ ސް.އޯ.އީ ކޮމިޓީން ވެސް އިންޓަރވީން ކޮށްގެން މި ގާނޫނީ ގޮތުން މި ޙައްލު
ހޯދައިދިނުމަށް ޓަކައި ޕީ.ސީ.ބީއަށް މަސައްކަތްކޮށްދިނުމަށް އަޅުގަނޑު ވަރަށް އަދަބުވެރިކަމާއެކު މި ފުރުޞަތުގައި
ދަންނަވާލަން. ދެން ހަމަ އަޅުގަނޑު ހަމަ ފާހަގަކޮށްލަން ވަރަށް ބޮޑަށް މީގައި މުސްތަޤިއްލު މުއައްސަސާއެއް ގޮތުގައި
މިފަދަ ބޮޑީއަކަށް އޮވެވޭނީ ޚާއްޞަގޮތެއްގައި ހަމަ މި ދަންނަވާހެން އެއްވެސް މިނިސްޓަރެއްގެ ނުފޫޒު ނެތި ވަކި
ގާނޫނުގެ ތެރެއިން ހިނގަމުން އަންނަ މުއައްސަސާއެއް ގޮތުގައި އޮވެގެން. އޭރުން އަޅުގަނޑުމެންނަށް ނަތީޖާ
ހާސިލުކުރެވޭނީ. ދެން މި ދަންނަވަނީ، ދެން މިހާރު ވެސް ފިނޭންސް މިނިސްޓަރު ޕީ.ސީ.ބީގެ އެއްވެސް
މަސައްކަތަކަށް ނުފޫޒެއް ނުފޯރުވާ. މާނައަކީ އަޅުގަނ ޑުމެންގެ މަސައްކަތްކުރަން ބޭނުންވާ ގޮތަށް ބޯޑުގެ ޑިސިޝަން
ހަމަ ބޭނުންވާ ގޮތަށް ހަމަ ނަގަމުން މި ގެންދަނީ. ވަކިކުރަން ބޭނުންވާ ބޭފުޅުން ވަކިކޮށް، އައްޔަނުނުކުރަން
ބޭނުންވާ ބޭފުޅުން އައްޔަނުނުކޮށް، ރިޖެކްޓްކުރަން ބޭނުންވާ ބޭފުޅުން ރިޖެކްޓުކޮށް. ދެން އަޅުގަނޑުމެންގެ ޕަބްލިޝް،
ރެކޯޑުތައް ޕަބްލިޝްވެފައި ނެތަސް ތި ބޭފުޅުން ދަންނަވައިލީމަ އަޅުގަނޑުމެންނަށް މަޢުލޫމާތު އެރުވިދާނެ ކިތައް
ބޭފުޅުންގެ ނަންތޯ ރިޖެކްޓުކުރެއްވީ. ކޮން ސަބަބަކާތޯ ރިޖެކްޓުކުރެއްވީ އިނގޭތޯ. އެހެންވީމާ، އަޅުގަނޑަށް ހަމަ
ދަންނަވަން ކެރޭ ޕީ.ސީ.ބީ ހިނގަނީ ވަރަށް މުސްތަޤިއްލުކޮށް. ހަމަ އެއްވެސް މިނިސްޓަރެއްގެ ، އެއްވެސް ސިޔާސީ
ފަރާތެއްގެ އެއްވެސް ނުފޫޒެއް އަޅުގަނޑުމެންގެ މައްޗަކަށް ނޯވެ. އެހެންވީމާ، ހަމަ އެ ވާހަކަ ދަންނަވާލަން ބޭނުންވޭ.
އަދި އެއްވެސް ދިމާލަކުން ޑައިރެކްޝަނެއް އަޅުގަނޑުމެންނަށް ނާދޭ އަޅުގަނޑުމެން ކުރާ މަސައްކަތަކާ ގުޅިގެންނެއް.
35

ސްޓޭޓް އޯންޑް އެންޓަރޕްރައިޒަސް ކޮމިޓީގެ 10 ވަނަ ބައްދަލުވުން 7 މާރިޗް 2023
ނަމަވެސް، އަޅުގަނޑުމެން ނަގާ ޑިސިޝަންތަކާ މެދު ހިތްހަމަނުޖެހިގެން ބައެއް ބޭފުޅުން ވާހަކަދައްކަވާ. އެކަމަކު
އެއަކަށް އަޅުގަނޑު ކޮމެންޓުކުރާކަށް ނެތިން. އެއީ އަޅުގަނޑުމެން ނަގަނީ ޕްރޮފެޝަނަލް ޑިސިޝަންތައް ގާނޫނީ
އިމުގެ ތެރެއިން. ދެން ވަރަށް މުހިންމު ކަމެއް އަޅުގަނޑުމެން ވަރަށް ގިނަފަހަރަށް އަޅުގަނޑުމެންގެ ރައްޓެހިން
ޒުވާނުން އެބަ ބުނޭ އަޅުގަނޑުމެންނަށް ބޯޑުތަކުގައި މަސައްކަތްކުރެވޭނެ ފުރުޞަތެއް ނެތްހޭ. އެހެންވީމާ، ޕީ.ސީ.ބީގެ
ޖުމުލަ ވިސްނުމެއް އަޅުގަނޑުމެންގެ ހިނގާށޭ ކުންފުނިތަކުގެ ބޯޑު އެއީ އެއްކޮށް ޕޮލިޓިކަލް ބޯޑްސްތަކަކަށް ނުހަދާ
ކޮންމެވެސް ކަހަލަ ޕްރޮފެޝަނަލް އެލެމެންޓެއްގެ އޭގެ ތެރެއަ ށް ލާން. ޕަބްލިކަށް ހުޅުވާލެވި ގެން ނަމަވެސް އެ ބޯޑުގެ
ކޮމްޕޮޒިޝަންގެ 20% ނޫނީ 10% ނުވަތަ އެއް މެންބަރަކު ވިޔަސް އެއީ ގެޒެޓުކުރެވިގެން އަންނަ ނަންތަކުގެ
ތެރެއިން ޕީ.ސީ.ބީން ނަގާ ނަންތަކަކަށް ވާން. ނުވަތަ ޕޫލެއް ކްރިއޭޓްކޮށްގެން، ޑިރެކްޓަރސް ޕޫލެއް ކްރިއޭޓްކޮށްގެން
އަހަރު ފެށޭއިރުގައި ބޯޑުގެ ކުންފުނިތަކުގައި ހުންނަން ބޭނުންވަނީ ކޮން ފަރާތްތަކެއްތޯ ބަލައި އިންޓްރެސްޓް ހުރި
ފަރާތްތަކުގެ ނަންތައް ގެނެސް، އޭގެ ތެރެއިން ބޯޑުތަކުގެ ކޮންޕޮޒިޝަންގައި އެޓްލީސްޓް އެއްފަރާތް ބައިންދަމާ
ހިނގާށޭ ފުރަތަމަ އަޅުގަނޑުމެން ފަށައިގަންނައިރުގައި މި ކަން މިގޮތަށް ކުރުމަށް ޓަކައި. އަޅުގަނޑަށް ހީވަނީ އޭރުން
ވެސް ރައްޔިތުން މި ކުންފުނިތައް ކުރާ މަސައްކަތާއި މި ކަން ހިނގާ ގޮތް ބަލައިގަތުމަށް ފަސޭހަވެ، އިތުރަށް
މަސައްކަތް ކުރިއަށްދާނެ. ދެން އަޅުގަނޑުމެންގެ ޚިޔާލުފުޅު ވާނީ އަޅުގަނޑުމެންގެ އިއްޒަތްތެރި
ރައީސުލްޖުމްހޫރިއްޔާއަށް ޕީ.ސީ.ބީ ބޯޑުން ބައްދަލުކޮށް ހުށަހަޅާފަ. އެހެންވީމާ، ރައީސް ވެސް ވިދާޅުވީ އެއީ ޖުމުލަ
ގޮތެއްގައި ރަނގަޅު ޚިޔާލުފުޅެކޭ. އެކަން އެގޮތަށް ކުރުމު ގެ ވިސްނުން ގެންގުޅުއްވާ ވާހަކަ. އެއީ އަޅުގަނޑުމެންގެ
މަސައްކަތަށް ލިބުނު ވަރަށް ބޮޑު ހިތްވަރެއް. އެކަމަށް ޓަކައި ރާއްޖޭގެ އިއްޒަތްތެރި ރައީސުލްޖުމްހޫރިއްޔާއަށް
ޝުކުރުދަންނަވާލަން. ދެން ހަމަ އެގޮތަށް ވަރަށް މުހިންމު އަޅުގަނޑުމެން މިހާރު މަސައްކަތްކުރަމުން މި ގެންދަނީ
ގަވަރނަންސް ހަރުދަނާކުރުމަށް ޓަކައި ބައިނަލް އަޤުވާމީ ޖަމްޢިއްޔާތަކާ ގުޅިގެން ސްޓޭންޑަރޑްސްތަކެއް ގެނައުމަށް
ޓަކައި ޕްރޮފެޝަނަލީ ރެކޮގްނިޝަންސްތަކެއް ގެނައުމަށް ޓަކައި. ދެން ވަރަށް މުހިންމު ކަމެއް ހަމަ ކުންފުނިތަކުގެ
ބޯޑު ކޮމްޕޮޒިޝަން ކޯޕަރޭޓް ގަވަރނަންސް ކޯޑުގައި. ދެން ރައީސް ވެސް ފާހަގަކުރައްވައިފި އަޅުގަނޑުމެންގެ
ކޯޑުގައި މި އިންނަނީ ވަރަށް ސްޓްރިކްޓްކޮށް ބޯޑުގައި ހުންނަންޖެހޭނެ ކަމަށް ނޮން-އެގްޒެކެޓިވް ޑިރެކްޓަރެއް އައިފެކް
ނުވަތަ އޭ.ސީ.ސީގެ ޕްރޮފެޝަނަލް އެކައުންޓިންގ ކޮލިފިކޭޝަން ބޮޑީއެއް ގަބޫލުކުރާ ކޮލިފިކޭޝަނެއް އޮތް. ދެން
އަޅުގަނޑުމެންނަށް ފާހަގަކުރެވުނީ ސަރުކާރަށް ވެސް ވަރަށް އުނދަގޫކަމެއް ނުވަތަ އޭގައި ދިމާވާ ގޮންޖެހުންތަކެއް
ސާފުކޮށް ނޭނގެ. އެހެންނަމަވެސް، އެފަދަ ފަރާތްތަކުގެ ނަންތައް އަޅުގަނޑުމެންނަށް އަންނަލެއް އުނދަގޫ. އަދި
ބައެއް ބޯޑުތަކަށް ނަން ރިޖެކްޓްވާ އެއް ސަބަބު މިއީ އަންނައިރުގައި ކޮމްޕޮޒިޝަން އިންނަ ގޮތުން
36

ސްޓޭޓް އޯންޑް އެންޓަރޕްރައިޒަސް ކޮމިޓީގެ 10 ވަނަ ބައްދަލުވުން 7 މާރިޗް 2023
އަޅުގަނޑުމެންނަކަށް ނޯވެ ދެން ލެވޭކަށެއް ބޯޑުގެ މުޅި ބޯޑުގެ ކޮމްޕޮޒިޝަން ހަމަކުރާއިރު އެފަދަ ފަރާތެއް ބޯޑުގައި
ނެތީތީވެ، ފޮނުވާ ނަމެއް އައްޔަނުކުރެވޭކަށް ނޯވެ. އެހެންވީމާ، އެފަދަ ގޮތަކަށް ވިޔަސް ބައެއް ނަންފުޅުތައް
ރިޖެކްޓްވެފައި ހުރި ކަމަށް އަޅުގަނޑުމެންނަށް ފާހަގަވޭ. ދެން ހަމަ އަޅުގަނޑުމެން ވަރަށް މުހިންމު ކަމެއް ދެން
ސެކްރެޓޭރިއޭޓް ފިނޭންސް މިނިސްޓްރީގެ ދަށުން ނަގާ ސީދާ ހަމަ ޕީ.ސީ.ބީ ބޯޑު ނުވަތަ ގާނޫނަށް ބަދަލުތަކެއް
ގެނައިއްޔާމުން އެ މުއައްސަސާގެ ތެރޭގައި ބޯޑު ބާއްވައިގެން ކުރިއަށް ގެންދިއުން ނުވަތަ އެކައުންޓަބަލް ކުރެވޭނެ
ނިޒާމެއް ރައްޔިތުންގެ މަޖިލިސް ތެރޭގައި ނުވަތަ ރައީސް އޮފީހުގެ ތެރެއިން ޕޮލިސީ ލެވެލްގައި ޑިޕާޓްމަންޓެ އް ނުވަތަ
ދިމާލަމުން އެ ކަންކަން ހަމަޖެއްސުން އެއީ އަޅުގަނޑަށް ހީވަނީ ބުއްދިވެރި ގޮތަކަށްވާނެ ކަންނޭނގެ. ދެން ގާނޫނު
ލާޒިމުކުރާ ގޮތުން މަސައްކަތްތައް ކުރުމަށް ދެން އެ ވާހަކަ ރައީސް ދަންނަވާލައިފި ވަރަށް ގިނަ ކަންކަން ދޫކޮށް
އަންނަ ވާހަކަ. އޭގައި މުސާރަތަކާއި އެ ކަންކަމުގައި ހުރި މައްސަލަތަކަށް ރިއާޔަތްކުރު ން އެއީ ވަރަށް މުހިންމު
ކަމެއް ކަމުގައި ދެކެން. ދެން ބޯޑުގެ ބަޖެޓު ވަކިކޮށް ދީ، ހަރަކާތްތަކުގެ ބަޖެޓު އިތުރުކޮށް ބޯޑަށް ލިބޭކަން
ސަރުކާރުންނާއި މަޖިލީހުން ކަށަވަރުކޮށްދިނުން އެއީ އަޅުގަނޑުމެން ވަރަށް ބޮޑަށް އެދޭކަމެއް. އެއީ އަ ޅުގަނޑުމެން
ބޭނުންވޭ ރައްޔިތުންނަށް މި ޚިދުމަތް އަދި އަޅުގަނޑުމެން ކުރާ މަސައްކަތް އެއްވެސް ނުފޫޒެއް ނެތި ރަނގަޅަށް
ވަރުގަދަކޮށް، ނަތީޖާ ނެރުމަށް މަސައްކަތްކުރުން. ދެން ހަމަ އަޅުގަނޑު ވަރަށް ބޮޑަށް ފާހަގަކޮށްލަން
އަޅުގަނޑުމެންނަށް މި ފުރުޞަތު މި ކޮމިޓީން ދެއްވި ކަމަށް ޓަކައި އަދި ޚާއްޞަކޮށް އެސް.އޯ.އީ ކޮމިޓީގެ ފަރާތުން
އެކި ލެވެލްތަކުގައި ޕީ.ސީ.ބީ ބޯޑާއި ޕީ.ސީ.ބީ މެންބަރުންނަށް ދެއްވާ ގައިޑެންސާއި މި މަޢު ލޫމާތާއި ބަދަލުކުރެވޭ އެކި
ކަހަލަ ޚިޔާލުތަކުގެ ތެރެއިން އަޅުގަނޑުމެންގެ މަސައްކަތްތައް އިތުރަށް ފުރިހަމަވެގެންދާތީ ހަމަ އިއްޒަތްތެރި
މުޤައްރިރާއި ނައިބު މުޤައްރި ރު އަދި ޚާއްޞަކޮށް މި ކޮމިޓީގެ އެންމެހައި މެންބަރުންނަށް އަޅުގަނޑު ޝުކުރު
ދަންނަވާލަން. އަދި ހަމަ އެއާއެކުގައި އަޅުގަނޑުމެންނަށް ރައީސުލްޖުމްހޫރިއްޔާގެ އޮފީހުން ވެސް އެކި
މައްސަލަތަކުގައި މި ލިބިލައްވާ އެހީތެރިކަމާއި އަދި އެއްބާރުލުމަށް އަޅުގަނޑުމެން ހަމަ ޝުކުރު ދަންނަވާލަން ޕޮލިސީ
ލެވެލްގެ ބައެއް ބޭފުޅުންނަށް. ދެން ހަމަ އެގޮތަށް މިނިސްޓްރީ އޮފް ފިނޭންސްގެ ޕޮލިސީ ލެވެލްގެ ބައެ އް ބޭފުޅުންނަށް
ވެސް އަޅުގަނޑު ޝުކުރު ދަންނަވާލަން ބޭނުންވޭ އެ ބޭފުޅުންގެ ފަރާތުން ލިބޭ ޑައިރެކްޝަނަށް. ދެން އަޅުގަނޑުމެން
ބޮޑު ޝުކުރެއް ދަންނަވަ އިލާނީ އަޅުގަނޑުމެންގެ ޕްރެޒެންޓޭޝަންގައި ފާހަގަކުރެއްވި ގޮތަށް 4 މެންބަރުންނާ އެއްކޮށް
ބޮޑު ގާނޫނުގެ ތެރެއިން ގާނޫނީ ބޮޑެތި މައްސަލަތައް އުފުލާއިރު ވެސް ވަރަށް ގިނަ ކަންކަމަށް ގާނޫނީ ގޮތުން މި
ކުރެވިގެން ގޮސް، ނަތީޖާތަކެއް ނެރެވޭކަމީ ފައިނޭންޝަލް ފިގަރސްތަކުން ބަލާއިރުގައި، ގަވަރނަންސް
ފިގަރސްތަކުން ބަލާއިރުގައި އަޅުގަނޑުމެންނަށް ހާސިލުވާ ކަމެއް. އަދި ވޭތިވެދިޔަ ތަނުގައި ނުވެ ހުރި ކިތަންމެ
37

ސްޓޭޓް އޯންޑް އެންޓަރޕްރައިޒަސް ކޮމިޓީގެ 10 ވަނަ ބައްދަލުވުން 7 މާރިޗް 2023
ކަމެއް އެބަވޭ. އަޅުގަނޑު ހަމަ ދަންނަވާލަން މިސާލަކަށް ސްޓެލްކޯއަކީ ސީ.އެފް.އޯއެއް އައްޔަނުނުކޮށް ވަރަށް ގިނަ
ތާރީޚެއް އޮތް ކުންފުންޏެއް. އެހެންނަމަވެސް، މި ވަގުތު އަޅުގަނޑު ގަބޫލުކުރަނީ އިއްޔެ ސީ.އެފް.އޯއެއް
އައްޔަނުކުރެވިގެން އެ ދިޔައީ ސްޓެލްކޯއަށް ވެސް. އެހެންވީމާ، މިފަދަ ރަނގަޅު ނިޒާމުތަކެއް ގެނެވި، އެ
ފަންކްޝަންސްތައް ވަރުގަދަކުރެވި، ހަ އިރާކީތައް ވަރުގަދަކުރެވި، ރީސްޓްރަކްޗަރކުރެވި، ކުންފުނިތައް ވެގެން
ދަންޏާމުން އަލުގަނޑު ގަބޫލުކުރަނީ ފަންނީ ގާބިލު ބޭފުޅުން ކުންފުނިތަކުގެ ކީ ޕޮޒިޝަންތަކަށް އައުމަކީ ހަމަ
ކުންފުނިތައް ހިންގުން ހަރުދަނާވެ، އަޅުގަނޑުމެން މި ކުރާ މަސައްކަތްތަކުގައި ލަނޑުދަނޑިތައް ހާސިލުކުރުމަށް
ލިބޭނެ ވަރަށް ބޮޑު ހިތްވަރެކޭ. ވަރަށް ބޮޑު ޝައުޤުވެރިކަމެކޭ. އަޅު ގަނޑު ރައީސަށް ފުރު ޞަތު އަރުވާނަން. ވަރަށް
ބޮޑަށް ޝުކުރިއްޔާ ހުރިހާ ބޭފުޅުން.
ޕްރައިވަޓައިޒޭޝަން އެންޑް ކޯ ޕަރަޓައިޒޭޝަން ގެ ރައީސް، ޢާޞިމް މުޙައްމަދު ވާހަކަދެއްކެވުން:
އާދެ! ދެން އަޅު ގަނޑު ނިންމާލަން ހިފާނަން. އަޅުގަނޑު ވެސް ދެން ޝުކުރު ދަންނަވާލަން ބޭނުންވަނީ ހަމަ
ކޮމިޓީއަށާއި ކޮމިޓީގެ އެންމެހައި މެންބަރުންނަށް އަޅުގަނޑުމެންނާ ގާތުން ތި ކުރައްވާ މަސައްކަތަށް. އަޅުގަނޑުމެން
ވެސް އެދެނީ އަޅުގަނޑުމެން އަދި ކޮންމެ ނަމެއްގައި މުއައްސަސާ އޮތް ކަމުގައި ވިޔަސް މިއީ ރަނގަޅު މަސައްކަތެއް
ދެމެހެއްޓެނިވި ގޮތެއްގައި ކުރެވޭނެ ނިޒާމެއް މިއަށްވުރެ ފުރިހަމަ ގޮތެއްގައި ގާއިމުވެގެން ދިއުން. އެހެންވީމާ، މިހާރު
ހުރި ގޮންޖެހުންތައް އަޅުގަނޑުމެން ފާހަގަކޮށްލީ އަޅުގަނޑުމެންގެ މައްޗަށް ވަކި ނުފޫޒެއް އެހެން އޮވެގެނެއް ނޫން.
އެހެންނަމަވެސް، އެ ކަން ރަނގަޅުކުރެ ވިދާނެ ކަންތައްތަކެއް އެބަ ހުއްޓޭ. އެގޮތަށް އަޅުގަނޑުމެން މި ކަހަލަ
މުއައްސަސާއެއް ހިންގަން ތިބޭ ބައެއް ގެ ހައިސިއްޔަތުން އެކަމަށް އެޑްވޮކޭޓްކޮށް، ވަކާލާތުކޮށް މި ކަން
ރަނގަޅުކުރުމަށް މަސައްކަތް ކުރުމަކީ އަޅުގަނޑުމެން މައްޗަށް ލާޒިމުވާނެ ކަމެއް ކަމަށް އަޅުގަނޑުމެން ގަބޫލުކުރާތީ.
އެހެންވީމާ، އަޅު ގަނޑުމެންގެ ނައިބު ފާހަގަކުރެއްވި ގޮތަށް އަޅުގަނޑުމެންގެ މުޅި ޓީމު މި ކުރައްވާ މަސައްކަތަށް ހަމަ
ވަރަށް ބޮޑަށް ޝުކުރުދަންނަވަން. ދެން އަޅުގަނޑުމެން އިރާދަކުރެއްވިއްޔާ އަޅު ގަނޑުމެން ކުރީގައި އޮތް ހާލަތަށް
ސެކްރެޓޭރިއޭޓް ބިލްޑްކުރެވޭނެކަމުގެ އުއްމީދުގައި މަސައްކަ ތްކުރަމުން މި ގެންދަނީ. މި ކޮމިޓީގެ މެންބަރުންނަށާއި
އަދި އަޅުގަނޑުމެންގެ ސެކްރެޓޭރިއޭޓުގެ ހުރިހާ މެންބަރުންނަށް ވަރަށް ބޮޑަށް ޝުކުރު ދަންނަވަން. ދެން
އަޅުގަނޑުމެން ކިއު އެންޑް އޭ ސުވާލު އޮތިއްޔާ ތި ބޭފުޅުންނަށް އަދި އަޅުގަނޑުމެންގެ މަޢުލޫމާތު، މި ވަގުތު ރިޕޯޓާ
ގުޅިގެން ބޮޑަށް އަމާޒުކުރެ އްވުން އެދެން. އެހެންނަމަވެސް، ލިބެން ހުރި ހުރިހާ މަޢު ލޫމާތެއް އަޅުގަނޑުމެން މި ވަގުތު
އެވެއިލަބަލް އިއްޔާ އަޅުގަނޑު މެން އަރުވާނަން ތި ބޭފުޅުންނަށް. ދެން ވަކި ކަމަކާ ބެހޭ ގޮތުން ޚާއްޞަ ކަމެއް
38

ސްޓޭޓް އޯންޑް އެންޓަރޕްރައިޒަސް ކޮމިޓީގެ 10 ވަނަ ބައްދަލުވުން 7 މާރިޗް 2023
އޮވެއްޖިއްޔާ އަޅުގަނޑު އެދެނީ އަޅު ގަނޑުމެންނަށް ކުޑަ ކޮށް ތައްޔާރުވުމުގެ ފުރުޞަތެއް ދެއްވައިގެން އެހެން
ބައްދަލުވުމެއްގައި އެ ކަން ކުރިއަށް ގެންދަވަން. އެހެންނަމަވެސް، އަޅު ގަނޑުމެން މި ތިބީ އެއްބާރުލުންދޭ ގޮތަށް.
ޝުކުރިއްޔާ.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
އާދެ! ވަރަށް ބޮޑަށް ޝުކުރިއްޔާ. އަޅު ގަނޑަށް ހީވަނީ މިދިޔަ އަހަރުގެ ތި ބޭފުޅުންގެ ރިޕޯޓުން އަޅުގަނޑުމެންނަށް
ވަރަށް ގިނަ މަޢުލޫމާތުތައް ލިބިއްޖެހެން. އަދި ކުރިއަށް މި އަހަރަށް ރާވަވާފައި ހުރި ކަންތައްތައް ވެސް
އަޅުގަނޑުމެންނަށް ވަރަށް ސާފުވެއްޖެ. ދެން ސިވިލް ސަރވިސް އިން އެޕްރޫވްކޮށްފައި އޮތް 21 ޖާގަ އޮތީ.
އެހެންނަމަވެސް، މިހާރު 8 ސްޓާފުން ލިބޭ ގޮތަށް މިނިސްޓްރީން ހުއްދަ ދެއްވާފައި އޮތީ. އެހެންނަމަވެސް، 4
މުވައްޒަފުން ތިއްބަވައިގެން ތި ކުރައްވަމުން ގެންދަވާ މަސައްކަތް އަޅުގަނޑަށް ހީވަނީ މި ރިޕޯޓު ބެއްލެވީމަ
އަޅުގަނޑުމެން ބަލައިގަންނަންޖެހޭނެހެން. އަޅުގަނޑުމެންނަށް ވަރަށް ގިނަފަހަރު އެކިއެކި މައްސަލަތައް ބަލަމުންދާއިރު
ޕީ.ސީ.ބީއާ ދިމާލަށް ފާޑުކިޔޭ. އެހެންނަމަވެސް، ފާޑުކިޔަންޖެހޭނީ ޕީ.ސީ.ބީ ގާނޫނުގައި ވަކި މެންޑޭޓުތަކަކާއި އަދި
މަސައްކަތްކުރައްވާނެ ކަމަށް އަޅުގަނޑުމެން ގަބޫލުކުރާ ކަންތައް. އެހެންނަމަވެސް، އެ ޗެލެންޖަސްތައް
އަޅުގަނޑުމެންނަށް އެބަ މި ކަހަލަ ރިޕޯޓުތަކުން، ޕްރެޒެންޓޭޝަންތަކުން އިތުރަށް އަންޑަރސްޓޭންޑްވޭ އެއީ
ކީއްވެގެންކަން އެ ދަތިތައް ހުރީ، އެ ގޮންޖެހުންތައް ހުރީ. އަޅުގަނޑުމެންނަށް، އަޅު ގަނޑުމެން ކޮމިޓީ މެންބަރުންނަށް
ވެސް އެ ކަން ސާފުވެގެންދާނެ. ދެން އަޅުގަނޑުމެން މިއަދު އާންމުކޮށް އަޅުގަނޑުމެން މި ކޮމިޓީ މެންބަރުން
ތިއްބަވާ ވަރަށްވުރެ ތަންކޮޅެއް ދަށްކޮށް ދިޔައީ. އަޅުގަނޑު ބެލިން އެހެން ދުވަހަށް ރީޝެޑިއުލްކުރެވޭތޯ ވެސް. އެއީ
ވަރަށް މުހިންމު އެހެން ބައްދަލުވުންތައް ވެސް އެކި ކޮމިޓީތަކުގައި މިއަދު ހިނގާ ދުވަހަކަށްވެފައި އަދި ބައެއް
ޕީ.ޕީ.އެމް ބޭފުޅުން އަޅުގަނޑަށް ހީވަނީ މިއަދު ކޯޓުދޮށަށް ދާންޖެހޭ ދުވަހަކަށްވެފައި، އެ ކަހަލަ ކަންތައްތަކާ ހެދި
މިއަދު އަޅުގަނޑުމެންގެ ދަށީ. އެހެންނަމަވެސް، އަޅުގަނޑު މެންގެ މި ޔައުމިއްޔާ ހުރިހާ ބޭފުޅުންނަށް ލިބިލައްވާނެ.
އަދި މީގެ މަޢުލޫމާތު ވެސް އަޅުގަނޑުމެންގެ ޑިސްކަޝަންސް ތެރެއިން ލިބިގެންދާނެ. އަޅުގަނޑު އިއްޒަތްތެރި
މެންބަރުންނަށް ފުރުޞަތު ހުޅުވަން މިކަމާ ގުޅޭ ގޮތުން ސުވާލުކުރުމަށް. އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު އިބްރާހީމް ރަޝީދު.
މާފަންނު މެދު ދާއިރާގެ މެންބަރު އިބްރާހީމް ރަޝީދު ވާހަކަދެއްކެވުން:
39

ސްޓޭޓް އޯންޑް އެންޓަރޕްރައިޒަސް ކޮމިޓީގެ 10 ވަނަ ބައްދަލުވުން 7 މާރިޗް 2023
އާދެ! ޝުކުރިއްޔާ މުޤައްރިރު. ދެން އަޅުގަނޑު މާބޮޑު ސުވާލުތަކެ އް ނެތް. އެހެންނަމަވެސް، މީގައި އިތުރަށް
ސާފުކޮށްލަން ބޭނުންވަނީ މިހާރު ކުންފުނި ހިންގުމާ ގުޅޭގޮތުން ކުންފުނީގެ ވެބްސައިޓް ހާމަކުރަން ސީ.ޖީ ކޯޑުން
ލާޒިމުކުރާ ކަންކަން ހާމަކޮށްފައިވާ މިންވަރު % 28. މި ހުންނާނެތޯ އަޅުގަނޑުމެންނަށް ރައްޔިތުންނަށް ފެންނަ ގޮތަށް
މި ހާމަނުކުރާ ކުންފުނިތައް. މިހާރު ބޯޑު ޑިރެކްޓަރު؛ މީގައި މި އޮތީ މަޢުލޫމާތު ހާމަކުރުން 28% ކުންފުނިތަކުގަ އި.
ދެން ފާހަގަކުރައްވައިފި ވިސް ލްބްލޯވަރ ގާނޫނަށް ޢަމަލުކުރަން ފެށުމާ ގުޅިގެން ވެސް ތިކޮޅުން، ޕީ.ސީ.ބީން އެ
ފުރުޞަތު ހުޅުވާލީމަ ޝަކުވާ ހުށަހަޅުއްވައި އެކި ފަރާތްތަކުން ޝަކުވާތައް ހުށަހަޅަމުން އަންނަ ވާހަކަ. އެ
ފުރުޞަތު ހުޅުވާލައިގެން މި ކަންކަން ހުއްޓެން ވެސް އޮންނާނީ. އެހެންވީމާ، ދެން ތި މަޢުލޫމާތު ދެންމެ ހިއްސާކުރި
އަޅުގަނޑު ވެސް ގަބޫލުކުރަން ވަރަށް ބުރަ މަސައްކަތްތަކެއް އެބަ ހުރި ކުރަ އްވާފައި އިނގޭތޯ. ދެން މީގައި
ބަދަލުގެންނަންޖެހޭ ވަރަށް ގިނަ ކަންކަން ވެސް ފާހަގަކޮށްފި. އެ ކަން ވެސް އަޅުގަނޑުމެން ގަބޫލުކުރަން. މިހާރު
ދެން އަދި އޭގެ އިތުރުން އަޅުގަނޑު އޮޅުންފިލުވާލަން ބޭނުން، ސާފުކޮށްލަން ބޭނުން މިހާރު ލިސްޓެޑް
ކުންފުނުތަކުގައި ، ޕަބްލިކް ލިސްޓެޑް ކުންފުނިތަކުގެ ތެރޭގައި ސީ.އެމް.ޑީ.އޭ އަށް މަތިކޮށްފައި އޮންނަ އެ މީހުންގެ
ކޯޑެއް އޮންނަ ވާހަކަ ތި ފާހަގަކުރެއްވީ. ދެން މި ހުރިހާ އެންމެ ނޭޝަނަލް ވަކި ކޯޑެއްގެ ދަށަށް ގެންދާއިރުގައި
ކިހިނެއްބާއޭ ވާނީ ސީ.އެމް.ޑީ.އޭއަށް އެ ތަން ވަކިގޮތަކަށް މިހާރު ވެސް މީގައި އެންމެ މުހިންމު ބޭނުމަކީ އިނގޭތޯ،
މީގެ އެންމެ އަޅުގަނޑުމެންނަށް މީގެ އެންމެ މުހިންމު އެއް ބޭނުމަކީ ދައުލަތުގެ ރިސޯސްތައް ބޭނުންކުރާއިރުގައި
ރައްޔިތުންނަށް އޭގެ އެކަށީގެންވާ ހިއްސާއެއް ދިނުން. ދެން އެކިއެކި ފޯރަމްތަކުގައި ވެސް އަޅުގަނޑަށް ހީވަނީ ތި
ބޭފުޅުންނަށް ވެސް އެ އަޑުއިވިފައި ހުންނާނީ. މިހާރު ރިސޯޓުތަކާއި އަދި އެހެނިހެން ރިސޯސްތައް ބޭނުންކުރާއިރުގައި
ޕަބްލިކް ހިއްސާވާގޮތަކަށް ކަންކަމެއް ނުހިނގާ އެންމެ އެކަށީގެންވާ ގޮތަށް. ވަރަށް ކުޑަ މިންވަރެއް ހިއްސާވަނީ.
އެހެންވީމާ، ލިސްޓެޑް ކުންފުނިތައް އެ ކެޕިޓަލް މާކެޓް ހަމަ ދުނިޔޭގެ އެހެން ޤައުމުތަކުގައިހެން އޮޕަރޭޓްކުރެވޭނެ
ގޮތަކަށް ހަދާއިރުގައި އަޅުގަނޑަށް ހަމަ ފާހަގަކުރެވޭ އެއީ ވަކިން އޮންނަންޖެހޭ. މިއީ ސަރުކާރުގެ އަނެއްހެން
ދަންނަވާ ކަމަށް ވަންޏާ މިއީ ކުންފުނިތަކެއްގެ ގޮތަކަށް ވެސް ނޫން މި ހިންގަނީ ދެންމެވެސް ތި ފާހަގަކުރެއްވިހެން.
އެއީ އެއިރެއްގައި އޮންނަ ސަރުކާރު ބަދަލުވީމަ ބޯޑު ވެސް ބަދަލުވެ ސިޔާސީ ބަޔަކު އަންނަނީ. އައިސް އެ މީހުން
ވޯޓު ހޯދަންވެގެން މިތަނަށް ވަންނަނީ، ވައްދާފައި މި ތިބެނީ. ކުރީގެ ސަރުކާރުން އެ ކަން ނުކޮށް އޮތީމަ
މިހާހިސާބަށް ފުރަތަމަފަހަރަށް އަޅުގަނޑަށް މި ފާހަގަކުރެވުނީ ކިރިޔާ ވެސް ޕީ.ސީ.ބީން ކުޑަކުޑަ ކަމެއް ވެސް، ކުޑަ
މިންވަރެއްގެ މި ދައުލަތުގައި ކުންފުނިތައް ހިންގަން ފެށިފަހުން ކަމެއް ކުރަން، އަޅުގަނޑަށް ފާހަގަކުރެވޭ.
ކޮންމެވެސް ވަރަކަށް އެބަ ކަމެއް ކުރޭ. އޭގެތެރޭގައި ފިނޭންސް މިނިސްޓްރީގެ ވެސް އަދިވެސް ބައިވަރު
40

ސްޓޭޓް އޯންޑް އެންޓަރޕްރައިޒަސް ކޮމިޓީގެ 10 ވަނަ ބައްދަލުވުން 7 މާރިޗް 2023
ގޮންޖެހުންތަކެއް ވެސް އެބަހުރި ތި ބޭފުޅުން. އެހެންވީމާ، ކުރިއަށް އޮތްތާނގައި ސީ.އެމް.ޑީ.އޭގެ ގާނޫނު، ކޯޑާއި ތި
ބޭފުޅުންގެ މި ސަރުކާރުގެ މި ކަންތައްތަކާއި މި އެއްކޮށްލީމަ ކިހިނެއްބާއޭ ވާނީ؟ އެ ސުވާލު އުފެދޭ އަޅުގަނޑަށް.
ކިހިނެއްބާއޭ؟ އެކަހަލަ ދިރާސާއެއް ހައްދަވާފައިތޯ؟ ބޭރު ޤައުމުތަކުގައި އެ ކަންކަން ކިހިނެއްތޯއޭ ގެންދަނީ؟ މިހާރު
ސްޓޮކް މާކެޓު ދުނިޔޭގެ، ނިއުޔޯކްއޭ ބުނީމަ އެމެރިކާ. ސްޓޮކް މާކެޓުގައި ލިސްޓެޑް ކުންފުނިތައް އަޅުގަނޑުމެންނަށް
އެބަ ފެނޭ.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ސުވާލު.
މާފަންނު މެދު ދާއިރާގެ މެންބަރު އިބްރާހީމް ރަޝީދު ވާހަކަދެއްކެވުން:
ސާފުކޮށްލަން ކުޑަކޮށް ތިލަކޮށްލަނީ. މިއީ ތިލަކޮށްލީމަ...
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
އެ ބޭފުޅުންނަށް ސާފުވާނެ. އަޅުގަނޑަށް ވެސް ސާފުވެއްޖެ އިބްރާހީމް ރަޝީދު.
މާފަންނު މެދު ދާއިރާގެ މެންބަރު އިބްރާހީމް ރަޝީދު ވާހަކަދެއްކެވުން:
އިނގޭތޯ. އެ ހިސާބުގައި އޮތް ޕަބްލިކަށް ލިސްޓްކުރީމަ އެބަ ހިއްސާގެ ބާޒާރު އުފެދޭ. ހަމަ ގާނޫނުތަކަށް ވެސް
އެބަހުރި އަޅުގަނޑުމެން މަތިކޮށްފައި އެ ކަން ކުރަންވެގެން އިނގޭތޯ ވަރަށްފަހުން. އެއީ މާލީ ސެކިއުރިޓީއާ ބެހޭ
ގާނޫނު އަދި ތަންފީޒެއްނުކުރޭ. އެ ތަންފީޒުކުރީމަ އިތުރަށް މީގައި ފުޅާވެގެންދާނެ ވިޔަފާރި މާލީ ނިޒާމުގެ ތެރެއިން.
އެހެންވީމާ، އެއީ މަސްހުނިވެގެންގޮއްސިއްޔާ ކިހިނެއްބާއޭ، ފުށުއަރާނެ ބައިވަރު ކަންތައް ހުންނާނެ. އެކަމަށް
ދިރާސާއެއް ހައްދަވާފައިތޯއޭ އެ ކަން ނިންމަވާފައި ތި އޮތީ؟
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
އާދެ! ރައީސް.
41

ސްޓޭޓް އޯންޑް އެންޓަރޕްރައިޒަސް ކޮމިޓީގެ 10 ވަނަ ބައްދަލުވުން 7 މާރިޗް 2023
ޕްރައިވަޓައިޒޭޝަން އެންޑް ކޯ ޕަރަޓައިޒޭޝަން ގެ ރައީސް، ޢާޞިމް މުޙައްމަދު ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު. ދެން އަޅުގަނޑު ހަމަ ޖުމުލަ ޚުލާސާކޮށްލާފައި މި ބޭފުޅުން ވެސް މިއަށް
ކޮންޓްރިބިއުޓްކޮށްލައްވާނެ އި ނގޭތޯ. އަޅުގަނޑަށް ފާހަގަވޭ 3 ބައެއް ތި ބޭފުޅާގެ ސުވާލުގައި . މަޢުލޫމާތު
އާންމުންނަށް ހިއްސާކުރުމުގެ ވާހަކަ އަޅުގަނޑުމެން ގަވަރނަންސް އެތީގައި އެހާ ޕުއަރކޮށް އެ އަންނަނީ
ކީއް ވެގެންތޯ. އަޅުގަނޑުމެން ގަވަރނަންސް ކޯޑުގައި އެ ލާޒިމްކުރޭ ޓްރާންސްޕޭރެންސީ ހާމަކަންބޮޑުގޮތެގައި ހިންގުން
މިއީ ހަމަ ދައުލަތުގެ، ސަރުކާރުގެ ސެޕްގައި ވެސް ހިމެނޭ ކަންތައްތައް. ކަންކަން ހާމަކަންބޮޑުކޮށް ހިންގުން.
އެހެންވީމާ، އަޅުގަނޑުމެން ކޯޑުގައި މިކަންކަން މި އޮންނަނީ ވަރަށް ފުޅާކޮށް އިނގޭތޯ. ބައެއް ބޭފުޅުންނަށް
އެސް.އޯ.އީސްތަކަށް މިވާގޮތަކީ މިހާތަނަށް އޮތް ކަލްޗަރއަކީ މިނިމަމް ފައިނޭންޝަލް ރިޕޯޓު އޭ.ޖީ.އެމްއަށް
ހުށަހެޅިފައި އެހުރީ ރިޕޯޓު ތައްޔާރުވެފައި އިނގޭތޯ. އޮޑިޓަށް ރިޕޯޓު ހުށަހަޅާލީމަ. އެ ހިސާބުގައި މި ކަލްޗަރ
ހިނގަމުން އަންނަތާ ދުވަސްގަނޑެއް ވެއްޖެ. ދެން ކީއްވެގެންތޯ ރަނގަޅު އޮޑިޓް ރިޕޯޓެއް، ރަނގަޅު އެނުއަލް
ރިޕޯޓެއް، ޑިރެކްޓަރސް ރިޕޯޓު، ގަވަރނަންސް ރިޕޯޓު، ސަސްޓެއިނަބިލިޓީ ރިޕޯޓު މީގައި ބައިބައިގެ ގޮތުގައި
އަޅުގަނޑުމެން ކޯޑު ބަޔާންކުރާ ގޮތަށް ތައްޔާރުނު ކުރަނީ. އަދި ތައްޔާރުކުރުމަކުން ނުނިމޭ އެހިސާބަކުން.
ތައްޔާރުކޮށްފައި އާންމުންނަށް އޭތި އެކްސެސިބަލް ގޮތެއްގައި ކޯޑުގައި މި ބަޔާންކުރަނީ އެ ބޭފުޅުންގެ ވެބްސައިޓުގައި
ނުވަތަ ކޮންމެވެސް އެހެން މީޑިޔަމެއް އެވެއިލަބަލް ވާން. ދެން ކަން ހިނގާގޮތަކީ އޭ.ޖީ.އެމްގެ ކޮންމެވެސް ހާޑް
ކޮޕީއެއް، ސޮފްޓް ކޮޕީއެއް އެ ބޭފުޅުން ހިއްސާދާރު އިންނަނީ ރަނގަޅަށްވިއްޔާ ސަރުކާރު އެކަނިތާ. ހިއްސާކޮށްލީމަ
އެހިސާބުން އެ ނިމެނީ. އެއެއް ނޫން ދެއްތޯ މި ހާމަކަންބޮޑުކޮށް މި ކަން ކުރަން ބޭނުންވާ ގޮތަކީ. ދެން ބައެއް
ކުންފުނިތައް އަޅުގަނޑަށް ހީވަ ނީ ދެން ތިހާ ބޮޑުކޮށް ހިންގޭހާ ފަންޑްސްއެއް ނެތޭ. އެކަމަކު ވަން ވުޑް އެސިއުމް
ރަނގަޅު ފަންޑެޑް ކުންފުނިތައް ރަނގަޅަށޭ ހިން ގާނީ. އެމް.އޭ.ސީ.އެލްގައި ފައިސާ މަދުވެގެންތޯ މި ކަން ނުކުރަނީ؟
މިހާހިސާބަށް އަޅުގަނޑުމެން ގަވަރނަންސް ރިވިޔުއިރުގައި އެމް.އޭ.ސީ.އެލްގެ އެނުއަލް ރިޕޯޓެއް ނެތޭ އެ ބޭފުޅުންގެ
އެބްސައިޓަށް ލާފައެއް. މި ކަން ވެސް މި ރިއަލައިޒްވަނީ އަޅުގަނޑުމެން ބުނީމަ. މިއީ ހަމަ ޕްރޮފެޝަނަލް ހިންގަން
ތިބި މީހުން ކަމަށް. އެކަމަކު ދެން އެތާ އެބަހުރި އަދި ބައިވަރު ޗެލެންޖަރސް އިނގޭތޯ. ދެން އެތަން ވެއްޖެއްޔާ
ތަންކޮޅެއް އުނދަގޫވާނެ. ދެން ސީ.އެމް.ޑީ.އޭ ލިސްޓެޑް ރޫލްސްގައި މި ކޮންސަރން ރެއިޒްކުރެއްވީ ވެސް އެ
ބޭފުޅުން އިނގޭތޯ. އެ ބޭފުޅުން މި ކުރައްވާ ކަމަކީ ލިސްޓިންގ ރޯލްސްގެ ތެރެއިން މި ޑިސްކްލޯޒަރ ހާމަކުރަންޖެހޭ
މިންވަރެއް މި ހާމަކުރަނީ. އަޅުގަނޑުމެން މި ހިންގާ މޮނިޓަރިންގ އިވެލުއޭޝަން އަޅުގަނޑުމެން މި ހިންގާ ގޮތަކަށް
ނުހިންގާ. އެހެންވީމާ، އެ ބައި ކޮންބައެއްތޯ ބަލަންވީ. އެއީ އަޅުގަނޑުމެން ދެބައިމީހުން ވާހަކަދެކެވޭ ކަމެއް. ދެން
42

ސްޓޭޓް އޯންޑް އެންޓަރޕްރައިޒަސް ކޮމިޓީގެ 10 ވަނަ ބައްދަލުވުން 7 މާރިޗް 2023
ކޯޕަރޭޓަށް ކޯޑެއް ހާމަނައިޒު ކުރުމުގެ ވާހަކަ އެއީ އެ ބޭފުޅުންގެ އިނީޝިއޭޓިވްގެ ތެރެއިން އަޅުގަނޑުމެން ލީޑުކުރަމުން
މިހާރު ދާ ކަމެއް. އެމް.އެމް.އޭ ވެސް މިއަށް އޮންބޯޑުކުރިން. ދެން ތިން ވައްތަރެއްގެ ތިން ބަޔަކު ތިން ގޮތަކަށް
ގެންގުޅުނީމަ މި އަންނަ ޗެލެންޖަސްގެ އުނދަގޫތަކެއް ހުރީމަ އެބަހުރި ޖުރިސްޑިކްޝަން ބައެއް ރަށްރަށް ހަމަ
ސިންގަލް ކޯޑެއް ހިންގާ ބޮޑެތި ކުރިއަރާފައިވާ ޤައުމުތަކުގައި އީ.ސީ. ޑީ ތަންތަން، ޔޫ.ކޭ ތަންތަން. އެހެންވީމާ،
ސިންގަލް ކޯޑެއްގައި މި ޕްރޮވިޝަންސް އެކި މުއަ އްސަސާތަކަށް އެކި ސެކްޓަރތަކަށް ދެވިދާނެ ކަމަށް އަޅުގަނޑުމެން
އިނީޝިއަލީ މި ގަބޫލުކުރަނީ. އެހެންވީމާ، ވަރަށް އިންފަންޓް މަޝްވަރާތަކެއް އަދި މި އޮތީ އަޅުގަނޑުމެން
ތިންބައިމީހުން ޓެކްނިކަލް ކޮމިޓީ ހަދައިގެން މީގައި ހުރި ޗެލަންޖަސްތައް އައިޑެންޓިފައިކޮށްގެން، ދެން އަޅުގަނޑުމެން
އެކިއެކި ސްޓޭކްހޯލްޑަރުންނާ އަދި އެޕްރޯޗުކުރާނީ ދެއްތޯ. މީގެ ލީގަލީ ބެލެނިވެރި ފަރާތަކީ ކޮބައި ކަމެއް ވެސް އަދި
އެބަ އެސްޓަބްލިޝްކުރަންޖެހޭ. އެހެންވީމާ، މަސައްކަތަކީ ވަރަށް ކުރީގައި ހުރި އެއްޗެހި. އެކަމަކު ނުވާނެ ކަމެއް
ކަމަށް އަޅުގަނޑުމެންގެ ޓެކްނިކަލް ކޮމިޓީއަކަށް ފާހަގައެއްނުވޭ. އެއީ އެހެން ތަންތަނުގައި ވެސް އެބަ ހުއްޓޭ. މީގައި
ބޭނުންވަނީ ފައިނޭންޝަލް އިންސްޓިޓިއުޝަން ދޭނެ ޕްރޮވިޝަންސް ވަކިން އެ ކޯޑުގައި ބަޔާންކުރަން. ލިސްޓެޑް
ކުންފުނިތަކަށް ދޭނެ ޕްރޮވިޝަންތައް ވަކިން އޭގައި ބަޔާންކުރުން. އެކަމަކު ސިންގަލް ޑޮކިއުމަންޓަކުން މި ބުނާހެން.
ދެން އަޅުގަނޑުމެން ނިންމަންވީ މި ކޮމްޕްލައިން އެކްސްޕްލެއިންޑް ޑޮކިއުމަންޓެއްތޯ، މިއީ ރޫލް ބޭސްޑް އެއްޗެއްތޯ.
އެމް.އެމް.އޭގެ ގަވަރނަންސް ކޯޑު ޕަރފޯމްކުރަނީ ކީއްވެގެންތޯ ރަނގަޅަށް. ބި ކޯޒް އިޓް އިޒް ރޫލް ބޭސްޑް.
ޕަރފޯމްނުކުރަންޏާމު ޕެނަލްޓީ އޮންނާނެ. ފަންސަވީސް ހާހަށް، ތިރީސް ހާހަށް މި ފަހަރު އަރާނެ އިނގޭތޯ.
އަޅުގަނޑުމެން ދެން މި ކުރަނީ، އާދޭސްކުރަނީ ދެން މި ކަން ކޮށްލަންވީ ނޫންތޯއޭ މި ފަހަރު ނުވެއްޖެއްޔާ ދެން
އަންނަ ފަހަރަކުން. އެއީތޯއޭ މި ކަން ދާންވީ ގޮތަކީ އިންޑެފިނެޓްލީ؟ އެހެންވީމާ، އެ ޑިސްކަޝަންސް އެބަ ހިނގާ.
އެއީ ދެން ހަމަ ކުރު ގޮތެއްގައި ތި ބޭފުޅާ އެއްޗެއް އެޑްކޮށްލަން ބޭނުންފުޅިއްޔާ އެޑްކޮށްލައްވާ. އަރް ޝީ ވެސް
ގަވަރނަންސް ސައިޑުގައި ފުންނާބު އުސް ބޭފުޅެއް އިނގޭތޯ.
ޕްރައިވަޓައިޒޭޝަން އެންޑް ކޯޕަރަޓައިޒޭޝަން ބޯޑުގެ ނައިބު ރައީސް މުޙައްމަދު ފިރާޟް ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ ރައީސް އިނގޭތޯ. ދެންމެ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު ފާހަގަކުރެއްވި ގޮތަށް އަޅުގަނޑުމެން މިހާރު މި ވަނީ
ހަމަ ދުނިޔޭގެ އެކި ޤައުމުތަކުގައި މި ކަން ކުރެވުނު ގޮތްތައް ބަލައި ދިރާސާތަކެއް ހެދިފަ. ސީ.އެމް.ޑީގެ
ތައްޔާރުކޮށްފައި އޮތް ޕޭޕަރެ އް ވެސް އެބަ އޮތް. ޕީ.ސީ.ބީން އަޅުގަނޑުމެން ވެސް ތައްޔާރުކުރަމުންދާ ޕޭޕަރެއް ވެސް
އެބަ އޮތް އެއީ ބޯޑަށް ހުށަހެޅުމަށް ޓަކައި ޓެކްނިކަލް ކޮމިޓީގެ ލަފާ އައީމަ. ދެން މީގައި ޖުމުލަ މައިގަނޑު އެއްޗަކީ
43

ސްޓޭޓް އޯންޑް އެންޓަރޕްރައިޒަސް ކޮމިޓީގެ 10 ވަނަ ބައްދަލުވުން 7 މާރިޗް 2023
ރައީސް އެ ފާހަގަކުރެއްވި ގޮތަށް އެއްގޮތް، ގިނައީ އެއްގޮތް ކަންކަމޭ. އެހެންވީމާ، އެއްގޮތް ކަންކަން އެއް
ޗެޕްޓަރއެއްގެ ތެރެއިން އަންނާނޭ. ދެން އެ ކޯޑުގެ ، ސީ.ޖީ ކޯޑުގެ. ދެން ސްޕެ ޝަލް ޕްރޮވިޝަންސްއާއި
ފައިނޭންޝަލް އިންސްޓިޓިއުޝަންސްތައް އެމް.އެމް.އޭ އިން ބަލަހައްޓާތީވެ އެ ބޭފުޅުން ހުންނާނެ ވަރަށް ސްޓްރިކްޓް
ރިޖިޑް ޕްރޮވިޝަންސްތަކެއް. އެހެންވީމާ، އެ އެއްޗެހިތައް އަންނާނެ ސްޕެޝަލް ޕޮރިވިޝަންސްތަކުގެ ތެރެއިން
އެމް.އެމް.އޭއާ ގުޅިގެންނޭ ރިފަރެންސް ޓު އެ ބޭފުޅުންގެ ގާނޫނާއި ގަވާއިދުގެ ތެރެއަށް. ދެން އެ ބޭފުޅުންގެ ތެރޭގައި
ވެސް އެބަ ހުރި މިހާރު ވަރަށް ގިނަ ކަންކަން ޙައްލުކުރަންޖެހޭ ކަންކަން ވެސް. ގެޕްތަ އް ހުރި ކަންކަން ވެސް.
އަޅުގަނޑުމެން ވަރަށް ފަހުން އެމް.އެމް.އޭއާ ބޭއްވި ބައްދަލުވުމެއްގައި ވެސް އަޅުގަނޑުމެން ދެންނެވިން ފިޓް އެންޑް
ޕްރޮޕަރ ހަދާއިރު މުޅި ބޯޑު އެއްކޮށް ބަދަލުވެއްޖެއްޔާ މިހާރު އޮންނަ ގޮތަކުން ފިޓް އެންޑް ޕްރޮޕަރއެއް ނުހެދެއޭ. އެ
ބޭފުޅުން ވިދާޅުވި ދެން އެހެންވީމާ، ޖެހޭނީ ގާނޫނަށް ބަދަލު ގެނެސްގެން މިކަންކަން ސީ.ޖީ ކޯޑުން ރަނގަޅުކުރާށޭ.
އެހެންވީމާ، ގެޕްސްތައް އައިޑެންޓިފައި އެބަވޭ. އެހެންވީމާ، ޖުމުލަ އަމާޒަކީ؛ ދެން ޤައުމެއް ޤައުމެއް ގޮތުގައި
އޮންނައިރުގައި އޭގެ ޔުނިޓީއަށް ބެލިޔަސް، އޭގެ އިމްޕްލިމަންޓޭޝަން ލެވެލްއަށް ބެލިޔަސް، ހާމަނީއަށް ބެލިޔަސް،
މުހިންމޭ ސީ.ޖީ ކޯޑު މޯލްޑިވްސް ކިޔާފައި ސީ.ޖީ ކޯޑެއް ގެނައުން އެއީ ސަރުކާރުގެ ، ދައުލަތުގެ އެއްޗެއް ގޮތަށް.
އޭރުން އަޅުގަނޑުމެންނަށް ޖުމުލަ ގޮތެއްގައި މި ކުރެވޭ މަސައްކަތުގެ ފެންވަރު ރަނގަޅުވެ، ހަރުދަނާކަމާ އެކުގައި
ކޮހިސިވްގޮތަކަށް މި މަސައްކަތްތައް ކުރިއަށްގެންދެވޭނެ ކަމަށް ފެނޭ. ދެން މިކަމަށް ހަމަ ސީ.އެމް.ޑީގެ ބޭފުޅުން،
އެމް.އެމް.އޭގެ ބޭފުޅުން ހަމަ ވަރަށް ވަގުތު ދެއްވާ، ހަމަ އެއްބާރުލުން ދެއްވައިގެން ހަމަ ދެ ބޭފުޅުން ވެސް
މަސައްކަތްކޮށްދެއްވާ މި ކަން އެލައިންކުރުމަށް ޓަކައި. އެހެންވީމާ، ޝުކުރިއްޔާ. ދެން އަރްޝީ އެއްޗެކޭ ވިދާޅުވާނެ
ގަވަރނަންސްއަށް.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
އާދެ! ޖަވާބުތައް ވަރަށް ކުރުކޮށް ގެންދަވާ. ވަރަށް، ޕްރެޒެންޓޭޝަން ވަރަށް ތަފުސީލުކޮށް ދިޔައީ. އެއްކަލަ...
ޕްރައިވަޓައިޒޭޝަން އެންޑް ކޯޕަރަޓައިޒޭޝަންގެ އެސިސްޓަންޓް ފައިނޭންޝަލް އެނަލިސްޓް އާމިނަތު އަރްޝީ
ވާހަކަދެއްކެވުން:
އާދެ! އަޅުގަނޑު އެ އްކަލަ ޑޮކިއުމަންޓްސްގެ އިންފޮމޭޝަންސްތައް ލިބެން ހުންނާނެތޯ ދެއްތޯ މި ޑޭޓާތައް. އާންމު
އުސޫލުން ގަވަރނަންސް ރިޕޯޓު ޕަބްލިޝްކޮށްގައި އޭގެ ފަހުން މަޖިލީހަށް މި ހުށަހަޅާ، ތަންތަނަށް ހުށަހަޅާ
44

ސްޓޭޓް އޯންޑް އެންޓަރޕްރައިޒަސް ކޮމިޓީގެ 10 ވަނަ ބައްދަލުވުން 7 މާރިޗް 2023
އަޅުގަނޑުމެން އެނުއަލް ރިޕޯޓު ތައްޔާރުކުރަނީ. އެކަމަކު އަޅުގަނޑު ކުރިން ފާހަގަކޮށްލިހެން އަޅުގަނޑު ޖޮއިންކުރީ
ވެސް އަހަރު ނިމެން އުޅެނިކޮށް. އެ އިންފޮމޭޝަންސްތައް ލިބުނީ، އެއްކޮށް ކްލިއަރކޮށް ނިމުނީ ފެބުރުވަރީ ފަސްޓު
ސެކަންޑް ވީކާ ހިސާބަށް. އެހެންވީމާ، އަޅުގަނޑުމެން ވަރަށް ރަޝްކޮށް އަޅުގަނޑުމެންގެ އެނުއަލް ރިޕޯޓުގައި
ހިމެނިން. އެހެންނަމަވެސް، މިހާރު ފައިނަލް ރިޕޯޓު ތައްޔާރުކޮށް، ޑްރާފްޓް ޕްރޮސެސް ހަމަ އޯލްމޮސްޓް ނިމިފައި
އިނީ. އަޅުގަނޑަށް ގަބޫލުކުރެ ވެނީ މި މަންތު ނިމުމުގެ ކުރިން އަޅުގަނޑުމެންގެ ފައިނަލް ހުރިހާ ކުންފުނިތައް
ވަކި ވަކިން ހުރި ލެވަލް އެނގޭ ގޮތަށް ގްރާފްތަކާ އެ އްކޮށް އަޅުގަނޑުމެންގެ ގަވަރނަންސް ރިޕޯޓެއްގެ ގޮތުގައި
އަޅުގަނޑުމެން ޕަބްލިޝްކުރާނަން އޭތި. އޭރުން ހުރިހާ ބޭފުޅުންނަށް ވެސް އޭގެ މަޢުލޫމާތުތައް ފެންނަން ހުންނަ
ގޮތަށް.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
އާދެ! އިއްޒަތްތެރި މެންބަރުން ފާހަގަކުރެއްވި އެއްކަލަ ކުންފުނިތަކުގެ ޓްރާންސްޕޭރަންޓް މަޢުލޫމާތު އާންމުންނަށް
ފެންނަވަރު. ދެން އޭރު ކުރީގައި ޕްރެޒެންޓޭޝަން ދެއްވަމުން ވިދާޅުވި، އާންމުކޮށް ވެބްސައިޓުގައި ކުންފުނި ހިންގާ
ގަވާއިދު އަދި އެނުއަލް ރިޕޯޓު އެއީ ފައިނޭންޝަލް ރިޕޯޓުތައް ވެސް އޭ ގެތެރޭގައި ހިމެނޭނެ. އަދި ކުންފުނީގެ ބަޖެޓާއި
އެނުއަލް ރިޕޯޓުގެ ބައެއް މަޢުލޫމާތު ވަކިވަކިން އެނގޭ ގޮތަށް. މިއީ އަޅުގަނޑުމެން ވެސް މިދިޔަ އަހަރު ވެސް ބައެއް
މަސައްކަތްކުރިއިރު ވެސް ބައެއް ކުންފުނިތަކުގައި ބަޖެޓުގައި ހުންނަ ބައެއް މަޢުލޫމާތު ހޯދަން އުޅެގެން ވެސް ނުހުރޭ
ފެންނާކަށެއް. އެއީ މިސާލަކަށް ކުންފުންނެއްގެ ބަޖެޓަކީ ކޮބައިތޯ ބަލާލަން ބޭނުން ވިޔަސް ވެސް ނީދޭ ލިބޭކަށެއް. އެ
ތަނަށް ލިޔެގެން ވެސް ގިނަފަހަރު ބައެއް ތަންތަނަކުން ނުއެއް ލިބޭ. ޚަރަދުކުރަނީ ބަޖެޓާ އެއްގޮތަށްތޯ ބަލަން
ބޭނުންވިޔަކަސް ނުއެއް ލިބޭ. އޮޑިޓަރ ޖެނެރަލްގެ ބައެ އް ވާހަކަތަކުން ވެސް އަޅުގަނޑުމެންނަށް ވެސް އެބަ ފާހަގަވޭ
އެ ބަޖެޓު ފާސްކޮށްފައި ވެސް ނޯންނަކަން ބައެއް ކުންފުނިތަކުގައި. އާދެ! ދެންމެ ވިދާޅުވެއްޖެ ތި ބޭފުޅުންގެ
ކޮމްޕައިލްކޮށްފައި ވެބްސައިޓުގައި އެ ކުންފުނިތަކުން ވަކިވަކި ން ޝާއިޢުކުރާނެ ވާހަކަ. ހަމަ ސީދާ ވަކި ސުވާލެއް
އޮތިއްޔާމު.
މާފަންނު މެދު ދާއިރާގެ މެންބަރު އިބްރާހީމް ރަޝީދު ވާހަކަދެއްކެވުން:
މިހާރު ސީ.އެމް.ޑީ.އޭ އިނގޭތޯ. މިސާލަކަށް ތި ބޭފުޅުން އަދި އެއް ތި ބޭފުޅުންގެ ވިސްނުމެއް އަޅުގަނޑަށް ހަމަ އޭރަށް
އެއްޗެއް މީގައި ސާފު ވާނީ. މިހާރު ދިވެހިރާއްޖޭގައި ސިޔާސީ އޮނިގަނޑު، ޕޮލިޓިކަލް ސިސްޓަމް އޮންނަ ގޮތުން
45

ސްޓޭޓް އޯންޑް އެންޓަރޕްރައިޒަސް ކޮމިޓީގެ 10 ވަނަ ބައްދަލުވުން 7 މާރިޗް 2023
ގަވަރމަންޓް، ފައިވް އިޔަރސް ގަވަރމަންޓެއް މި އޮންނަނީ އިނގޭތޯ. އެހެންވީމާ، އެ ގަވަރމަންޓް ތެރެއަށް
މޯލްޑިވްސް ކިޔާފައި އަދި ވަކި ން ކޯޑެއް ގެންނައިރުގައި ސްޓޭޓް، ދައުލަތް ހިންގަނީ ވަކިން. ދައުލަތް ދެމިގެންދާނެ.
ދައުލަތުގެ މުވައްޒަފުންނަކީ ދާއިމީ މުވައްޒަފުން. އެހެންނަމަވެސް، ސިޔާސީ ބަޔަކު މި އަންނަނީ ފަސް
އަހަރުދުވަހަށް. އަންނައިރުގައި ގަވަރމަންޓް ބޮޑީއެއް ގޮތަށް، ދެންމެ ވެސް ފާހަގަކުރެއްވި ސަރުކާރާ އި ދައުލަތް
ދެއްތޯ. ސަރުކާރާއި ދައުލަތަކީ ދުނިޔޭގެ އެހެން ޤައުމުތަކުގައި ވަކިން ހިންގާ ދެ ތަން. އެކަމަކު ސަރުކާރާއި ދައުލަތް
އެއްކޮށްލީމަ މިވާ ގޮތަކީ ބަދަލުވާއިރުގައި މުޅި ސިސްޓަމް އޭގެ ތެރޭގައި މަސްހުނިވެ ގޮތްގޮތްވޭ. ޓާމްސްތައް ވެސް
ތަފާތުވާނެ. 6 އިއަރސް ނުވަތަ 4 އިއަރސް. މިސާލަކަށް ފަސް އަހަރުގެ ދުވަހެއްގައި އޮންނާނެ އެފަދަ ބޮޑީތަކަށް
ހަ އަހަރުދުވަހުގެ މުއްދަތަކަށް މީހުން އައްޔަންކުރަން...
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު ސީދާ ސުވާލުކުރައްވާ.
މާފަންނު މެދު ދާއިރާގެ މެންބަރު އިބްރާހީމް ރަޝީދު ވާހަކަދެއްކެވުން:
އިނގޭތޯ. އެހެންވީމާ، އެ ސިސްޓަމް ޗޭންޖުކުރާއިރުގައި ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސިޔާސީ ޕޮލިޓިކަލް ސިސްޓަމަށް ތި ބޭފުޅުން
ވިސްނުމެއް ބަހައްޓައިގެންތޯ އެ ވިސްނުން ތި ގެންގުޅުއްވަނީ؟
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
އާދެ! ސުވާލު ސާފުވެއްޖެ.
ޕްރައިވަޓައިޒޭޝަން އެންޑް ކޯ ޕަރަޓައިޒޭޝަން ގެ ރައީސް، ޢާޞިމް މުޙައްމަދު ވާހަކަދެއްކެވުން:
އާދެ! ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު. އާދެ! އަޅުގަނޑުމެންނަށް އަސްލު ޙަޤީޤަތުގައި މި މަސައްކަތްކުރުމުގައި އެ
ފަންޑަމެންޓަލް އެއް ގޮންޖެހުމަކީ ތި ވިދާޅުވާ ގޮތަށް ގަވަރމަންޓް ޗޭންޖުވާ ޗޭންޖުވުމުގައި މި ސިޔާސަތުތައް ،
ކުންފުންޏާ ގުޅޭ ސިޔާސަތުތައް ބަދަލުވެގެން އަންނައިރުގައި މި އެއްޗެހިތައް މަސްހުނިވާ މަސްހުނިވުން. އަސްލު
އަޅުގަނޑުމެންގެ މި ވިސްނުމަކީ މި ރެކޮމަންޑޭޝަންތަކުގައި ވެސް އެ ހުރީ ވެސް މުޅި ހޯލް އޮފް ގަވަރމަންޓާއި
މުޅި ސިޔާސީ ލީޑަރޝިޕުން ވެސް ވިސްނުމަށް އެބަޖެހޭ ބަދަލެއް ގެންނަން. ޕެރެޑައިމް ޝިފްޓެއް. މި ދަންނަވާ
46

ސްޓޭޓް އޯންޑް އެންޓަރޕްރައިޒަސް ކޮމިޓީގެ 10 ވަނަ ބައްދަލުވުން 7 މާރިޗް 2023
ގޮތަށް މުޅި އެސް.އޯ.އީސްތަކަކީ އެ ޕޮލިޓިކަލް އެކްސްޓެންޝަނެއް ނޫން ގޮތަށް ވިސްނުން އޯވަރ ޓައިމް ނަމަވެސް
ގެނެސްގެން ޕްރޮފެޝަނަލް މެނޭޖުމަންޓުތަކެއް މި ތަނަށް ގެނެސްގެންނޭ ޙަޤީޤަތުގައި އަޅުގަނޑުމެން މި އެދޭ ނަތީޖާ
ނެރެވޭނީ. އެ ހިސާބަށް ދާން ދުވަސްކޮޅެއް ނަގައިފާނެ އިނގޭތޯ. ދެން ތި ވިދާޅުވާ ގޮތަށް މިހާރުގެ ވިސްނުމަކީ ހަމަ
ގަވަރމަންޓުގެ އެކްސްޓެންޝަނެއްގެ ގޮތަށް ޕޮލިސީސް. އެކަމަކު ސަސްޓެއިނަބަލް ގޮތެއްގައި އެސް.އޯ.އީސްތައް
އޯ.އީ.ސީ.ޑީ ތަންތަނުން ގާއިމުކުރާއިރު އެސް.އޯ.އީސްތަކަށް މެންޑޭޓު ދީފައި، އެ މެންޑޭޓު އެކައުންޓަބަލްކުރެވޭނެ
ގޮތްތައް ހުރެފައި ޗޭންޖުނުކުރެވޭނެ އޯނަރޝިޕް ޕޮލިސީސްތައް އެ ހުންނަނީ އިންސްޓިޓިއުޓްކޮށްފަ. އެ މަގަށް
ކަންނޭނގެ އަސްލު ދާންވީ. ދެން އެހެންނަމަވެސް، ތި ވިދާޅުވި ކޮންސަރންގައި އަޅުގަނޑުމެން މިހާރުގެ ޕޮލިޓިކަލް
ރިއަލިޓީ ތެރެއިން މި މަސައްކަތްކުރެވޭނީ. ކުރާނީ ވެސް. އެއީ އި ވެންޗުއަލީ އަޅުގަނޑުމެން ވަކި ހިސާބަކަށް
މަސައްކަތްކޮށްފައި ސްޓޭކްހޯލްޑަރ އިންޕުޓް ނަގަންޖެހޭނެ. ނަގައިގެން ކުރާއިރުގައި ދެން ކޮންމެވެސް ކަހަލަ ތި
ވިސްނުން އަންނާނެ ދެއްތޯ އޭ ގެ ތެރެއަށް. އެހެންވީމާ، އެ ރިއަލިޓީ ތެރެއަށް މި ވަގުތު ކުރެވޭނީ. އެއީ ދެން ޝޯޓް
ޖަވާބަކީ.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ . އަޅުގަނޑު ދެތިން ސުވާލެއް އެބައިން އިނގޭތޯ. އިވެލުއޭޝަންގައި ބޯޑު ޕަރފޯމަންސް އިވެލުއޭޓްކުރާ
ވާހަކަ އެބަ އިން. އޭ ގެން % 13 އިނގޭތޯ. އަޅުގަނޑު ހިތަށްއަރަނީ ކިހިނެއްބާއޭ ބޯޑު އިވެލުއޭޝަން ހަދަނީ. އޭގެ
ޓޫލަކީ ކޮބައިތޯ؟ މިހާރު އަޅުގަނޑުމެން ކައިރީ ބައެއް ބޯޑު ޗެއަރމަނުން ވިދާޅު ވެފައި އެބަ ހުރި ބޯޑު މީޓިންގއަށް
އަންނައިރު ބޯޑު މެންބަރުން އަންނަނީ އެއްވެސް އެއްޗަކަށް ރެޑީވެގެންނެއް ނޫނޭ. އެހެންވީމާ، ކަމެއް ގެންނަ މީހާ އެ
ގެންނަ އެއްޗެއް އާނއެ ކޭ ކިޔާފައި ހަމަ ސިމްޕަލްކޮށް ފާސްކޮށްލަނީއޭ. އެހެންނޫނީ އަންނަނީ ލޮބީކޮށްގެން ވަކި ކަމެއް
ނިންމަންވެގެންނޭ. ބައެއްފަހަރު ބޯޑު ނުބާއްވާ ރިޒޮލިއުޝަނެއް ހަދާފައި ގޭގެއަށް ޕާސްކޮށްލައިގެން ސޮއިކުރުވައިގެން
ކަންތައް އެބަ ކުރޭ. ކިހިނެއްތޯ މި ކަންތައް ތި ބޭފުޅުން އެއްކަލަ ބޯޑު ޕަރފޯމަންސް އިވެލުއޭޝަނެއް ހައްދަވާ އިރު
ހައްދަވަނީ؟ އަނެއް ކަމަކީ ބައެއް ޗެއަރމަނުން ބައެއް ބޯޑުގެ ބައެއް ކަންތައް ދާ ގޮތުން ހިތްހަމަނުޖެހުނީ. އެމް.ޑީ
އެބަ ޗެއަރމަނަށްވުރެ ބާރު ގަދަވެފައި ބޯޑު ބޭއްވިޔަ ނުދީ އެބަ ހިފަހައްޓާ. ބައެއް ޗެއަރމަން އެބަ ހިފަހައްޓާ ކުންފުނި
ތެރޭގައި އޮފީސް ހަދައިގެން އެއްކަލަ ކުންފުނި ހިންގުމުގެ ޑެއިލީ ކަންތަކުގައި ވެސް އުޅުއްވާ. އެހެންވީމާ، މިކަހަލަ
ކަންތައްތައް ޙަ އްލުކުރަ އްވަން ތި ބޭފުޅުން ކިހިނެއްތޯ މަސައްކަތްކުރައްވަނީ؟ އަޅުގަނޑު މި ދެންނެވީ ބޯޑުން ނުބާއްވާ
ރިޒޮލިއުޝަނުން ކަމެއް ނިންމަންވީމާ ރިޒޮލިއުޝަން ހަދާފައި ބޯޑު މެންބަރުން ގޭގެއަށް ރިޒޮލިއުޝަން ފޮނުވާފައި
ސޮއިކުރު ވައިގެން އެ ބޯޑު އެންޑޯޒްމަންޓެއް ހޯއްދަ ވަނީ.
47

ސްޓޭޓް އޯންޑް އެންޓަރޕްރައިޒަސް ކޮމިޓީގެ 10 ވަނަ ބައްދަލުވުން 7 މާރިޗް 2023
ޕްރައިވަޓައިޒޭޝަން އެންޑް ކޯ ޕަރަޓައިޒޭޝަން ގެ ރައީސް، ޢާޞިމް މުޙައްމަދު ވާހަކަދެއްކެވުން:
އަޅުގަނޑު ދެން ވަރަށް ބެކްގްރައުންޑް ގިނަ ވާހަކައެއް ތިއީ އިނގޭތޯ. އެހެންނަމަވެސް، އަޅުގަނޑުމެން ފުރަތަމަ އެ
ސުވާލަށް ތަންކޮޅެއް ފޯކަސްކޮށްލާފައި އެޑްކޮށްލެ ވޭތޯ ބަލާނަން. އަރްޝީ ސީދާ އަޅުގަނޑުމެން ރިވިއު ހައްދަވާ ގޮތް
ވިދާޅުވެދެއްވާފައި އެ އާންމުކޮށް އެ ކަން ކުރެވޭނެ ގޮތް. ދެން އެއަށް ވުރެ ރަނގަޅު ގޮތެއް ވެސް ކުރެވިދާނެ
ކަންނޭނގެ. ވިދާޅުވެދެއްވާ. ދެން އަޅުގަނޑު އެ މުޤައްރިރުގެ އަނެއް ބަޔަށް ދާނަން.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ކުރުކޮށް. އަޅުގަނޑު ވެސް ތަންކޮޅެއް ދިގު ކަންނޭނގެ ސުވާލު. އެއީ އަޅުގަނޑުމެން މިހާރު ގަޑި، ނިންމާ ގަޑި
ޖެހިއްޖެ. އަދި ބައެއް ބޭފުޅުން އެހެން މީޓިންގތައް ވެސް އެބަ ހުރި އެކެއް ޖަހާއިރު.
ޕްރައިވަޓައިޒޭޝަން އެންޑް ކޯޕަރަޓައިޒޭޝަންގެ އެސިސްޓަންޓް ފައިނޭންޝަލް އެނަލިސްޓް އާމިނަތު އަރްޝީ
ވާހަކަދެއްކެވުން:
އާދެ! އިވެލުއޭޓް، ބޯޑް ޕަރ ފޯމަންސް އިވެލުއޭޝަނަކީ ބޯޑުން ހަދަންޖެހޭ އެއްޗެއް މިހާރު ސީ.ޖީ ކޯޑުގައި ބުނާ
ގޮތުން. އެހެންވީމާ، އެ ބޭފުޅުން މި ހައްދަވާ؛ ބައެއް ބޭފުޅުން ހުންނަނީ އައުޓްސޯސްކޮށްފަ . ބައެއް ބޭފުޅުން އެ ކަން
އެބަ ކުރައްވާ އިންޓަރނަލް އޮޑިޓް ތްރޫކޮށް ވެސް. އެކަމަކު ދެން ގިނަ ބޭފުޅުން އަދި މި ކުރައްވާ 13% އިން މި
އަހަރު ކޮށްފައި ހުރިއިރު ގައި ވެސް އެ ބޭފުޅުންގެ ޑިފިކަލް ޓީޒްތަކެއް ހުންނަ ކަމަށް ބުނެ މި ހަދާ ގޮތަކީ ޕިއަރ
އިވެލުއޭޝަނެއް މި ހައްދަވަނީ . ދެން އަނެއް ގޮތަށް ކޮމްޕެނީ ސެކްރެޓަރީ އޭގައި ހުރޭ ސެޓް ކުއެ ޝަންސްތަކެއް
ހައްދަވާފަ. ދެން އެ އެއްޗެހި ފުލްފިލްކޮށްލާފައި އޭގެ ފައިނަލް ރިޕޯޓު އަޅުގަނޑުމެންނާ ހިއްސާކުރަނީ. އެ ރިޕޯޓު
ވެސް އަޅުގަނޑުމެންނަށް އައީ އަދި އެންމެ 13%. އެއީ އަސްލު އޭގައި ފާހަގަކުރެވުނު ކަމަކީ. ޝުކުރިއްޔާ.
ޕްރައިވަޓައިޒޭޝަން އެންޑް ކޯ ޕަރަޓައިޒޭޝަން ގެ ރައީސް، ޢާޞިމް މުޙައްމަދު ވާހަކަދެއްކެވުން:
ވަރަށް ކުރުކޮށް އިނގޭތޯ. ބޯޑު ފަންކްޝަނިންގ ގައި އަސްލު ހަމަ މައްސަލަތައް އެބަ ހުރި ހަމަ އޭޒް އަ ކަލްޗަރ
މެންބަރުންގެ ވިސްނުމުގައި. އަޅުގަނޑުމެން އެންގޭޖު ވާ ވަރަކަށް އެބަ އޭތި ރަނގަޅުވޭ. މައިގަނޑު މަ އްސަލައަ ކީ ބޯޑު
މެންބަރުންގެ ފިޑޫޝަރީ ރެސްޕޮންސިޓީ ކޮބައިކަން ބޯޑު މެންބަރުންނަށް ނޭންގުން އިނގޭތޯ. ބޯޑު ގެ އެމް.ޑީޒް
ކޮންޓްރޯލުކުރާ ބޯޑުތަކާ އި ބޯޑު ވަކިވަކިން އޭ ޒް ބޯޑް މެންބަރސް އިންޑިޕެންޑެންޓް އިންޕުޓް ދީގެން ފިޑޫޝަރީ
48

ސްޓޭޓް އޯންޑް އެންޓަރޕްރައިޒަސް ކޮމިޓީގެ 10 ވަނަ ބައްދަލުވުން 7 މާރިޗް 2023
ރެސްޕޮންސިބިލިޓީ އަދާކުރާ، އެއްޗެހި އިވޭލުއޭޓްކުރާ ގޮތް ހިންގާ ބޯޑުތައް އެބަ ހުރި. ދެން އެ ކަލްޗަރއެއް ގޮތަށް
އެހެން އޮންނާތީވެ އަޅުގަނޑުމެން އިންޓަރވީން ކުރީމާ ވަރަށް ރެސިސްޓަންސް ވެސް އާދޭ. ހަމަ ބޮޑެތި ތަންތަނުގައި
އެބަ ހުރި މިހެން އިނގޭތޯ. ވެމްކޯގައި ވެސް އެބަ ހުރި. ސްޓެލްކޯގައި ވެސް އެބަ ހުރި. އެކަމަކު އަޅުގަނޑުމެން
އެންގޭޖުވީމަ ކޮބައިތޯ ތި ބޭފުޅުންގެ ވަކިވަކި ރެސްޕޮންސިބިލިޓީ މުޅި އެމް.ޑީ އެކައުންޓަބަލްކުރުވަން ތިބޭ ބައެކޭ
ބޯޑަކީ އަދި ބޯޑުގެ ސަބް ކޮމިޓީޒްއަކީ. ދެން އެމް.ޑީ ހަމަ ބޭނުންފުޅުވާހާ ގޮތަކަށް ތި ބޭފުޅުން ހައްދަވައިގެން
ކުރިއަށްގެންދެވީމަ އެ ރޯލެއް އަދައެއް ނުކުރެވޭ. ދެން އެހެންވީމާ، އަޅުގަނޑުމެން ގަވަރނަންސް ރިވިއުސްތަކުގައި މި
އެންގޭޖުވެގެން އެ ބޭފުޅުންގެ ފަންކްޝަންތަކާއި އަޅުގަނޑުމެންނާ އެ އޮންނަ ޗެލެންޖަސް ހިއްސާކޮށްގެން
ސޯޓްއައުޓްކުރެވިގެން ދިޔައީމަ އޭ ގައި ކޮންމެވެސް ވަރަކަށް ކުރިއެރުން ލިބޭ. ވެމްކޯ ކޭ ސް ވެސް އަޅުގަނ ޑުމެން
އެންގޭޖުވެގެން ޙައްލުކުރީ ދެއްތޯ. ސްޓެލްކޯ ކޭސް ވެސް އަޅުގަނޑުމެން އެންގޭޖުވެގެން ކޮންމެވެސް ވަރަކަށް ޗެއަރ
ވެސް އެމްޕަވަރކޮށްގެން ދެން ތިބި ކޮމިޓީގެ ރޯލަކީ ކޮބައިތޯ. އަޅުގަނޑުމެން އެހެންނޫނިއްޔާ އަޅުގަނޑުމެންގެ
ޕަރފޯމަންސުން މި ފެންނަ އެއްޗެއް ހަމަ އަޅުގަނޑުމެން ހާމައޭ ކުރަންޖެހެނީ. ތަންކޮޅެއް ކްލޯޒްކޮށް މި ގެންދަނީ.
ދެން އެކަމަކު އެ ސްޓޭޖަށް ދާ ންޖެހުނީމަ އެ ސްޓޭޖަށް ގޮއްސަ ހަމަ ލިޔުންތައް ވެސް ފޮނުވާ، އެ ކަން އޮންނަ ގޮތް
ކިޔައިދީފައި އޮންނާނީ ޗެއަރގެ ރޯލަކީ ކޮބައިކަމާއި އެމް.ޑީ ކުރަންޖެހެނީ ކޮން ކަމެއް ކަމާއި އަޅުގަނޑުމެންގެ
ތެރެއަށް ގެނެސް ގެން. ދެން އަޅުގަނޑުމެން އެއަށް އިތުރުކުރި ކަންތައްތަކަކީ މިހާރު މި ބޯޑު އެޕޮއިންޓްމަންޓްސް
ހަދާއިރުގައި އަޅުގަނޑުމެން މި ގެންނަނީ އިނގޭތޯ. ކުރިން ވެއްޖެ އްޔާ ލެޓަރދީފައި އަޅުގަނޑުމެން ވެސް ތި ބެނީ.
އެ މީހުން ވެސް ތިބެނީ. އަޅުގަނ ޑުމެން ދުވަހަކު ވެސް ނުއެއް ދެކެން މީގެން މީހަކު. އެކަމަކު މިހާރު
އެޕޮއިންޓްކުރާއިރު އެ ބޭފުޅުން ހާޒިރުކޮށްފައި މިހާތަނަށް ގަވަރނަންސް ރިވިއުގައި ފާހަގަވާ ކަންތައްތަކަކީ މިއޭ. ތި
ބޭފުޅުންގެ ޓާގެޓަކީ މި އެޕޮއިންޓްކުރާތާ މިވެނި ދުވަހެއްގެ ތެރޭގައި މި ކަން ރަނގަޅުކުރުމޭ. އަޅުގަނޑުމެން
ފޮލޯކުރާނަމޭ. އެހެންވީމާ، ތަންކޮޅެއް ބޮޑަށް އެވެއަރނަސް ވެސް ކްރިއޭޓު. ދެން އެއްކަލަ ގަވަރނަންސް
ޓްރެއިނިންގ ، ޑިރެކްޓަރސް ޓްރެއިނިންގތައް ވެސް ފުރިހަމަވެފައިތޯއާއި ފޮލޯއަޕް ހަދާތޯއާއި ރިފްރެޝަރ
ޓްރެއިނިންގތަކާއި މި ކަންތައްތައް ގެންދޭ. އެހެންވީމާ، އަޅުގަނޑުމެންގެ އަސްލު ރޯލު ވެސް ބޮޑު. އަސްލު
އެވެއަރނަސް ވެސް ދަށީ މިކަމުގައި. ދެން އެކަމަކު މި ޕްރޮސެސް އިނގޭތޯ އަޅުގަނޑު މެން ފެންނަނީ ރަނގަޅުވާ
ތަން. ޝުކުރިއްޔާ.
ޕްރައިވަޓައިޒޭޝަން އެންޑް ކޯޕަރަޓައިޒޭޝަން ބޯޑުގެ ނައިބު ރައީސް މުޙައްމަދު ފިރާޟް ވާހަކަދެއްކެވުން:
49

ސްޓޭޓް އޯންޑް އެންޓަރޕްރައިޒަސް ކޮމިޓީގެ 10 ވަނަ ބައްދަލުވުން 7 މާރިޗް 2023
އަޅުގަނޑު އެޑްކޮށްލާނަން ވަރަށް ކުރުކޮށް އިނގޭތޯ. ރައީސް އެ ފާހަގަކުރެ އްވި މައްސަލަ ހިނގާ ގޮތް. ދެން
އަޅުގަނޑުމެންގެ އެޕްރޯޗު، މުޤައްރިރު އައްސަވައިފި އަޅުގަނޑުމެންގެ އެޕްރޯޗަކީ ކޮބައިތޯ. އަޅުގަނޑުމެންގެ އެޕްރޯޗަކީ
ކޮމްޕެނީ ސެކްރެޓަރީ މެދުވެރިކޮށްގެން މި ފަދަ ހާލަތްތަކުގަ އި ކޮންފްލިކްޓްތަކުގައި ފުރަތަމަ ބަލަނީ ބޯޑުގެ
ޗެއަރމަންއާއި އެމް.ޑީގެ ތެރޭގައި ހުރި ކޮންފްލިކްޓް ޙައްލުކުރެވޭނެ މަގެއް އޮތްތޯ. ދެން އެ ކަން ނުކުރެވިއްޖެ ކަމަށް
ވަންޏާ ވަކިވަކި ބޯޑު މެންބަރުން ޕީ.ސީ.ބީ ބޯޑަށް ހާޒިރުކޮށް ކޮމިޓީއަށް ނަގައިގެން ވާހަކަދައްކައިގެން އެ ކަންކަން
ސްމޫތްކުރަނީ. އެއަށްފަހުގައި މުޅި ބޯޑު ހާޒިރުކޮށްގެން މައްސަލައިގެ ބާވަތުން ވާހަކަދައްކައިގެން ކަންކަން
ޙައްލުކުރަނީ. ދެން އިއްޒަތްތެރި މުޤައްރިރުގެ ވާހަކައިގައި ވިދާޅުވެ އްޖެ ސަރ ކިއުލަރ ރިޒޮލިއުޝަންތަކުން ކަންކަން
ނިންމާ ވާހަކަ. އެ ކަން އެބަ ހިނގާ. އަޅުގަނޑުމެން ރިޓުވާންޖެހޭނެ ހިނގާ. ދެން މަދުން ނަމަވެސް ހިނގާ ކަމެއް.
އެފަދަ މަޢުލޫމާތު އަޅުގަނޑުމެންނަށް އެބަ އާދެ. ބައެއް ބޯޑުތަކުގެ ޑިރެކްޓަރުން އެބަ ޝަކުވާކުރޭ ބޯޑު ނުބާއްވާތީ.
ޓައިމްލީކޮށް ބޯޑު ނުބާއްވާތީ. މަހެއް ދެ މަހެއްވެގެންދާއިރު އެންމެ ބޯޑެއް ވެސް ނުބޭއްވޭ. ހަމައެކަނި ބޯޑެއް މި
ބޭއްވެނީ. ދެން ފައިނޭންޝަލީ ކޮންމެވެސް ކަމެއް ނިންމަންވީމައޭ އެ ބޯޑެއް ބާއްވަ އިލާފައޭ. އެ ނިމުނީމަ އެ ކަން
ނިމުނިއްޔޭ ބައެއް ކުންފުނިތަކުގައި. ދެން އެހެންވީމާ، އަޅުގަނޑުމެން ކޯޕަރޭޓް ކޯޑް ގަވަރ ނަންސް ބަޔާން މި ކުރަނީ
ބޯޑު އެނުއަލް ޕްލޭނަކާއި ބޯޑުގެ ކަލަންޑަރެއް އެކުލަވާލަންވާނެ ކަމާއި ކޯޕަރޭޓް ޕްލޭނެއް އޮންނަންވާނެ ކަމާއި ބަޖެޓް
ޕްލޭން އޮންނަންވާނެ ކަމާ. އެހެންވީމާ، ގަވަރނަންސްގެ ތެރެއިން ޙަޤީޤަތުގައި އަޅުގަނޑުމެން މި ކުރާ މަސައްކަތު ގެ
ތެރެއިން މި ކަންކަން ޙައްލުވާނެ. ދެން އަޅުގަނޑުމެންގެ ޕީ.ސީ.ބީގެ ވެސް ވިސްނުމަކީ އެފަދަ މައްސަލަތައް ހުރި
ކުންފުނިތަކާ ވާހަކަދައްކައިގެން އެ ކަންކަން ޙައްލުކުރަން މަސައްކަތްކުރުން. އެހެންވީމާ، މި ކަހަލަ މައްސަލަތަކަށް
ރިއާޔަތްކުރުމަށް ޓަކައި ކޯޑް އޮފް ކޮންޑަކްޓް، ކޯޑް އޮފް އެތިކްސް ޚާއް ޞަކޮށް އަޅުގަނޑުމެން މި ބޭނުންވަނީ. މި
ކަންކަން ތަންފީޒުކުރެ ވޭ މިންވަރަކުން މި ކަންކަން ޙައްލުވެގެންދާނީ. ޝުކުރިއްޔާ.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ވަރަށް ބޮޑަށް ޝުކުރިއްޔާ ވަޑައިގެން ތި ދެއްވި މަޢުލޫމާތާއި އަދި ވަރަށް ގިނަ، ކޮމިޓީގެ ކުރަމުންދާ މަސައްކަތަށް
ބޭނުންވާ ވަރަށް ގިނަ މަޢުލޫމާތު އަޅުގަނޑުމެންގެ ކޮމިޓީ މެންބަރުންނަށް ލިބިއްޖެ. ދެން އަދި އަޅުގަނޑުމެންނަށް
ފާހަގަވޭ އަދި މި މަސައްކަތް އަޅުގަނޑުމެން ގެންދަމުންދާއިރު ވަކިވަކި ކަންތައްތަކާ ބެހޭ ގޮތުން ތި ބޭފުޅުންނާ
އަޅުގަނޑުމެން މަޝްވަރާކުރަން ޖެހޭކަން. ދެން އެ ހާލަތްތަކު ގައި އަޅުގަނޑުމެން ތި ބޭފުޅުންނަށް ދަންނަވައިލާނަން.
އަދި ތި ބޭފުޅުން ވެސް އަޅުގަނޑުމެންނާ މަޝްވަރާކުރަން ކަމެއް ބޭނުންފުޅު ވަންޏާ އަޅުގަނޑުމެންނަށް
ދަންނަވައިލީމަ އަ ޅުގަނޑުމެން އެ ފުރުޞަތުއަރުވާނަން. އާދެ! ދެން ވަޑައިގެން މި މަޢުލޫމާތު އަޅުގަނޑުމެންނާ
50

ސްޓޭޓް އޯންޑް އެންޓަރޕްރައިޒަސް ކޮމިޓީގެ 10 ވަނަ ބައްދަލުވުން 7 މާރިޗް 2023
ހިއްސާކުރެއްވީތީވެ ވަރަށް ބޮޑަށް ޝުކުރުދަންނަވަން. ވަރަށް ބޮޑަށް ޝުކުރި އްޔާ. މި ހިސާބުން މިއަދުގެ ބައްދަލުވުން
ނިމުނީ.
____
51